

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ)

«Καινοτόμα Συστήματα Αειφόρου Αγροτικής Παραγωγής»

Κατεύθυνση: Αγροτική Επιχειρηματικότητα

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΤΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΣ ΜΑΡΙΝΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Θεόδωρος Μαρούδας
Τίτλος επιβλέποντα: Καθηγητής

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος, 2023

«ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ»

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας διατριβής και αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στη περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία στο σύνολό της ή μέρος της είναι προϊόν λογοκλοπής.

Μαρίνη Παναγιώτα

09-01-2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας Μεταπτυχιακής Διατριβής αποτελεί η μελέτη της φορολογίας και της αγροτικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Αρχικά μελετάται ο αγροδιατροφικός τομέας, δίνοντας έμφαση τόσο στις διεθνείς τάσεις, όσο και στην κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα. Εν συνεχεία, εξετάζεται η αγροτική επιχειρηματικότητα, καθώς και τα πλέον σημαντικά μεγέθη αυτής. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στη φορολογία της αγροτικής επιχειρηματικότητας, επιδιώκοντας να διερευνηθεί η κατάσταση σε διεθνές επίπεδο, όσο και στην Ελλάδα. Εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση γίνεται στο αν η φορολογία αποτελεί κίνητρο για την ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας.

Στο δεύτερο σκέλος της εργασίας λαμβάνει χώρα εμπειρική διερεύνηση του ζητήματος, όπου πραγματοποιείται έρευνα σε αγρότες, οι οποίοι αποτελούν τον βασικό παράγοντα της αγροτικής παραγωγής. Η έρευνα αυτή γίνεται με ημιδομημένες συνεντεύξεις, οι οποίες και πραγματοποιούνται από την ερευνήτρια.

Από το θεωρητικό σκέλος της εργασίας, καθώς και από την εμπειρική διερεύνηση που λαμβάνει χώρα διαπιστώνεται ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ουσιαστικά φορολογικά κίνητρα, τα οποία θα μπορούσαν να ενισχύσουν την αγροτική επιχειρηματικότητα, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα στην περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου. Αντιθέτως, τα κίνητρα που δίνονται προς τους αγρότες είναι αυτά που αφορούν άμεσες ενισχύσεις.

Λέξεις Κλειδιά: Αγροδιατροφικός Τομέας, Αγροτική Επιχειρηματικότητα, Ελλάδα, Ευρώπη Κίνητρο, Φορολογία.

ABSTRACT

The aim of this Master's Thesis is to study taxation and rural entrepreneurship. Initially, the agri-food sector is studied, with emphasis on both international trends and the situation in Greece. Subsequently, agricultural entrepreneurship is examined, as well as the most important variables of it. Particular reference is made to the taxation of agricultural entrepreneurship, seeking to explore the situation internationally and in Greece. An extensive literature review is conducted on whether taxation is an incentive for the development of agricultural entrepreneurship.

In the second part of the paper, an empirical investigation of the issue takes place, where a survey of farmers, who are the main factor of agricultural production, is conducted. This research is conducted through semi-structured interviews, which are carried out by the researcher.

From the theoretical part of the thesis, as well as from the empirical investigation that takes place, it is found that in Greece there are no substantial tax incentives that could enhance agricultural entrepreneurship, which creates problems in the further development of the sector. On the contrary, the incentives given to farmers are those relating to direct payments.

Keywords: *Agri-food sector, Agri-entrepreneurship, Greece, Europe Incentive, Taxation.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ABSTRACT	3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	12
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
1.2 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	12
1.3 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	14
1.4 Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	23
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	23
2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	23
2.3 ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	28
2.4 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	35
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	35
3.2 ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	35
3.3 ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ.....	38
3.4 ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ.....	42
3.5 ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΚΙΝΗΤΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	50
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	50
4.2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ.....	53
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	53
5.2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	53
5.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	54
5.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	60
5.5 ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	88
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	93
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	96

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Ενισχύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα κράτη μέλη της	16
Πίνακας 2: Τα σημαντικότερα μεγέθη του αγροτικού κλάδου στην Ελλάδα κατά το έτος 2020	19
Πίνακας 3: Βασικά μεγέθη της βιομηχανίας τροφίμων, ποτών και καπνού.....	20
Πίνακας 4: Βασικοί ορισμοί για την έννοια της επιχειρηματικότητας.....	24
Πίνακας 5: Συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων σύμφωνα με τον Ν. 4387/2016	39
Πίνακας 6: Δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα	61

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Πρόβλεψη της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού (σε δισεκατομμύρια).....	18
Διάγραμμα 2: Κατανομή αναγνωρισμένων Ομάδων Παραγωγών ανά κλάδο ..	32

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

«Ολοκληρώνοντας την παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς όλους όσους συνέβαλαν σ' αυτό. Ειδικότερα, ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Θεόδωρο Μαρούδα του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος-Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών-Τμήμα Γεωπονίας για την επιλογή του θέματος, τη διαρκή υποστήριξη και βοήθεια που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εν λόγω Διατριβής. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους διδάσκοντες καθηγητές μου για τις πολύτιμες γνώσεις και τα εφόδια που μου παρείχαν, όπως και την οικογένειά μου για την αμέριστη υποστήριξη».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναμφίβολα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών λαμβάνουν χώρα σημαντικές αλλαγές που αφορούν τη φορολογική πολιτική στην Ελλάδα. Οι αλλαγές αυτές συνδέονται κατά κύριο λόγο με την εφαρμογή των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής, όπως επίσης και με τη βούληση των επιμέρους Κυβερνήσεων να κάνουν αλλαγές στο φορολογικό σύστημα, άλλοτε απλές και άλλοτε πιο εκτεταμένες. Εξαιτίας της εφαρμογής των προγραμμάτων αυτών επιβλήθηκαν νέοι φόροι, ενώ έλαβαν χώρα και δομικές αλλαγές που αφορούσαν τη φορολογία ορισμένων κλάδων, μεταξύ αυτών και ο αγροτικός τομέας. Από το 2014 φορολογείται με τρόπο διαφορετικό το αγροτικό εισόδημα σε σχέση με παλαιότερα έτη, επιδιώκοντας η αλλαγή αυτή να συμβάλλει στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, αλλά και στην αύξηση της «δικαιοσύνης» που αφορά την κατανομή των φορολογικών «βαρών» (Νιφορόπουλος & Παπαδημητρίου,2017).

Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα αποτελεί σημαντική συνιστώσα της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ οι δραστηριότητες αυτού συνάδουν με ένα νέο περισσότερο αναπτυξιακό και εξωστρεφές παραγωγικό μοντέλο, το οποίο επιχειρείται να εφαρμοστεί στη χώρα, ιδίως μετά την εποχή των μνημονίων. Ωστόσο, διαχρονικά ο πρωτογενής τομέας συνείσφερε στην ελληνική οικονομία, στην απασχόληση, όπως επίσης και στη περιφερειακή ανάπτυξη. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι παρόλο που η συμβολή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ είναι μικρή, η σημασία αυτού για την ελληνική οικονομία θεωρείται ότι είναι πιο σημαντική από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σαπουνάς & Μηλιάκος,1996).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι έως και τη δεκαετία του 1950, η γεωργία διαδραμάτιζε κρίσιμο ρόλο στην ελληνική οικονομία, γεγονός που αποτυπώνονταν στην μεγέθυνση του εθνικού κεφαλαίου, όπως επίσης και στον όγκο των εξαγωγών. Εν συνεχεία, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, ο αγροτικός τομέας ήταν αναγκαίο να προσαρμοστεί με την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), γεγονός που επηρέασε καταλυτικά την περαιτέρω ανάπτυξη του. Σήμερα, βασικά χαρακτηριστικά του αγροτικού κλάδου αποτελεί η μεγάλη ηλικία των αγροτών,

καθώς επίσης και οι μικρού μεγέθους γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες επιδρούν αρνητικά στη διαμόρφωση οικονομικών κλίμακας (Σέμος,2011).

Όσον αφορά τον σκοπό της παρούσας Μεταπτυχιακής Διατριβής αυτός αποτελεί η μελέτη της φορολογίας και της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ αυτής και της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Απώτερος στόχος της μελέτης αυτής συνιστά η εξέταση της επίδρασης της φορολογίας και της φορολογικής πολιτικής που εφαρμόζεται στον τομέα της αγροτικής επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και η ανάδειξη των περαιτέρω προοπτικών που αφορούν την αγροτική επιχειρηματικότητα.

Πιο συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία τίθενται προς διερεύνηση είναι τα εξής:

- Πως επηρεάζει η φορολογία την ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας;
- Ποιος ο ρόλος των φορολογικών κινήτρων στην ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών αγροτικής επιχειρηματικότητας;
- Ποια είναι η επίδραση της σταθερότητας του φορολογικού συστήματος στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας;
- Υπάρχει ανάγκη ειδικής φορολογικής πολιτικής στον αγροτικό τομέα, έτσι ώστε να ενισχυθεί η συνολική ανταγωνιστικότητα του κλάδου;
- Θα μπορούσαν να δοθούν φορολογικά κίνητρα για την περαιτέρω μεγέθυνση των αγροτικών επιχειρήσεων του κλάδου, στα πλαίσια των διεθνών προκλήσεων που έχουν δημιουργηθεί;

Σχετικά με τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο πρώτο σκέλος της εργασίας (Κεφάλαια 1 έως 4) λαμβάνει χώρα εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση σε βάσεις επιστημονικών δεδομένων, επικεντρώνοντας σε επιστημονικά περιοδικά και αντίστοιχα άρθρα τα οποία μελετούν θέματα φορολογίας του αγροτικού εισοδήματος. Έμφαση δίνεται στη χρήση σχετικών μελετών, αλλά και στην μελέτη του θεσμικού πλαισίου, το οποίο και αφορά την αγροτική φορολογία και επιχειρηματικότητα. Παράλληλα, αξιοποιούνται πηγές από το διαδίκτυο, έτσι ώστε η συνολική προσέγγιση του υπό μελέτη ζητήματος να είναι

όσο το δυνατόν πιο επικαιροποιημένη, όπως επίσης και για να μπορούν να μελετηθούν σχετικές πρακτικές ενίσχυσης και περαιτέρω ενδυνάμωσης της επιχειρηματικότητας μέσω της φορολογίας σε άλλες χώρες. Περαιτέρω, στο δεύτερο σκέλος της Μεταπτυχιακής Διατριβής πραγματοποιείται ποιοτική έρευνα, η οποία και υλοποιείται μέσω της διαδικασίας των συνεντεύξεων. Η ημιδομημένη συνέντευξη που επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί αποτελεί την κατάλληλη μέθοδο για τη συλλογή δεδομένων κατά την εφαρμογή ποιοτικής έρευνας, καθώς μέσω αυτής μπορεί να υπάρξει εις βάθος διερεύνηση των απόψεων, των στάσεων, καθώς επίσης και των αντιλήψεων αυτών που συμμετέχουν στην διαδικασία της έρευνας. Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας των συνεντεύξεων έγινε ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν κάνοντας χρήση της θεματικής ανάλυσης και της ανάλυσης περιεχομένου, λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθύνσεις που τέθηκαν εξ' αρχής.

Η Μεταπτυχιακή Διατριβή αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται εκτενώς ο τομέας της αγροδιατροφής, όπου γίνεται εννοιολογική προσέγγιση αυτού, ενώ αποτυπώνονται οι τάσεις που ισχύουν στον αγροδιατροφικό τομέα διεθνώς, αλλά και στην Ελλάδα. Στο κεφάλαιο δύο μελετάται η αγροτική επιχειρηματικότητα, όπου αρχικά προσδιορίζεται η έννοια της επιχειρηματικότητας και εν συνεχεία οι μορφές και τα είδη της επιχειρηματικότητας. Αναλυτικά περιγράφεται η αγροτική επιχειρηματικότητα, ενώ επιχειρείται να αποτυπωθούν τα πλέον σημαντικά μεγέθη στην αγροτική επιχειρηματικότητα. Στο κεφάλαιο τρία εξετάζεται η φορολογία της αγροτικής επιχειρηματικότητας, όπου περιγράφεται το ισχύον φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα, τονίζοντας τις μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Ταυτόχρονα, περιγράφεται το καθεστώς φορολόγησης του αγροτικού τομέα σε διεθνές επίπεδο, καθώς επίσης και το αντίστοιχο καθεστώς φορολόγησης του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, στο κεφάλαιο τέσσερα εξετάζεται ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η φορολογία ως κίνητρο για την ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, όπου λαμβάνει χώρα βιβλιογραφική ανασκόπηση στη διεθνή βιβλιογραφία. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο της Διατριβής επιχειρείται εμπειρική διερεύνηση του υπό εξέταση ζητήματος, όπου αρχικά περιγράφεται ο σκοπός της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα, ενώ στη συνέχεια περιγράφεται η μεθοδολογία, γίνεται ανάλυση των αποτελεσμάτων και

τέλος ακολουθεί συζήτηση, όπου τα αποτελέσματα αναλύονται λαμβάνοντας υπόψη αντίστοιχες έρευνες που έχουν υλοποιηθεί πρόσφατα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Αγροδιατροφικός τομέας

1.1 Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι έπειτα από τις τελευταίες εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην περιοχή της Ουκρανίας, αναδείχθηκε εκ νέου η αναγκαιότητα και συνάμα η κρισιμότητα του τομέα της αγροδιατροφής. Ο εν λόγω τομέας συμβάλλει σημαντικά διεθνώς στο παγκόσμιο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), ενδυναμώνοντας παράλληλα την κοινωνική συνοχή, ενώ κομβική είναι και η συμβολή του στην αντιμετώπιση της φτώχειας. Οι προκλήσεις του τομέα της αγροδιατροφής είναι ιδιαίτερα μεγάλες, συνεκτιμώντας το γεγονός ότι έως και το 2050 θα κληθεί σε διεθνές επίπεδο να θρέψει 40% περισσότερους ανθρώπους σε σχέση με σήμερα, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να υπάρξει περιορισμός του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού αποτελεί η μελέτη του τομέα της αγροδιατροφής, όπου αρχικά γίνεται εννοιολογική προσέγγιση αυτού. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι τάσεις που επικρατούν στον τομέα αυτό σε διεθνές επίπεδο, όπως επίσης και στην Ελλάδα.

1.2 Εννοιολογική προσέγγιση αγροδιατροφικού τομέα

Ο αγροδιατροφικός τομέας περιλαμβάνει το σύνολο των δραστηριοτήτων της αλυσίδας αξίας δηλαδή τον πρωτογενή τομέα, το στάδιο της μεταποίησης, καθώς επίσης και τον σχεδιασμό, αλλά και την προσφορά ολοκληρωμένου προϊόντος. Ακόμη, στον αγροδιατροφικό τομέα εντάσσεται το εμπόριο, φθάνοντας έως και το τελικό στάδιο της κατανάλωσης από τους καταναλωτές. Ειδικότερα, ο πρωτογενής τομέας συνδέεται άμεσα με τους παραγωγούς, όπου στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι γεωργοί, οι κτηνοτρόφοι, καθώς επίσης και οι αλιείς. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο πρωτογενής τομέας συμβάλλει στην επισιτιστική επάρκεια, ενώ οι πρώτες ύλες που παράγει κατευθύνονται στον τομέα της

μεταποίησης. Παράλληλα, ο πρωτογενής τομέας συνδέεται άμεσα με τους κλάδους των μεταφορών, του χονδρεμπορίου, αλλά και του λιανικού εμπορίου. Επιπροσθέτως, ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας συμβάλλει στην υποστήριξη της εγχώριας βιομηχανίας γεωργικών εφοδίων και μηχανημάτων, επιδρώντας στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας (Καδίτη & Νίτση,2010).

Περαιτέρω, αναφορικά με τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, συνιστά τη δεύτερη συνισταμένη της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Με την μεταποίηση ασχολούνται οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, αλλά και οι συνεταιρισμοί, οι οποίοι προβαίνουν στην επεξεργασία του προϊόντος δημιουργώντας το πρώτο επίπεδο προστιθέμενης αξίας. Ακολούθως, το προϊόν συσκευάζεται και λαμβάνει τη τελική του μορφή. Δεν θα πρέπει να παραλείπεται το γεγονός ότι η συσκευασία καθώς και η δημιουργία επώνυμων προϊόντων συμβάλλει στη δημιουργία σημαντικής προστιθέμενης αξίας, αφενός για τις επιχειρήσεις και τους εμπλεκόμενους συνεταιρισμούς, αφετέρου δε, για το σύνολο της οικονομίας (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Ουσιαστικά, στο «άκρο» της αλυσίδας εφοδιασμού βρίσκονται οι καταναλωτές, οι οποίοι κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών είναι αρκετά ευαισθητοποιημένοι, αφενός σε θέματα που αφορούν την υγεία και την ευεξία, αφετέρου δε την ίδια την διατροφή, υπό το πρίσμα των περιβαλλοντικών και κοινωνικών θεμάτων. Μέσω της εκτενούς πληροφόρησης που διαθέτουν οι καταναλωτές, κυρίως από το διαδίκτυο και τις διάφορες εφαρμογές αυτού, αλλά και από τα κοινωνικά δίκτυα, είναι σε θέση να επηρεάσουν τη στάση τους για κάποιο προϊόν ή προϊόντα.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι πλέον σημαντικές ενέργειες που αφορούν την παραγωγή και τη μετατροπή των πρώτων υλών: Διαχείριση εδάφους, αγροχημικά, σπόροι, επεξεργασία σπόρων, φρούτα και λαχανικά, ζάχαρη, συστατικά, υδατοκαλλιέργειες, γαλακτοκομικά, κτηνοτροφία, επεξεργασία κρεάτων, ανθοκομία, δασοκομία, καπνικά, αγροτικός εξοπλισμός, αγροτικές υπηρεσίες, υγεία και διατροφή ζώων. Για να μπορέσουν να παραχθούν τα προϊόντα αυτά απαιτείται τεχνολογία, καθώς επίσης και ενέργεια, ενώ είναι αναγκαίες και οι μεταφορές. Σχετικά με την πώληση των παραγόμενων προϊόντων του

αγροδιατροφικού τομέα, αυτή μπορεί να γίνει σύμφωνα με μεθόδους παραδοσιακού εμπορίου, είτε μέσω εκπτώτικων καταστημάτων, είτε αξιοποιώντας το «κανάλι» της μαναβικής. Ακόμη, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, αναπτύσσονται διαρκώς πρακτικές ηλεκτρονικού εμπορίου (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στις σύγχρονες τάσεις που επικρατούν κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών στον τομέα της αγροδιατροφής, οι οποίες επιδρούν τόσο στο προφίλ των καταναλωτών, όσο και στο προφίλ των ίδιων των παραγωγών. Ειδικότερα για τους παραγωγούς πρόκληση συνιστά η μεγέθυνση των οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, καθώς επίσης και η μετακίνηση από την παραδοσιακή στη βιομηχανική γεωργία, όπως επίσης και η εκτενής χρήση της τεχνολογίας. Ταυτόχρονα, σημαντικές προκλήσεις συνιστούν οι επιρροές από την παγκόσμια αγορά, αλλά και η διατήρηση των πόρων. Από την άλλη, σχετικά με τους καταναλωτές, προκλήσεις αποτελούν η αύξηση των εισοδημάτων, καθώς επίσης και η αναζήτηση ευκολίας, όπως επίσης και η αναζήτηση περισσότερων υγιεινών προϊόντων. Επιπρόσθετα, όλο και περισσότερο αυξάνονται τα επίπεδα περιβαλλοντικής και κοινωνικής ευαισθητοποίησης (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

1.3 Διεθνείς τάσεις αγροδιατροφικού τομέα

Αρχικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών αναμένεται να υπάρξει αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνονται και οι σχετικές ανάγκες για την διατροφή του εν λόγω πληθυσμού. Όπως εκτιμάται έως και το 2050, ο συνολικός παγκόσμιος πληθυσμός αναμένεται να ανέλθει σε 9,7 δισεκατομμύρια κατοίκους, εκ των οποίων περίπου το 70% προβλέπεται να κατοικεί σε μεγάλα αστικά κέντρα. Αναφορικά με τη συνεισφορά του αγροδιατροφικού τομέα στο παγκόσμιο ΑΕΠ, αυτή εκτιμάται στο 4,3%, ενώ σε κάποιες αναπτυσσόμενες χώρες το ποσοστό αυτό προσεγγίζει ακόμη και το 25%. Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι η περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου δύναται να συμβάλλει έως και τέσσερις φορές πιο αποτελεσματικά στην αύξηση του εισοδήματος των λιγότερων εύπορων ανθρώπων, σε σχέση με άλλους κλάδους της οικονομίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα δεδομένα εκτιμάται ότι η προστιθέμενη αξία του αγροτικού κλάδου παρουσίασε αύξηση μεταξύ των ετών 2000 και 2019 στις τάξεις του 73%, φθάνοντας σε περίπου 3,5 τρισεκατομμύρια δολάρια. Αντίστοιχα, σύμφωνα με τα δεδομένα που αφορούν το έτος 2019, το μερίδιο του αγροτικού τομέα στο παγκόσμιο ΑΕΠ ανέρχονταν στο 4%. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι ο τομέας της αγροδιατροφής αποτελεί τον μεγαλύτερο εργοδότη διεθνώς, ενώ συνδέεται με τον βιοπορισμό του 40% του παγκόσμιου πληθυσμού. Σύμφωνα και πάλι με τα δεδομένα που αφορούν το 2019 η παγκόσμια γεωργική έκταση ανέρχονταν σε 4,8 δισεκατομμύρια εκτάρια, παρουσιάζοντας μείωση της τάξεως του 3% σε σχέση με τα επίπεδα του 2000. Ποσοστό άνω του 60% της συνολικής έκτασης της αγροτικής γης χρησιμοποιείται ως λιβάδια ή βοσκοτόπια, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή περίπου το 1/3 αποτελεί καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στην Αφρική κατά τη διάρκεια της περιόδου 2000 έως και 2019 η προστιθέμενη αξία υπερδιπλασιάστηκε και έτσι από 170 δισεκατομμύρια δολάρια ανήλθε σε περίπου 400 δισεκατομμύρια δολάρια. Αντίστοιχα, η Ασία κατά την ίδια χρονική περίοδο κατάφερε να πετύχει αύξηση της τάξεως του 84%. Λαμβάνοντας υπόψη τους όρους προστιθέμενης αξίας, οι χώρες με τον μεγαλύτερο πρωτογενή τομέα ήταν η Κίνα, η Ινδία, καθώς επίσης και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Επιπροσθέτως, κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας (2000-2020), ο αριθμός των εργαζομένων που εργάζονταν στον πρωτογενή τομέα σε διεθνές επίπεδο περιορίστηκε σε ποσοστό που δεν ξεπερνά το 17%, με το ποσοστό αυτό να μεταφράζεται σε περίπου 176 εκατομμύρια θέσεις εργασίας λιγότερες. Εξίσου ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι η μεγαλύτερη μείωση των θέσεων εργασίας του πρωτογενούς τομέα προήλθε στην Ευρώπη, συνεκτιμώντας το γεγονός ότι ο αγροτικός πληθυσμός αυτής περιορίστηκε κατά 50% περίπου, ενώ την ίδια ακριβώς περίοδο, στην Αφρική ο αγροτικός πληθυσμός παρουσίασε αύξηση που ξεπέρασε τα 220 εκατομμύρια άτομα, ενώ αντίστοιχα στην Ασία, ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων του πρωτογενούς τομέα περιορίστηκε σημαντικά.

Περαιτέρω, στην Ευρώπη, η συνεισφορά του πρωτογενούς τομέα στο ΑΕΠ ανήλθε σε μόλις 1,3%, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα που αφορούν το έτος 2020. Για την ίδια χρονιά, η αξία της αγροτικής παραγωγής ανήλθε σε περίπου 336 δισεκατομμύρια ευρώ, από τα οποία τα 195 δισεκατομμύρια ευρώ κατανέμονταν στη φυτική παραγωγή, ενώ τα 141 δισεκατομμύρια ευρώ αφορούσαν τη ζωική παραγωγή. Η μεγαλύτερη αξία παραγωγής αφορά τα λαχανικά και τα κηπευτικά, ενώ στη δεύτερη θέση βρίσκονται τα δημητριακά και στη τρίτη θέση βρίσκονται τα φρούτα. Αντίστοιχα, στα προϊόντα ζωικής παραγωγής, στην πρώτη θέση βρίσκονται τα ζώα παραγωγής, με την αξία παραγωγής αυτών να καλύπτει το 60% περίπου της συνολικής ζωικής παραγωγής.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κομβική είναι η βοήθεια που προσφέρει η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), η οποία περιλαμβάνει άμεσες ενισχύσεις, «μέτρα αγοράς», όπως επίσης και μέτρα που ενισχύουν την αγροτική ανάπτυξη. Σύμφωνα και πάλι με τα δεδομένα του 2020, οι συνολικές δαπάνες της ΚΑΠ ανέρχονται σε 54,6 δισεκατομμύρια, εκ των οποίων τα 38 δισεκατομμύρια αφορούν άμεσες ενισχύσεις, τα 2,5 δισεκατομμύρια μέτρα αγοράς, ενώ τα 14 δισεκατομμύρια κατευθύνονται ως μέτρα αγροτικής ανάπτυξης. Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι ενισχύσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανά κράτος μέλος για το 2020, οι οποίες κατανέμονται σε άμεσες ενισχύσεις, σε μέτρα αγοράς, καθώς επίσης και σε μέτρα αγροτικής ανάπτυξης (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς, 2021).

Πίνακας 1: Ενισχύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα κράτη μέλη της

Κράτη μέλη	Άμεσες Ενισχύσεις	Μέτρα Αγοράς (χιλ. €)	Αγροτική ανάπτυξη (χιλ. €)	Σύνολο (χιλ. €)
Αυστρία	691.597	22.298	565.266	1.281.161
Βέλγιο	481.836	60.758	102.723	645.317
Βουλγαρία	781.855	18.386	338.990	1.139.231
Γαλλία	6.909.823	550.551	1.984.740	9.448.114
Γερμανία	4.768.123	117.256	1.394.589	6.279.967
Δανία	822.262	12.212	151.589	977.871
Ελλάδα	1.982.609	59.445	698.261	2.740.315

Εσθονία	142.536	1.476	129.177	273.189
Ιρλανδία	1.201.194	59.338	312.570	1.573.102
Ισπανία	5.125.093	599.856	1.183.394	6.908.343
Ιταλία	3.599.133	677.154	1.501.763	5.778.411
Κροατία	317.338	13.061	282.343	612.741
Κύπρος	48.125	5.922	18.881	72.929
Λετονία	277.306	3.048	161.492	441.846
Λιθουανία	480.492	3.344	264.151	747.987
Λουξεμβούργο	32.841	556	14.511	47.909
Μάλτα	5.117	344	13.859	19.320
Ολλανδία	666.190	22.583	147.976	836.749
Ουγγαρία	1.266.719	40.211	486.663	1.793.593
Πολωνία	3.402.201	25.553	1.187.301	4.615.055
Πορτογαλία	680.228	107.898	582.456	1.370.581
Ρουμανία	1.912.461	65.671	1.139.927	3.118.059
Σλοβακία	133.869	7.022	120.721	261.611
Σουηδία	686.818	11.875	249.819	948.511
Τσεχία	855.832	16.537	321.615	1.193.984
Φιλανδία	523.450	6.473	344.777	874.699
E.E.-27				

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στις παγκόσμιες τάσεις στον τομέα της αγροδιατροφής, καθώς κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών βρίσκεται αντιμέτωπος με πλήθος προκλήσεων και άλλες ευκαιρίες. Οι εν λόγω προκλήσεις συνδέονται με την αύξηση του πληθυσμού παγκοσμίως, καθώς επίσης και με την έντονη αστικοποίηση, η οποία είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει αύξηση της ζήτησης για τρόφιμα, φυτικές ίνες, αλλά και καύσιμα. Ταυτόχρονα, σημαντικές πιέσεις δημιουργούνται εξαιτίας των περιβαλλοντικών φαινομένων, όπως για παράδειγμα είναι η κλιματική αλλαγή που βρίσκεται σε εξέλιξη, όπως επίσης και η σπατάλη των πόρων, αλλά και οι εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου, όπως επίσης και η υποβάθμιση του εδάφους, με τα εν λόγω προβλήματα να πρέπει να αντιμετωπιστούν, αλλά και να υπάρξει σχετική προσαρμογή.

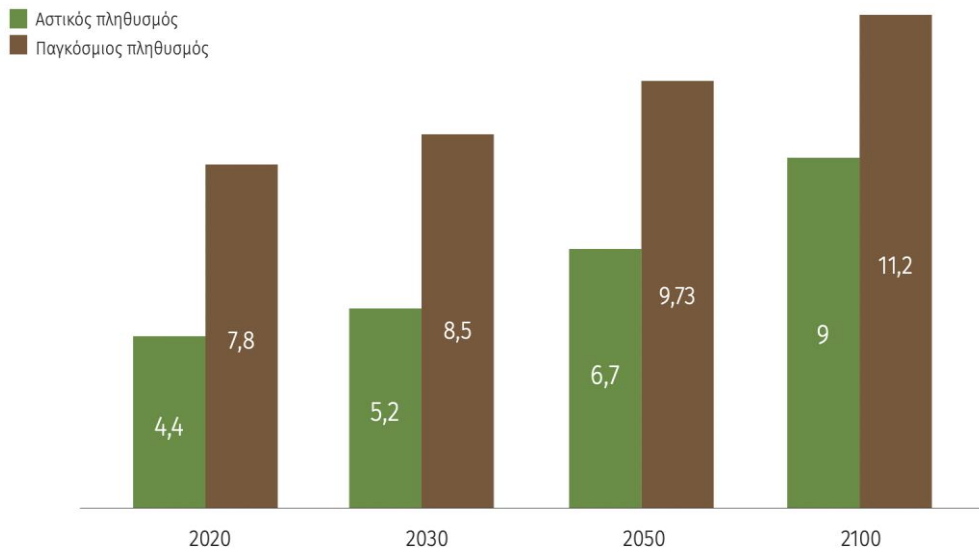
Ακολουθώς, παρουσιάζονται αναλυτικά οι εν λόγω πιέσεις (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

- Αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού και τάση για αστικοποίηση: Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο παγκόσμιος πληθυσμός εκτιμάται ότι έως και το 2050 θα ανέλθει στα 9,7 δισεκατομμύρια, ενώ έως το 2100 εκτιμάται ότι ο πληθυσμός αυτός θα ανέλθει σε 11,2 δισεκατομμύρια. Εξαιτίας της αύξησης του πληθυσμού, σε συνδυασμό με την αύξηση της μεσαίας τάξης, καθώς και λόγω της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος σε μεγάλο αριθμό κρατών, δύναται να υπάρξει αύξηση της ζήτησης για τρόφιμα στα επίπεδα του 70%. Για το 2020, ο αριθμός των ατόμων που διαμένει στα αστικά κέντρα ανέρχεται στα επίπεδα του 55% του συνολικού πληθυσμού, ενώ έως και το 2050, ο ρυθμός αύξησης συγκέντρωσης του πληθυσμού στα αστικά κέντρα θα ανέρχεται σε 1,5% ετησίως.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του αστικού και του παγκόσμιου πληθυσμού.

Διάγραμμα 1: Πρόβλεψη της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού (σε δισεκατομμύρια)

Πρόβλεψη αύξησης παγκόσμιου και αστικού πληθυσμού (σε δισ.)

- Περιβαλλοντικές τάσεις: Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ποσοστό της τάξεως του 75% των εδαφών της γης έχουν υποβαθμιστεί σημαντικά, με τα εδάφη αυτά να επιδρούν στην ευημερία περίπου 3,2 δισεκατομμυρίων

κατοίκων. Τα εδάφη αυτά είτε έχουν ερημοποιηθεί, είτε έχουν μολυνθεί, είτε αποψιλώθηκαν και μετατράπηκαν σε γεωργικές εκτάσεις. Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο αγροτικός τομέας συνδέεται με το 90% των αποψιλώσεων των δασών (Statista,2020).

- Αναγεννητική γεωργία: Σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO), ιδιαίτερα σημαντικό είναι να υπάρξει μετάβαση στην αναγεννητική γεωργία, έτσι ώστε να μπορέσει να υπάρξει επίτευξη των στόχων που αφορούν τη κλιματική αλλαγή, καθώς επίσης και να διαμορφωθεί ένα βιώσιμο σύστημα παραγωγής (Statista,2020).

1.4 Ο τομέας της αγροδιατροφής στην Ελλάδα

Είναι γεγονός ότι ο αγροδιατροφικός τομέας στην Ελλάδα συνεισφέρει διαχρονικά σημαντικά στην εθνική οικονομία, αφενός σε όρους προστιθέμενης αξίας, αφετέρου δε, λαμβάνοντας υπόψη τα επίπεδα απασχόλησης του τομέα αυτού. Σύμφωνα με τα στοιχεία που αφορούν το 2020, η συνολική συμμετοχή του αγροδιατροφικού τομέα στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ), εκτιμάται στα επίπεδα του 4,7%. Στα πλαίσια του τομέα της αγροδιατροφής θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η συνεισφορά της βιομηχανίας τροφίμων, ποτών και καπνού, η οποία προσεγγίζει περίπου το 3,8% της ΑΠΑ της χώρας. Σήμερα στην Ελλάδα, ο αγροτικός κλάδος απασχολεί περίπου 400.000 άτομα, με τον αριθμό αυτό περίπου να αντιστοιχεί στο 10% του συνολικού ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, ενώ οι αγροτικές περιοχές αποτελούν περίπου το 65% της χώρας (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Στη συνέχεια, στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα βασικά μεγέθη του αγροτικού κλάδου στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα δεδομένα που αφορούν το 2020.

Πίνακας 2: Τα σημαντικότερα μεγέθη του αγροτικού κλάδου στην Ελλάδα κατά το έτος 2020

Μέγεθος	Τιμή
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (%)	4,7%

της συνολικής ΑΠΑ)	
Συνολικές αγροτικές ενισχύσεις (σε εκατ. ευρώ) εκ των οποίων	2.740
Άμεσες Ενισχύσεις (σε εκατ. ευρώ)	1.983
Μέτρα αγοράς (σε εκατ. ευρώ)	59
Αγροτική ανάπτυξη (εκατ. ευρώ)	698
Παραγωγή γεωργικών αγαθών (εκατ. ευρώ)	11.294
Φυτική παραγωγή (εκατ. ευρώ)	8.588
Ζωική παραγωγή (εκατ. ευρώ)	2.706
Συνολική ενδιάμεση ανάλωση (σε εκατ. ευρώ)	5.963

Στον πίνακα 3 που ακολουθεί αποτυπώνονται τα βασικά μεγέθη της βιομηχανίας τροφίμων, ποτών και καπνού στην Ελλάδα (στοιχεία 2020).

Πίνακας 3: Βασικά μεγέθη της βιομηχανίας τροφίμων, ποτών και καπνού

Μέγεθος	Τιμή
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (% της συνολικής ΑΠΑ)	3,8%
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (εκατ. ευρώ)	5.453
Παραγωγή βιομηχανίας (εκατ. ευρώ)	14.598
Αριθμός Επιχειρήσεων	16.263
Αριθμός Απασχολούμενων	135.929
Απασχόληση στη βιομηχανία σε ποσοστό της συνολικής απασχόλησης	2,7%
Ακαθάριστες επενδύσεις σε υλικά αγαθά (εκατ. ευρώ)	430

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα της αγροδιατροφής. Το επίπεδο εκπαίδευσης του αγροτικού πληθυσμού είναι από τα πλέον χαμηλά εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν το έτος 2016, ποσοστό μεγαλύτερο από το 90% των αγροτών διαθέτουν μόνο πρακτική εκπαίδευση, ενώ μόλις το 0,6% του συνόλου των αγροτών διαθέτουν πλήρη γεωργική εκπαίδευση, όταν μάλιστα ο αντίστοιχος μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται στα επίπεδα του 9%. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η κατάσταση αυτή φαίνεται να παρουσιάζει βελτίωση, καθώς αυξάνεται το ποσοστό αυτών που λαμβάνουν πλήρη γεωργική εκπαίδευση (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν ορισμένα στοιχεία που αφορούν τον κλάδο της αγροδιατροφής στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα διαθέτει τη πρώτη θέση σε πληθυσμό αιγών, καταλαμβάνοντας μερίδιο της τάξεως του 28,8%, ενώ ακολουθεί η Ισπανία με ποσοστό 21,4%. Ακόμη, η χώρα διαθέτει τη πρώτη θέση στην παραγωγή γάλακτος (με εξαίρεση το γάλα που παράγεται από αγελάδες). Οι μεγαλύτερες ποσότητες γάλακτος που παράγονται στην Ελλάδα προέρχονται από κασίκες και προβατίνες. Στη συνεισφορά της προστιθέμενης αξίας του αγροτικού κλάδου προς το ΑΕΠ, η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη θέση μετά τη Ρουμανία, με το ποσοστό αυτό να κυμαίνεται στο 3,5%. Περαιτέρω, η Ελλάδα βρίσκεται στη τρίτη θέση μετά τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία ως προς την απασχόληση στον αγροτικό τομέα, λαμβάνοντας υπόψη στοιχεία που αφορούν το έτος 2019, ενώ για το έτος 2020, η Ελλάδα βρίσκεται στη τρίτη θέση μετά την Ισπανία και τη Ρουμανία σε πληθυσμό προβάτων στην Ε.Ε. έχοντας μερίδιο της τάξεως του 13,3% (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Επιπρόσθετα, η Ελλάδα βρίσκεται στη τέταρτη θέση ως προς την παραγωγή ελιών και ελαιολάδου, έχοντας μερίδιο 9,7%, ενώ στην πρώτη θέση βρίσκεται η Ισπανία με 57,7%, στη δεύτερη η Ιταλία με ποσοστό 21,7% καθώς και η Πορτογαλία με 10%. Ωστόσο, θα πρέπει να τονισθεί ότι η Ελλάδα, μαζί με την Κροατία και τη Μάλτα ήταν τα μόνο κράτη μέλη της Ε.Ε., όπου η παραγωγή του αγροτικού τομέα βρίσκονταν σε χαμηλότερα επίπεδα για το 2020, έναντι του 2005. Εξίσου ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι η Ελλάδα διαθέτει οκτακόσια τυροκομεία και ακολουθεί την Ιταλία, η οποία έχει 1.200, επί συνόλου 4.900 τυροκομείων σε

ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία και συλλέγουν περίπου 5.000 τόνους γάλακτος σε ετήσια βάση. Ακόμη, ποσοστό της τάξεως του 93% των ροδάκινων, καθώς επίσης και το 94% των πορτοκαλιών που παρήχθησαν εντός της Ε.Ε.-27 για το έτος 2020, είχαν προέλευση από την Ισπανία, την Ιταλία και την Ελλάδα. Τέλος, να σημειωθεί ότι το 90% των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων, ποτών και καπνού θεωρείται ότι είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Αγροτική επιχειρηματικότητα

2.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στην έννοια της αγροτικής επιχειρηματικότητας, όπου αρχικά προσδιορίζεται εννοιολογικά η επιχειρηματικότητα και παρουσιάζονται οι μορφές και τα είδη της επιχειρηματικότητας. Εκτενής αναφορά γίνεται στην αγροτική επιχειρηματικότητα, ενώ παρουσιάζονται τα πλέον σημαντικά μεγέθη που αφορούν την αγροτική επιχειρηματικότητα.

2.2 Η έννοια της επιχειρηματικότητας

Είναι γεγονός ότι η έννοια της επιχειρηματικότητας έχει απασχολήσει εδώ και πολλά χρόνια την ανθρωπότητα, ενώ κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον για αυτή. Στα πλαίσια αυτά, έχουν γίνει και πολλές και διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς την έννοια της επιχειρηματικότητας. Ουσιαστικά, η επιχειρηματικότητα μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ένα διεπιστημονικό θέμα, το οποίο αφορά τον τομέα της ψυχολογίας, της διοίκησης, όπως επίσης και της χρηματοοικονομικής. Εξαιτίας της διεπιστημονικότητας αυτής, υπήρξε δυσκολία και στην καθιέρωση ενός κοινού αποδεκτού ορισμού αναφορικά με την έννοια της επιχειρηματικότητας (Oviatt & McDougall, 2005). Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι η επιχειρηματικότητα μπορεί να προσδιοριστεί τόσο με τη στενή όσο και με την ευρεία έννοια. Πιο αναλυτικά, με τη στενή έννοια του όρου η επιχειρηματικότητα θεωρείται ότι αποτελεί τη δημιουργία οργανισμών, ενώ υπό την ευρεία έννοια, η επιχειρηματικότητα συνδέεται με την οικοδόμηση αξίας από κάτι που θεωρείται ότι μέχρι πρότινος ήταν ανύπαρκτο. Οι ορισμοί που έχουν δοθεί για την επιχειρηματικότητα παρουσιάζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, όπως είναι η αναγνώριση, η δημιουργία, η εκμετάλλευση επιχειρηματικών ευκαιριών, η καινοτομία, η εξασφάλιση των πόρων, όπως επίσης και ο κίνδυνος και η αβεβαιότητα (Baron & Shane, 2004).

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται ορισμένοι ορισμοί που έχουν δοθεί για την έννοια της επιχειρηματικότητας.

Πίνακας 4: Βασικοί ορισμοί για την έννοια της επιχειρηματικότητας¹

Συγγραφέας	Ορισμός
Cantillon (1755)	Αυτοαπασχόληση με αβέβαιο αντίκρισμα
Knight(1921)	Παραγωγή κερδών συνοδευόμενη από αβεβαιότητα και κινδύνους
Schumpeter (1934)	Πραγματοποίηση νέων συνδυασμών πόρων – νέα προϊόντα, νέες υπηρεσίες, νέες πηγές πρώτης ύλης, νέες μέθοδοι παραγωγής, καινούργιες αγορές, νέες μορφές οργάνωσης.
Kitzner (1973)	Δυνατότητα να γίνουν αντιληπτές νέες ευκαιρίες. Η αναγνώριση και η εκμετάλλευση ευκαιριών τείνουν να «διορθώνουν» τις αγορές και να τις φέρνουν σε ισορροπία.
Casson (1982)	Η επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων για το συντονισμό λιγοστών πόρων.
Drucker (1985)	Πράξη καινοτομίας που περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση των υπαρχόντων πόρων με νέες δυνατότητες δημιουργίας πλούτου.
Stevenson, Roberts & Grousbeck (1985)	Αναζήτηση/εκμετάλλευση ευκαιρίας χωρίς ανησυχία για τους διαθέσιμους πόρους ή τις υπάρχουσες ικανότητες.
Rumelt (1987)	Δημιουργία μίας νέας επιχείρησης, με την έννοια ότι δεν αναπαράγεται ακριβώς μια υπάρχουσα επιχείρηση αλλά υπάρχει κάποιο στοιχείο καινοτομίας.
Low & MacMillan (1988)	Δημιουργία μίας νέας επιχείρησης.
Gartner (1988)	Δημιουργία οργανισμών: η διαδικασία με την

¹ Σαρρή, Κ., & Τριχοπούλου, Α. (2012). *Γυναικεία επιχειρηματικότητα. Προσέγγιση της Ελληνικής πραγματικότητας*. Αθήνα: Εκδόσεις Rosilli.

	οποία δημιουργούνται νέοι οργανισμοί.
Hart, Stevenson & Dial (1995)	Αναζήτηση ευκαιριών χωρίς να λαμβάνει κανείς υπόψη τους πόρους που διαθέτει τη δεδομένη στιγμή και που περιορίζεται από τις προηγούμενες επιλογές και την σχετική εμπειρία του επιχειρηματία στον σχετικό κλάδο.
Venkataraman (1997)	Η έρευνα στην επιχειρηματικότητα επιδιώκει να κατανοήσει πως οι ευκαιρίες για την δημιουργία μελλοντικών αγαθών και υπηρεσιών ανακαλύπτονται, δημιουργούνται και εκμεταλλεύονται, από ποιον και με ποιες συνέπειες.
Morris (1998)	Η διαδικασία μέσω της οποίας άτομα και ομάδες δημιουργούν αξία με τη συγκέντρωση μοναδικών πόρων για την εκμετάλλευση ευκαιριών στο περιβάλλον. Μπορεί να εμφανιστεί σε οποιαδήποτε οργανωτικό πλαίσιο και έχει ως αποτέλεσμα ποικίλες πιθανές εκβάσεις, συμπεριλαμβανομένων των νέων επιχειρήσεων, προϊόντων, υπηρεσιών, διαδικασιών, αγορών και τεχνολογίας.
Sharma & Grishman (1999)	Περιλαμβάνει πράξεις οργανωτικής δημιουργίας, ανανέωσης ή καινοτομίας που συμβαίνουν μέσα ή έξω από έναν υπάρχοντα οργανισμό.
Hisrich, Peters & Shepherd (2006)	Διαδικασία δημιουργίας κάτι καινούριου με αξία, αφιερώνοντας τον απαραίτητο χρόνο και προσπάθεια και αναλαμβάνοντας οικονομικό, φυσικό και κοινωνικό κίνδυνο με άντληση οικονομικής και προσωπικής ικανοποίησης και ανεξαρτησίας ως ανταμοιβής.

Πέρα από την επιχειρηματικότητα, θα πρέπει να γίνει αναφορά και στην έννοια του επιχειρηματία, ο οποίος και ασκεί την επιχειρηματική δραστηριότητα. Ουσιαστικά, ο όρος επιχειρηματίας εμφανίστηκε κατά τη διάρκεια του 14^{ου} αιώνα και αφορούσε τα άτομα τα οποία κατέβαλαν ένα ορισμένο ποσό στο κράτος, προκειμένου αυτοί να λάβουν τη σχετική άδεια συλλογής φόρων από μια περιοχή όπου διέμεναν ή δραστηριοποιούνταν επαγγελματικά. Ωστόσο, από τον 17^ο αιώνα, ο όρος επιχειρηματίας χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να περιγράψει τα άτομα τα οποία αναλαμβάνουν τον κίνδυνο μιας επιχείρησης, συνεκτιμώντας την αβεβαιότητα του πιθανού κέρδους, όπως επίσης και τη πιθανή απώλεια κεφαλαίων, τα οποία έχουν δαπανηθεί από αυτούς. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο όρος «επιχειρηματίας» προέρχεται από το γαλλικό ρήμα “entreprendre”, το οποίο στα ελληνικά αν μεταφραστεί σημαίνει «αναλαμβάνω» ή «παίρνω στα χέρια μου». Λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική διάσταση, ο επιχειρηματίας μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ένα ριψοκίνδυνο άτομο, το οποίο δημιουργεί ευκαιρίες, ενώ ταυτόχρονα προβαίνει στον συντονισμό των περιορισμένων πόρων, αναλαμβάνοντας την αναζήτηση ευκαιριών (Βασιλειάδης,2009).

Για τον ορισμό του επιχειρηματία, έχουν αναπτυχθεί διαφορετικές σχολές σκέψεις. Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με τη σχολή του «σπουδαίου ατόμου», ο επιχειρηματίας διαθέτει μια διαισθητική δυνατότητα, καθώς και τα ένστικτα και αντίστοιχα χαρακτηριστικά. Ουσιαστικά, σύμφωνα με τη προσέγγιση αυτή, χωρίς τη διαίσθηση αυτή, το άτομο που είναι επιχειρηματίας θα ήταν όπως οι υπόλοιποι «κοινοί θνητοί». Λαμβάνοντας υπόψη τη σχολή του «σπουδαίου ατόμου», ο επιχειρηματίας διαθέτει τη διαίσθηση, το σθένος, την ενέργεια, καθώς επίσης και την εμμονή, αλλά και τον αυτοσεβασμό. Περαιτέρω, υπάρχει η σχολή των ψυχολογικών χαρακτηριστικών, όπου σύμφωνα μ’ αυτή οι επιχειρηματίες διαθέτουν μοναδικές αξίες, συμπεριφορές και ανάγκες, οι οποίες και τους κατευθύνουν, ενώ γενικότερα σύμφωνα με τη εν λόγω προσέγγιση υποστηρίζεται ότι οι άνθρωποι συμπεριφέρονται ανάλογα με τις αξίες και η συμπεριφορά τους προκύπτει από τις προσπάθειές τους να ικανοποιήσουν ή να ικανοποιηθούν ανάγκες. Χαρακτηριστικά του επιχειρηματία στη προκειμένη περίπτωση είναι οι προσωπικές αξίες που τον χαρακτηρίζουν, η ανάληψη κινδύνου, καθώς επίσης και η ανάγκη για επιτεύγματα (Καλογήρου,2014).

Ακόμη, υπάρχει η κλασική σχολή που προσεγγίζει την έννοια του επιχειρηματία, σύμφωνα με την οποία το βασικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματικής συμπεριφοράς κάποιου είναι η καινοτομία, ενώ βασικά χαρακτηριστικά του επιχειρηματία είναι η καινοτομία, η δημιουργικότητα, καθώς και η ανακάλυψη. Επιπρόσθετα, υπάρχει η «σχολή διοίκησης», σύμφωνα με την οποία οι επιχειρηματίες αποτελούν οργανωτές μιας οικονομικής επιχείρησης, με τα άτομα αυτά να οργανώνουν, να κατέχουν, να διαχειρίζονται, αλλά και να υποθέτουν τον κίνδυνο. Σύμφωνα με τη προσέγγιση αυτή, οι επιχειρηματίες μπορούν να δημιουργηθούν, είτε να εκπαιδευτούν αναφορικά με τις τεχνικές και τις λειτουργίες της διοίκησης των επιχειρήσεων. Βασικά χαρακτηριστικά του επιχειρηματία στην περίπτωση αυτή αποτελούν ο προγραμματισμός της παραγωγής, οι άνθρωποι που οργανώνουν, η κεφαλαιοποίηση, όπως επίσης και η σύνταξη του σχετικού προϋπολογισμού. Από την άλλη, σύμφωνα με τη «σχολή της ηγεσίας», οι επιχειρηματίες μπορούν να θεωρηθούν ως ηγέτες των ανθρώπων, συνεκτιμώντας το γεγονός ότι είναι σε θέση να προσαρμόσουν τη συμπεριφορά τους στις ανάγκες των ανθρώπων. Ο επιχειρηματίας στη προκειμένη περίπτωση παρακινεί, διευθύνει και οδηγεί τους υπόλοιπους, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που τίθενται (Καραγιάννης κ.α.,2001).

Τέλος, σύμφωνα με τη προσέγγιση της ενδοεταιρικής επιχειρηματικότητας, οι επιχειρηματικές δεξιότητες θεωρείται ότι είναι χρήσιμες σε σύνθετους οργανισμούς, ενώ η επιχειρηματικότητα σε υφιστάμενες επιχειρήσεις συνδέεται με τη δημιουργία ανεξάρτητων μονάδων, οι οποίες δημιουργούν, προωθούν και προβαίνουν σε επέκταση των κατάλληλων υπηρεσιών. Συνεκτιμώντας τη προσέγγιση που αφορά την ενδοεταιρική επιχειρηματικότητα, οι οργανισμοί είναι αναγκαίο να προσαρμοστούν, προκειμένου να επιζήσουν και να συνεχίσουν να λειτουργούν. Η επιχειρηματική δραστηριότητα έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται οργανωτική δομή, ενώ οι επιχειρηματίες αναλαμβάνουν διευθυντικούς ρόλους. Σε κάθε περίπτωση, ο επιχειρηματίας βρίσκεται σε μια διαρκή επαγρύπνηση για την μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των ευκαιριών, όπως επίσης και για τη μεγιστοποίηση των αποφάσεων (Καραγιάννης & Μπακούρος,2010).

2.3 Μορφές και είδη επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε επιμέρους μορφές και συγκεκριμένα στη μικτή και αμιγή επιχειρηματικότητα, ενώ η μικτή επιχειρηματικότητα δύναται να κατηγοριοποιηθεί σε επιχειρηματικότητα εργαζομένων και επιχειρηματικότητα κεφαλαιούχων. Πιο αναλυτικά, όσον αφορά τη μικτή επιχειρηματικότητα των εργαζομένων, σύμφωνα μ' αυτή, ο επιχειρηματίας αναλαμβάνει δραστηριότητες οι οποίες θα μπορούσαν να υλοποιηθούν από μισθωτούς εργαζομένους, είτε εργάτες, χωρίς να υπάρξει μείωση της συνολικής παραγωγικότητας της εργασίας. Ουσιαστικά, σύμφωνα με το πρότυπο της μικτής επιχειρηματικότητας η επιχειρηματικότητα μπορεί να ασκηθεί από κάποιο διοικητικό στέλεχος της επιχείρησης, το οποίο χρησιμοποιεί καινοτόμες μεθόδους, έτσι ώστε να προσεγγίσει τους υφισταμένους του, προκειμένου να εμπνεύσει και να αυξήσει το ενδιαφέρον για την ίδια την επιχείρηση-οργανισμό (Σαλαβού,2013).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το συγκεκριμένο είδος επιχειρηματικότητας καλείται και «εσωτερική επιχειρηματικότητα» ή εναλλακτικά «ενδο-επιχειρηματικότητα». Σύμφωνα με τη προσέγγιση που αφορά τη μικτή επιχειρηματικότητα, ο επιχειρηματίας που προβαίνει στην ίδρυση μιας επιχείρησης είναι αναγκαίο να εκτελεί και ορισμένους άλλους ρόλους, οι οποίοι και θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν από άλλα άτομα. Ωστόσο, κατά το παρελθόν, εξαιτίας της απουσίας του κατάλληλα εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, οι επιχειρηματίες αναλάμβαναν οι ίδιοι υποχρεώσεις οι οποίες συνέβαλαν στον περιορισμό της επιχειρηματικής τους δράσης. Πλέον, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, όπου οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί καλούνται να λειτουργήσουν σε ένα πολύπλοκο περιβάλλον, θεωρείται περισσότερο αποδοτικό οι επιχειρηματίες να μην εκτελούν εργασίες που δύναται να εκτελεστούν από άλλα άτομα, αλλά να δίνει περισσότερη έμφαση, αλλά και αντίστοιχα να δαπανά χρόνο στην ανακάλυψη νέων πηγών ευκαιρίας κέρδους (Μουρδουκούτας κ.α.,2004).

Περαιτέρω, υπάρχει η αμιγής επιχειρηματικότητα, όπου οι επιχειρηματικές δραστηριότητες δεν μπορούν να ασκηθούν με τον πλέον κατάλληλο τρόπο από μισθωτούς υπαλλήλους, είτε από άλλους φορείς, αλλά ασκούνται αποκλειστικά από

τον ίδιο τον επιχειρηματία. Ουσιαστικά, η αμιγής επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες του επιχειρηματία, οι οποίες αν γίνονταν από άλλα άτομα, ή άλλους φορείς δεν θα είχαν τα ίδια κερδοφόρα αποτελέσματα. Σε κάθε περίπτωση, η αμιγής επιχειρηματικότητα δεν προϋποθέτει από τη πλευρά του υποψήφιου επιχειρηματία κάποια ιδιοκτησία παραγωγικού συντελεστή, αλλά μόνο την προσωπικότητα του ίδιου του επιχειρηματία με το σύνολο των χαρακτηριστικών της, τα οποία συνδέονται τόσο με τη σκέψη, όσο και με την εφαρμογή κάποιας νέας παραγωγικής ιδέας (Παπαγιάννης,2014).

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στη εσωτερική επιχειρηματικότητα, μέσω της οποίας μπορούν να περιγραφούν οι επιχειρηματικές τάσεις που υπάρχουν μεταξύ των εργαζομένων σε «μεγάλους» οργανισμούς. Η εσωτερική επιχειρηματικότητα συνδέεται άμεσα με το πνεύμα της επιχείρησης, με το εκάστοτε στέλεχος να συμπεριφέρεται σαν να ήταν δική του η επιχείρηση. Συνεπώς, είναι αναγκαίο τα στελέχη να χαρακτηρίζονται από επιμονή και αποφασιστικότητα, οι οποίες εκδηλώνονται μέσω της επιθυμίας για σκληρή δουλειά, όπως επίσης και από προθυμία για ανάληψη κινδύνων, έπειτα από προσεκτική έρευνα σχετικά με τις πιθανότητες επιτυχίας. Αντίστοιχα, θα πρέπει να είναι σε θέση να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η αγορά, κυρίως ως προς τον εντοπισμό νέων ευκαιριών που υπάρχουν σ' αυτή, ενώ σε κάθε περίπτωση είναι αναγκαίο να διαθέτουν ενθουσιασμό σχετικά με την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως επίσης και συναισθηματική δέσμευση προς τον οργανισμό τον οποίον στελεχώνουν. Τέλος, θα πρέπει τα στελέχη αυτά να μπορούν να δημιουργούν εμπιστοσύνη προς τους υφισταμένους τους, έχοντας συνάμα την ικανότητα έμπνευσης αυτών, αλλά και εμπιστοσύνης προς τους προμηθευτές, τους πελάτες, αλλά και τους τρίτους φορείς (Καραγιάννης & Μπακούρος,2010).

Μια ακόμη μορφή επιχειρηματικότητας που απαντάται θεωρείται ότι είναι η συνεργατική επιχειρηματικότητα, μέσω της οποίας μπορούν να προκύψουν οφέλη για τα συνεταιριστικά άτομα, με το συγκεκριμένο είδος της επιχειρηματικότητας να εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο σε ειδικούς οικονομικούς τομείς, αλλά και κλάδους παραγωγής, όπως για παράδειγμα είναι ο κλάδος παραγωγής αγροτικών προϊόντων,

ο οποίος αναλύεται εκτενώς στα πλαίσια της συγκεκριμένης εργασίας, όπως και οι κλάδοι της παραγωγής και μεταποίησης (Πετράκης,2012).

2.4 Αγροτική επιχειρηματικότητα

Στα πλαίσια μελέτης της αγροτικής επιχειρηματικότητας, θα πρέπει να γίνει εκτενής αναφορά και στους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Οι συνεταιρισμοί αυτοί διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στην αναπτυξιακή προοπτική του αγροτικού κόσμου, καθώς βοηθούν τους γεωργούς να λάβουν υψηλότερο μέρος της προστιθέμενης αξίας που παράγεται στα πλαίσια του αγροδιατροφικού τομέα. Μέσω των συνεργασιών, μπορεί να δημιουργηθεί ισχυρή δυναμική σε επίπεδο οργάνωσης, παραγωγής και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων. Η προστιθέμενη αξία που μπορεί να δημιουργηθεί από ένα συνεταιρισμό δεν θα μπορούσε σε πολύ μεγάλο βαθμό να επιτευχθεί από μεμονωμένη δραστηριότητα. Για παράδειγμα, μέσω ενός συνεταιρισμού μπορεί να βελτιωθεί η δυνατότητα διαπραγμάτευσης των μελών τους, αφενός με τους αγοραστές των προϊόντων, αφετέρου δε, με τους προμηθευτές των γεωργικών εισροών, των γεωργικών μηχανημάτων κτλ. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι και το γεγονός ότι τα μέλη των συνεταιρισμών έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν ευκολότερη πρόσβαση σε προηγμένη τεχνολογία, χρησιμοποιώντας εξελιγμένα μηχανήματα, όπως επίσης και συστήματα ποιότητας, τα οποία μπορούν να περιορίσουν το κόστος παραγωγής. Παράλληλα, οι συνεταιρισμοί, εξαιτίας της δομής τους και της δυναμικής τους μπορούν να αξιοποιήσουν πιο αποτελεσματικά τους μηχανισμούς διαχείρισης κινδύνου, όπως επίσης μπορούν να αποκτούν τεχνικές γνώσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2002).

Περαιτέρω, τα συνεργατικά σχήματα μπορούν να έχουν πρόσβαση στη πληροφορία, καθώς μπορούν και επικοινωνούν με τη βιομηχανία τροφίμων, η οποία είναι σε θέση να αντιληφθεί τις μεταβολές, όπως επίσης και τις απαιτήσεις της αγοράς. Μέσω της πρόσβασης στη πληροφορία και της παροχής συμβουλών στο σύνολο των εμπλεκόμενων, μπορεί να υπάρξει βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω των κατάλληλων πληροφοριών που λαμβάνονται από τους αγρότες-μέλη του συνεταιρισμού, μπορούν αυτοί να

παραδίδουν με τον κατάλληλο τρόπο την πλέον ιδανική στιγμή τα προϊόντα τους (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Ακόμη, μέσω της συνεργασίας των αγροτών, μπορούν να δημιουργηθούν πολλά πλεονεκτήματα στην υπόλοιπη αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων. Ταυτόχρονα, η συνεργασία με αγροτικούς συνεταιρισμούς επιτρέπει στα εμπλεκόμενα μέρη να περιοριστεί η αβεβαιότητα για τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό των επιχειρήσεων, ενώ συνάμα περιορίζεται δραστικά και το διαχειριστικό κόστος, σταθεροποιούνται οι τιμές και επιτυγχάνεται καλύτερη και αποτελεσματικότερη διασφάλιση ποιότητας, δίνοντας έμφαση στις προδιαγραφές, στην ιχνηλασιμότητα, όπως επίσης και στην ασφάλεια. Μέσω των συνεργασιών που προκύπτουν από τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών, δημιουργούνται οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες, καθώς επίσης και ευκαιρίες και απασχόλησης για το σύνολο των εμπλεκόμενων (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα συνεργατικά σχήματα, λαμβάνουν ενεργή υποστήριξη στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), όπως επίσης στα πλαίσια των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Λαμβάνοντας υπόψη παλαιότερα δεδομένα που αφορούν την Ελλάδα, μόλις το 14% της γεωργικής παραγωγής σε οκτώ βασικούς τομείς διενεργείται μέσω των συνεταιρισμών και των Ομάδων Παραγωγών, σε αντίθεση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, τα προϊόντα αυτά είναι τα γαλακτοκομικά προϊόντα, το χοιρινό κρέας, το πρόβειο κρέας, το κρασί, τα φρούτα και λαχανικά, το ελαιόλαδο και οι επιτραπέζιες ελιές, η ζάχαρη και τα δημητριακά. Αξιοσημείωτο δε είναι το γεγονός ότι σε μερικές χώρες όπως είναι η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Δανία, η Σουηδία, καθώς επίσης και η Φιλανδία και ιδίως σε μερικούς κλάδους, όπως είναι το γαλακτοκομικά, τα φρούτα και τα λαχανικά, μπορεί να προσεγγίσει η διακίνηση μέσω των συνεταιρισμών ακόμη και το 100% (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2002).

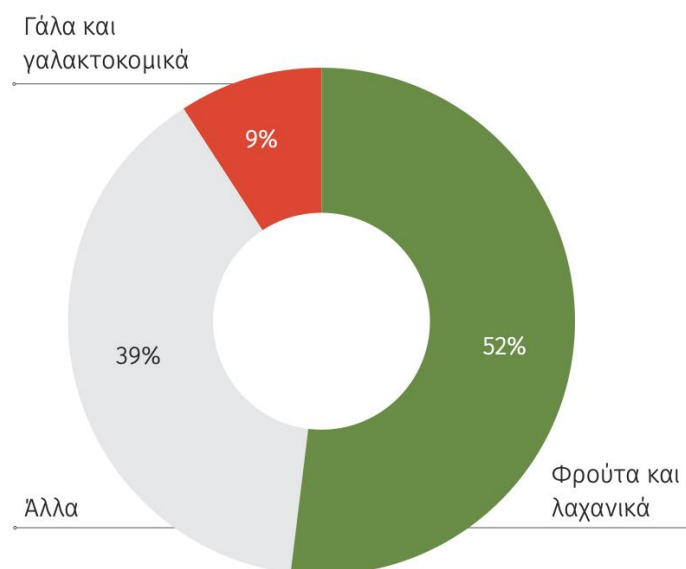
Στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, τόσο το πλήθος, όσο και το μερίδιο αγοράς των συνεργατικών σχημάτων έχει μειωθεί, ενώ βασικό χαρακτηριστικό των συνεργατικών σχημάτων και των ομάδων παραγωγών είναι ότι διαθέτουν μικρό μέγεθος, όπως επίσης και χαμηλό βαθμό οργάνωσης. Λαμβάνοντας υπόψη τον Ν. 4673/2020, στις 30 Μαρτίου 2021 οι αγροτικοί

συνεταιρισμοί, οι αγροτικές εταιρικές συμπράξεις (ΑΕΣ), οι αναγκαστικοί συνεταιρισμοί, οι ομάδες και οι οργανώσεις παραγωγών, οι ενώσεις, καθώς επίσης και οι διεπαγγελματικές οργανώσεις που είχαν εγγραφεί στο Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και άλλων συλλογικών φορέων, εκτιμούνται σε 930. Σύμφωνα με στοιχεία του 2018 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπήρχαν περισσότερες από 3.600 αναγνωρισμένες οργανώσεις παραγωγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οποίες κάθε χρόνο αυξάνονται, ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στην πέμπτη θέση έχοντας 466 οργανώσεις παραγωγών (ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς,2021).

Αναφορικά και πάλι με τις Ομάδες Παραγωγών, ποσοστό μεγαλύτερο του 50% αφορούν τον τομέα των φρούτων και λαχανικών, ενώ αντίστοιχο είναι και το ποσοστό στην Ευρώπη, με τις οργανώσεις αυτές, τουλάχιστον, σύμφωνα με στοιχεία του 2015 να διακινούν το 50% περίπου της συνολικής παραγωγή φρούτων και λαχανικών εντός της Ε.Ε.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή των αναγνωρισμένων Ομάδων Παραγωγών ανά κλάδο.

Διάγραμμα 2: Κατανομή αναγνωρισμένων Ομάδων Παραγωγών ανά κλάδο

Όπως διαπιστώνεται από το διάγραμμα αυτό, πέρα του 52% των Ομάδων Παραγωγών, οι οποίες αναπτύσσουν δραστηριότητα στον κλάδο των φρούτων και

λαχανικών, ένα ποσοστό της τάξεως του 9% δραστηριοποιείται στον τομέα των γαλακτοκομικών, ενώ το υπόλοιπο 39% σε άλλα προϊόντα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι περίπου το 1/3 των Ομάδων Παραγωγών έχουν λιγότερα από 100 μέλη, ενώ το 90% αυτών διαθέτουν λιγότερα από 1.000 μέλη. Η σημασία των Ομάδων Παραγωγών έχει επισημανθεί και στα πλαίσια της ΚΑΠ 2014-2020, όπου αποτέλεσε προτεραιότητα η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των πρωτογενών παραγωγών, μέσω της καλύτερης ένταξης αυτών στην αλυσίδα γεωργικών προϊόντων διατροφής, δίνοντας έμφαση σε συστήματα ποιότητας, όπως και μέσω της προσθήκης αξίας στα τοπικά προϊόντα με προώθηση σε τοπικές αγορές και βραχείες αλυσίδες εφοδιασμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2019).

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στην έννοια της συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας, οι οποίες κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών αναπτύσσονται δυναμικά και στην Ελλάδα. Μέσω του θεσμού της συμβολαιακής γεωργίας, οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην αλυσίδα αξίας του τομέα της αγροδιατροφής. Συμμετέχοντας σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας, δύναται να καθοριστεί το ύψος της παραγωγής που θα προσκομίσει ο παραγωγός, όπως επίσης και το γενετικό υλικό που θα χρησιμοποιηθεί, αλλά και η εκμηχάνιση σημαντικών σημείων της παραγωγικής διαδικασίας, όπως για παράδειγμα είναι η συλλογή των αγροτικών προϊόντων (Χαρουτουιάν,2021).

Μέσω των προγραμμάτων Συμβολαιακής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας μπορεί να υπάρξει επίλυση σημαντικών προβλημάτων, τα οποία αφορούν για παράδειγμα την απουσία συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων στην αλυσίδα αγροδιατροφής, όπως επίσης και την περιορισμένη σύνδεση που απαντάται μεταξύ των παραγωγών και των επιχειρήσεων, η οποία συνδέεται συνάμα με την έλλειψη συντονισμού. Ταυτόχρονα, μέσω της πρακτικής αυτής περιορίζεται και η ανασφάλεια των παραγωγών αναφορικά με του που θα μπορέσουν να διαθέσουν τα προϊόντα τους, ενώ συνάμα επιτυγχάνεται ορθολογική διαχείριση του κόστους παραγωγής. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω των πρακτικών Συμβολαιακής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας διευκολύνεται ο προγραμματισμός των εξαγωγών, ενώ υπάρχει δυνατότητα ανάδειξης της ποιότητας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού. Περαιτέρω, μπορεί να ενισχυθεί

η επάρκεια σε βασικά, όπως και σε πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα, όπως επίσης και να ενισχυθεί η εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων. Τέλος, σημαντικό είναι και το γεγονός ότι μπορεί να υπάρξει διατήρηση, αλλά και ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, όπως και της κοινωνικής συνοχής (Χαρουτουνιάν,2021).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Φορολογία αγροτικής επιχειρηματικότητας

3.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η φορολογία της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Αρχικά, μελετάται το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται οι μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό σύστημα που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στην Ελλάδα. Μετέπειτα, μελετάται το καθεστώς φορολόγησης του αγροτικού τομέα, αποτυπώνοντας τις διεθνείς τάσεις. Τέλος, διερευνάται η φορολόγηση του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα.

3.2 Το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα

Είναι γεγονός ότι για κάθε Κράτος, τα δημόσια έσοδα είναι αναγκαία προκειμένου αυτό να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του, αφενός σε οικονομικό, αφετέρου δε, σε πολιτικό επίπεδο, έχοντας ως απώτερο στόχο την εξυπηρέτηση των πολιτών του με τον πλέον βέλτιστο τρόπο. Βασική επιδίωξη ενός Κράτους συνιστά η ενίσχυση των δημοσίων δαπανών του, εστιάζοντας στην ανάπτυξη της οικονομίας, καθώς επίσης και στην αναδιανομή του πραγματικού πλούτου που παράγεται. Ωστόσο, πέρα από την αναδιανομή εξίσου σημαντικό είναι να υπάρχει δικαιοσύνη σε ένα φορολογικό σύστημα, καθώς μέσω αυτής μπορεί να λειτουργεί με τρόπο επιτυχή και αποτελεσματικό για το σύνολο της οικονομίας, δημιουργώντας οφέλη για όλους τους πολίτες. Περαιτέρω, ο τρόπος με τον οποίο αρχικά οργανώνεται και εν συνεχεία λειτουργεί το φορολογικό σύστημα σχετίζεται τόσο με το πολιτικό, όσο και με το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, ενώ στο πέρασμα του χρόνου, υπό το πρίσμα της παγκοσμιοποίησης, τα φορολογικά συστήματα επηρεάζονται από τα φορολογικά συστήματα άλλων χωρών (Αναστασόπουλος & Φορτσάκης, 2003).

Στα πλαίσια λειτουργίας ενός φορολογικού συστήματος, οι επιμέρους χώρες επιδιώκουν να προσελκύσουν κεφάλαια, ενώ ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι η τάση

αυτή δεν περιορίζεται σε επίπεδο χώρας, αλλά επεκτείνεται και σε μεγαλύτερες οντότητες, όπως είναι για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέσω των όσων περιλαμβάνει ένα φορολογικό σύστημα προσδιορίζεται η φορολογική βάση, οι φορολογικοί συντελεστές, όπως επίσης και η σύνθεση και κατανομή των άμεσων, αλλά και των έμμεσων φόρων που εφαρμόζονται στα πλαίσια λειτουργίας του συστήματος αυτού. Είναι αναγκαίο, στα πλαίσια λειτουργίας ενός φορολογικού συστήματος να μπορεί να υπάρξει αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, ενώ το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να προσδιορίζει με ακρίβεια τρόπους επίλυσης του ζητήματος της φοροδιαφυγής, συνεκτιμώντας τη διεθνή διάσταση που χαρακτηρίζει τη φοροδιαφυγή (Τάτσος,2001).

Οι πολίτες μιας χώρας καταβάλλοντας τους φόρους που τους αναλογούν, επιδιώκουν να εκπληρώσουν τους σκοπούς δημοσίου χαρακτήρα και έτσι καλύπτουν από τη μία τις ταμειακές ανάγκες, όπως επίσης και τις ανάγκες που συνδέονται με άλλους τομείς που αφορούν τη λειτουργία της χώρας. Ειδικότερα, μέσω των φόρων οι πολίτες συμβάλλουν και στην επίτευξη των κοινωνικών σκοπών, συνεκτιμώντας το γεγονός ότι το Κράτος επιδιώκει να πετύχει βέλτιστη κατανομή του εθνικού εισοδήματος μεταξύ των πολιτών, με την κατανομή αυτή να στηρίζεται στη κοινωνική δικαιοσύνη. Άμεση είναι επίσης η επίδραση της φορολογικής πολιτικής και του φορολογικού συστήματος μιας χώρας στην απασχόληση, αλλά και ευρύτερα στην οικονομική ανάπτυξη. Δεν είναι λίγες οι φορές, όπου τα Κράτη επιβάλλουν φόρους ειδικού σκοπού με χαρακτήρα πρόσκαιρο, προκειμένου να υπάρξει αποτροπή μιας τάσης ή συμπεριφοράς. Για παράδειγμα, επιβάλλεται αυξημένη φορολογία προς τις επιχειρήσεις και τους αντίστοιχους οργανισμούς που δημιουργούν περιβαλλοντική επιβάρυνση (Τότσης & Τότσης,1984).

Περαιτέρω, θα πρέπει να αναφερθεί ότι το περιεχόμενο του φόρου προσδιορίζεται μονομερώς από την πολιτεία και μέσω της θέσπισης ενός φόρου καθίσταται υποχρεωτική η μεταβίβαση των πόρων από τον ιδιωτικό τομέα στον δημόσιο, συνεκτιμώντας ότι οι φορολογικές υποχρεώσεις προσδιορίζονται από το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει, καθώς και από τον υποχρεωτικό χαρακτήρα του φόρου. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο δημόσιος τομέας δημιουργεί μια υποχρέωση εισφοράς πόρων, η οποία είναι μονομερής, καθώς δεν προβλέπεται να

υπάρχει παροχή κάποιου ειδικού ανταλλάγματος από το δημόσιο προς τον ιδιωτικό τομέα. Σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα, οι φόροι παρουσιάζουν ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία είναι τα εξής (Φινοκαλιώτης,2014).

- Η αρχή της νομιμότητας του φόρου: Σύμφωνα με το Σύνταγμα και συγκεκριμένα, όπως προσδιορίζεται στο άρθρο 78, παράγραφος 1 αυτού, κανένας φόρος δεν μπορεί να επιβληθεί και να εισπραχθεί χωρίς να υπάρχει κάποιος σχετικός τυπικός νόμος, μέσω του οποίου θα προσδιορίζεται το υποκείμενο της φορολογίας, όπως επίσης και το εισόδημα στο οποίο θα επιβληθεί ο φόρος, αλλά και το είδος της περιουσίας, οι δαπάνες κτλ. στα οποία και αναφέρεται ο φόρος αυτός.
- Η αρχή της βεβαιότητας του φόρου: Η αρχή αυτή προσδιορίζεται στο άρθρο 78 του Συντάγματος και επιβάλλει τον καθορισμό του φόρου εκ των προτέρων με τρόπο σαφή. Καθώς δεν υπάρχει ανάθεση στις διοικητικές αρχές του συγκεκριμένου ρόλου, ο νομοθέτης παρέχει εγγύηση την ασφάλεια δικαίου σε φορολογικό επίπεδο.
- Η αρχή της ετήσιας συγκατάθεσης της Βουλής που συνδέεται με τη βεβαίωση και την είσπραξη των φόρων: Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή αυτή, στο άρθρο 79 του Συντάγματος προβλέπεται ότι το σύνολο των εσόδων που έχει το Κράτος από φόρους είναι αναγκαίο να αναγράφονται στον προϋπολογισμό της Βουλής, ο οποίος και ψηφίζεται από την ολομέλεια της Βουλής, στα πλαίσια της τακτικής συνόδου που αφορά την επόμενη χρονιά.
- Η αρχή της ισότητας του φόρου: Η αρχή αυτή περιγράφεται αναλυτικά στο άρθρο 4 του Συντάγματος και πιο συγκεκριμένα στις παραγράφους 1 και 5 του εν λόγω άρθρου. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι πολίτες θεωρείται ότι είναι ίσοι απέναντι στο νόμο, ενώ η συνεισφορά του καθενός στα δημόσια έσοδα προσδιορίζεται λαμβάνοντας υπόψη την φοροδοτική ικανότητα που κατέχουν, η οποία συνδέεται άμεσα με τις οικονομικές δυνατότητες αυτών.
- Η αρχή της καθολικότητας του φόρου: Η αρχή αυτή αναφέρεται στα άρθρα 4 και 5 του Συντάγματος και συνδέεται άμεσα με την αρχή της ισότητας του φόρου. Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της καθολικότητας, η συμμετοχή

στων πολιτών στα φορολογικά βάρη είναι αναγκαίο να γίνεται χωρίς να υπάρχει κάποια διάκριση, η οποία θα μπορούσε για παράδειγμα να σχετίζεται με το πρόσωπο, το φύλο, την φυλή, την κοινωνική τάξη, είτε το χρώμα.

- Η αρχή της μη αναδρομικής ισχύς των φορολογικών ρυθμίσεων: Η αρχή αυτή προβλέπεται στο άρθρο 82 του Συντάγματος και σύμφωνα μ' αυτή απαγορεύεται η επιβολή του φόρου με νόμο που έχει αναδρομική ισχύ, ωστόσο, στην περίπτωση αυτή εξαιρείται η επιβολή φόρου η οποία και αφορά το προηγούμενο οικονομικό έτος.
- Οι αρχές που αφορούν τις διατάξεις των ατομικών δικαιωμάτων, όπως αυτές προβλέπονται στο Σύνταγμα: Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, αποτελεί υποχρέωση της φορολογικής εξουσίας να σέβεται και να προστατεύει την ατομική ιδιοκτησία του ατόμου, όπως επίσης και την προσωπική και επαγγελματική ελευθερία του, ενώ ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο η φορολογική εξουσία να επιδεικνύει πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση στην οικογένεια, στην ελευθερία του τύπου, όπως επίσης και στην παιδεία (Φορτσάκης & Σαββαΐδου,2013).

3.3 Μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό σύστημα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας

Η φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων, προσδιορίζεται σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) (Ν. 2238/1994), όπως αυτός έχει τροποποιηθεί έπειτα από πλήθος τροποποιήσεων και διευκρινιστικών εγκυκλίων στο πέρασμα του χρόνου. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι με την έννοια της φορολογικής βάσης προσδιορίζεται το καθαρό εισόδημα, το οποίο αποκτούν οι φορολογικοί κάτοικοι της χώρας, είτε αυτό συμβαίνει στην ημεδαπή, είτε στην αλλοδαπή, με το εισόδημα αυτό να περιλαμβάνει και το εισόδημα το οποίο αποκτάται από φορολογούμενους, μη φορολογικούς κατοίκους της χώρας. Σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, η φορολογική μονάδα είναι το άτομο, ενώ δύναται να διακριθούν τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες εισοδήματος που είναι το εισόδημα προερχόμενο από μισθωτή εργασία και συντάξεις, το

εισόδημα που προέρχεται από επιχειρηματική δραστηριότητα, το εισόδημα που προέρχεται από κεφάλαιο, όπως επίσης και το εισόδημα το οποίο προκύπτει από την υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου. Για τους φορολογικούς κατοίκους, λαμβάνεται υπόψη το παγκόσμιο εισόδημα αυτών, το οποίο και προστατεύεται από διπλή φορολόγηση, ενώ με τους μη φορολογικούς κατοίκους σχετίζεται το καθαρό εισόδημα, το οποίο και αποκτήθηκε στην Ελλάδα (Τότσης,2017).

Περαιτέρω, μια ακόμη σημαντική μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος αποτέλεσε ο Ν. 4387/2016. Πιο συγκεκριμένα, για το εισόδημα που προέρχεται από μισθούς και συντάξεις προβλέπονταν εφαρμογή προοδευτικής κλίμακας με τέσσερις οριακούς φορολογικούς συντελεστές. Επίσης, δεν υπήρξε σχετική πρόβλεψη για αφορολόγητο όριο, ωστόσο υπήρξε σχετική έκπτωση φόρου, η οποία συνδεόταν με τον αριθμό των εξαρτώμενων παιδιών, όπως επίσης και με το ύψος του εισοδήματος. Παρά το γεγονός ότι η έκπτωση φόρου έχει το ίδιο οικονομικό αποτέλεσμα με το αφορολόγητο όριο, η διάφορα της έγκειται στο γεγονός ότι δεν μπορεί να υπάρξει με ευκολία εξαίρεση των υψηλότερων εισοδημάτων από το αφορολόγητο. Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι σύμφωνα με το προηγούμενο φορολογικό καθεστώς που θεσπίστηκε το 2013, δεν υπήρξε πρόβλεψη για την έκπτωση φόρου. Στη συνέχεια, στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται οι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, σύμφωνα με τον Ν. 3487/2016 (διανΕΟσις-IOBE,2018).

Πίνακας 5: Συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων σύμφωνα με τον Ν. 4387/2016

Κλίμακιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής (%)	Φόρος κλίμακας	Σύνολο φορολογητέου εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)	Μέσος φορολογικός συντελεστής (% στο ανώτατο εισόδημα της κλίμακας)
≤20.000	22	4.400	20.000	4.400	13
20.001-30.000	29	2.900	30.000	7.300	18
30.001-40.000	37	3.700	40.000	11.000	24

>40.000	45	-	-	-	-
---------	----	---	---	---	---

Σύμφωνα λοιπόν με τον Ν.4387/2016, για το φορολογητέο εισόδημα έως και 20.000€, ο φόρος που προκύπτει από την εφαρμογή των φορολογικών συντελεστών μειώνεται κατά 1.900€ για τον φορολογούμενο που δεν διαθέτει εξαρτώμενα τέκνα, ενώ μειώνεται κατά 1.950€ για αυτόν που διαθέτει ένα εξαρτώμενο τέκνο, 2.000€ για αυτόν που διαθέτει δύο εξαρτώμενα τέκνα και 2.100€ για αυτόν που διαθέτει τρία ή και περισσότερα εξαρτώμενα τέκνα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι προβλέπονταν το ποσό της έκπτωσης φόρου να περιορίζεται κατά 10€ ανά 1.000€ πρόσθετου εισοδήματος από τις 20.000€. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι για να μπορούν τα φυσικά πρόσωπα να δικαιούνται τη σχετική έκπτωση φόρου που προβλέπονταν θα πρέπει να εξοφλούν τις δαπάνες που πραγματοποιούν για την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών με τρόπο ηλεκτρονικό, όπου το ύψος των δαπανών αυτών ανέρχονταν σε 10% έως και 20%, ανάλογα με το εισόδημα που διέθεταν. Ειδικότερα, προβλέπονταν ότι για τα εισόδημα ύψους έως και 10.000€, το ποσοστό της δαπάνης που έπρεπε να γίνει με ηλεκτρονικό τρόπο ανέρχονταν στο 10%, ενώ για το εισόδημα το οποίο κυμαίνονταν μεταξύ 10.001-30.000€, το ποσοστό της ελάχιστης δαπάνης που απαιτούνταν έφθανε στο 15% (διανΕΟσις-IOBE,2018).

Ακόμη, στον ίδιο νόμο υπήρξε σχετική πρόβλεψη που αφορούσε τα έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης, εφόσον αυτά ξεπερνούσαν το 5% του ετήσιο φορολογητέο εισοδήματος του φυσικού προσώπου, όπου προβλέπονταν έκπτωση φόρου, η οποία και ανέρχονταν στο 10% της δαπάνης που πραγματοποιούνταν, με το μέγιστο αυτό ποσό να ανέρχεται στα 3.000€. Περαιτέρω, έκπτωση φόρου προβλέπονταν για τις δωρεές που πραγματοποιούνται προς φορείς, οι οποίοι ορίζονταν με σχετική απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, με τους εν λόγω φορείς να έχουν έδρα την ημεδαπή, είτε άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και του Ε.Ο.Χ. Τέλος, να σημειωθεί ότι έκπτωση φόρου προβλέπονταν για το σύνολο του ποσού το οποίο καταβάλλεται ως διατροφή από τον ένα σύζυγο στον άλλο, έως και το ποσό των 1.500€, ενώ υπήρξε πρόβλεψη για πρόσθετη μείωση φόρου έως 200€ για εξαρτώμενα μέλη, τα οποία και είχαν κάποια αναπηρία, αλλά και για τους ανάπηρους αξιωματικούς και οπλίτες, όπως και για τα

θύματα πολέμου, είτε τα θύματα τρομοκρατικών ενεργειών (διανΕΟσις-IOBE,2018).

Εισόδημα που αφορά την επιχειρηματική δραστηριότητα

Όσον αφορά την φορολόγηση του εισοδήματος που προέρχεται από την επιχειρηματική δραστηριότητα, στον Ν. 3876/2016, προβλέπονταν ότι το εισόδημα αυτό, δύναται να προσδιοριστεί από το σύνολο των εσόδων, τα οποία προέρχονται από τις επιχειρηματικές συναλλαγές που πραγματοποιεί ο φορολογούμενος, έπειτα από την αφαίρεση των σχετικών επιχειρηματικών δαπανών, των αποσβέσεων, όπως επίσης και των προβλέψεων που αφορούν τις επισφαλείς απαιτήσεις. Για τον προσδιορισμό του κέρδους αυτού δεν εκπίπτουν δαπάνες που προέρχονται από τόκους και δάνεια που έχουν λάβει οι σχετικές επιχειρήσεις, κατά το ποσό το οποίο θα υπερέβαινε τους τόκους που θα προέκυπταν, εφόσον το επιτόκιο ήταν ίσο με το ισχύον επιτόκιο για τα έντοκα γραμμάτια του δημοσίου, τρίμηνης διάρκειας, κατά τον χρόνο σύναψης του δανείου. Επίσης, υπήρξε σχετική πρόβλεψη για να μην εκπίπτουν δαπάνες, η αξία των οποίων ξεπερνά τα 500€, εφόσον οι εν λόγω δαπάνες δεν εξοφλούνται μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή επιταγών, όπως και οι ασφαλιστικές εισφορές που δεν έχουν καταβληθεί, τα πρόστιμα και οι ποινές, ο φόρος εισοδήματος, τα τεκμαρτά μισθώματα, όταν αυτά ξεπερνούν το 3% της αντικειμενικής αξίας, αλλά και οι προσωπικές και καταναλωτικές δαπάνες.

Αναφορικά με τη σχετική πρόβλεψη που υπήρξε για τις αποσβέσεις, προβλέπονταν διαφοροποίηση των συντελεστών ανάλογα με τις κατηγορίες ενεργητικού της επιχειρηματικής δραστηριότητας που ασκείται και έτσι κυμαίνονταν από 4% έως και 20% ανά φορολογικό έτος, έως ότου συμπληρωθεί το κόστος κτήσης (διανΕΟσις-IOBE,2018).

Περαιτέρω, αναφορικά με τις μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, θα πρέπει να σημειωθεί ότι για το έτος 2016 υπήρξε ενσωμάτωση της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, καθώς επίσης και παγίωση αυτής, σύμφωνα με τον Ν. 4387/2016. Παράλληλα, την ίδια χρονιά υπήρξε αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών των ελεύθερων επαγγελματιών για τον κλάδο της σύνταξης και έτσι από 10% επί του καθαρού εισοδήματος ανεξάρτητα των ετών ασφάλισης, υπήρξε μεταβολή σε 14%

για τα πρώτα δύο έτη ασφάλισης, 17% για τα επόμενα τρία έτη, καθώς επίσης και θέσπιση συντελεστή 20%, έπειτα από το πέμπτο έτος ασφάλισης. Ακόμη, υπήρξε αύξηση της ασφαλιστικής εισφοράς υγειονομικής περίθαλψης σε ποσοστό 6,95% επί του ασφαλιστέου εισοδήματος.

Αντίστοιχα, αλλαγές έλαβαν χώρα και το 2017, όπου υπήρξε κατάργηση μείωσης φόρου για ιατρικές δαπάνες, εφόσον αυτές δεν πραγματοποιούνταν με ηλεκτρονικά μέσα. Ακόμη, θεσμοθετήθηκε μείωση φόρου εισοδήματος ύψους 1,5% φόρου εισοδήματος που παρακρατούνταν στα εισοδήματα που προέρχονταν από μισθούς και συντάξεις, όπως επίσης και μείωση της έκπτωσης φόρου για εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις. Τέλος, υπήρχε διεύρυνση αφορολόγητου ορίου για την εφαρμογή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, όπως επίσης και μείωση των συντελεστών για εισοδήματα έως 65.000 ευρώ (διαν.ΕΟ.Σ.ΙΟΒΕ,2018).

3.4 Το καθεστώς φορολόγησης του αγροτικού τομέα – Ευρωπαϊκή Ένωση

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα ποσά φόρου που καταβάλλονται από τους αγρότες προσδιορίζονται από την Κυβέρνηση της κάθε χώρας διακριτά και όχι από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι αρκετές χώρες του νότου της Ε.Ε. έχουν επιλέξει ευνοϊκά καθεστάτα φορολόγησης, όπως για παράδειγμα είναι η Ισπανία και η Πορτογαλία, ενώ αντίστοιχα ευνοϊκά καθεστάτα φορολόγησης έχουν θεσπιστεί και στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, δηλαδή στην Πολωνία, στη Ρουμανία, καθώς και στην Ουγγαρία.

Πιο συγκεκριμένα, η Πολωνία θεωρείται ότι έχει ίσως το πιο ευνοϊκό καθεστώς φορολόγησης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ουσιαστικά, οι αγρότες για το αγροτικό εισόδημα που παράγουν δεν φορολογούνται, αλλά υπάρχει ειδικός «αγροτικός φόρος», ο οποίος και επιβάλλεται έχοντας ως βάση την αγροτική γη που αυτοί κατέχουν. Η Ρουμανία, όπως και η Ουγγαρία έχουν το πλέον χαμηλό φορολογικό συντελεστή, καθώς εφαρμόζουν ενιαίο φορολογικό συντελεστή για όλους τους επαγγελματίες και επομένως και για τους αγρότες. Αναφορικά με την Ισπανία, οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις προβλέπεται να έχουν προνομιακό

φορολογικό καθεστώς, το οποίο αφορά τη φορολογία εισοδήματος, το ΦΠΑ, όπως επίσης και τη μειωμένη φορολόγηση του αγροτικού πετρελαίου. Για ακαθάριστα έσοδα έως 250.000 ευρώ, η φορολόγηση των αγροτών στην Ισπανία γίνεται με αντικειμενικά κριτήρια και καλύπτει ουσιαστικά το 90% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Ειδική πρόβλεψη υπάρχει επίσης για τους παραγωγούς που έχουν μικρό κλήρο, όπως επίσης και για τους νέους αγρότες. Μόνο τα εισοδήματα που ξεπερνούν τις 250.000 ευρώ φορολογούνται με το σύστημα των εσόδων-εξόδων (Ενωση-Αγροτικός Συνεταιρισμός Χαλκιδικής,2016).

Ενδιαφέρον έχει και το σύστημα φορολόγησης των αγροτών στην Πορτογαλία, όπου το αγροτικό εισόδημα έως και 22.600 ευρώ δεν φορολογείται, ενώ για τα εισοδήματα που κυμαίνονται μεταξύ 22.600 ευρώ και 200.000 ευρώ, γίνεται φορολόγηση του 25% των πωλήσεων των γεωργικών προϊόντων, καθώς επίσης και του 10% των αγροτικών ενισχύσεων. Στην περίπτωση της Κύπρου, οι αγρότες τηρούν βιβλία εσόδων-εξόδων, όπως το σύνολο των επαγγελματιών, έχοντας όμως αφορολόγητο όριο 19.000 ευρώ. Τα εισοδήματα μεταξύ 19.501 ευρώ και 28.000 ευρώ φορολογούνται με συντελεστή 28%, ενώ από 28.001 έως και 36.300 ευρώ, ο συντελεστής αυτός ανέρχεται στο 25%. Μεταξύ 36.301 ευρώ και 60.000 ευρώ ο φορολογικός συντελεστής είναι 30%, ενώ το εισόδημα άνω των 60.000 ευρώ ο συντελεστής είναι 35%. Ωστόσο, να σημειωθεί ότι στα έσοδα των αγροτών περιλαμβάνονται και οι ενισχύσεις που καταβάλλονται στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Ενωση-Αγροτικός Συνεταιρισμός Χαλκιδικής,2016).

Στην περίπτωση της Γερμανίας, οι μικροί παραγωγοί που καλλιεργούν έως και 200 στρέμματα, όπως επίσης και οι κτηνοτρόφοι που διαθέτουν έως 50 ζώα, έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν οι ίδιοι τον τρόπο φορολόγησης, είτε τηρώντας βιβλία εσόδων-εξόδων, είτε μέσω του συστήματος τεκμαρτού υπολογισμού του εισοδήματος. Οι παραγωγοί που δεν υπάγονται στη κατηγορία αυτή, φορολογούνται υποχρεωτικά μέσω της τήρησης βιβλίων εσόδων-εξόδων, ενώ το αφορολόγητο όριο που έχει θεσπιστεί για το σύνολο των παραγωγών ανέρχεται σε 7.664 ευρώ. Όσον αφορά τους φορολογικούς συντελεστές, αυτοί ανέρχονται από τα επίπεδα του 14% έως και το 45% (Ενωση-Αγροτικός Συνεταιρισμός Χαλκιδικής,2016).

Όσον αφορά το Βέλγιο, δεν έχει θεσπιστεί αφορολόγητο όριο, ενώ η φορολόγηση γίνεται με βάση την εκμετάλλευση, τις γεωγραφικές ζώνες, καθώς επίσης και συνεκτιμώντας άλλες παραμέτρους, με συντελεστή της τάξεως του 25%, ενώ οι ενισχύσεις αντίστοιχα φορολογούνται με συντελεστές που κυμαίνονται μεταξύ 12,5% και 16,5%. Τέλος, η Σουηδία έχει θεσπίσει φορολόγηση του αγροτικού εισοδήματος με 28,97% επί των κερδών, ενώ υπάρχει πρόβλεψη μείωσης του συντελεστή φορολόγησης για τους νέους αγρότες στο 14,89%, καθώς επίσης και για τους αγρότες μεγάλης ηλικίας στο 10,21% (Ενωση-Αγροτικός Συνεταιρισμός Χαλκιδικής,2016).

3.5 Φορολόγηση του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα

Αρχικά θα πρέπει να προσδιοριστούν ορισμένες έννοιες που αφορούν τον κώδικα Φ.Π.Α.. Ειδικότερα, ως αγρότης προσδιορίζεται το άτομο το οποίο ασκεί αυτοπροσώπως, είτε ασκούν τα μέλη της οικογένειάς του, είτε χρησιμοποιεί μισθωτούς, είτε εργάτες για τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις και υπηρεσίες. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την εννοιολογική αυτή προσέγγιση ως αγρότης μπορεί να θεωρηθεί και ο υπάλληλος, ο οποίος καλλιεργεί με εργάτες τα κτήματά του και επομένως έχει το δικαίωμα να ζητήσει την επιστροφή του κατ' αποκοπή φόρου, ο οποίος βαρύνει τις εισροές της αγροτικής εκμετάλλευσής του. Επιπλέον, το ίδιο ισχύει και για τους επαγγελματίες, οι οποίοι και ασκούν παράλληλα αγροτική εκμετάλλευση, όπου έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν την επιστροφή του κατ' αποκοπή Φ.Π.Α. για την αγροτική τους εκμετάλλευση, υπό την προϋπόθεσή ότι για την διαφορετική επαγγελματική τους δραστηριότητα δεν είναι υποχρεωτική η τήρηση απλογραφικών ή διπλογραφικών βιβλίων (Τότσης,2017).

Ως αγροτικά προϊόντα προσδιορίζονται τα αγαθά, τα οποία παράγονται από τους αγρότες, στα πλαίσια των αγροτικών τους εκμεταλλεύσεων τους. Όσον αφορά τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις αυτές προσδιορίζονται ως ακολούθως:

- Η γεωργία και συγκεκριμένα η καλλιέργεια αμπελιού, αρωματικών φυτών, βαμβακιού, δημητριακών, διακοσμητικών φυτών, κηπευτικών, καπνού. Ακόμη, περιλαμβάνεται η ανθοκομία, η παραγωγή μανιταριών, μπαχαρικών, σπόρων και φυτών.

- Η εκτροφή ζώων και συγκεκριμένα η πτηνοτροφία, η κονικλοτροφία, η μελισσοκομία, η σηροτροφία, καθώς επίσης και η σαλιγκαροτροφία.
- Η δασοκομία.
- Η αλιεία σε γλυκά νερά, η ιχθυοτροφία, η καλλιέργεια μυδιών, στρειδιών, καθώς επίσης και η εκτροφή μαλακίων και μαλακοστράκων.
- Οι εργασίες προπαρασκευής για την πώληση προϊόντων, όπως είναι η διαλογή, η ξήρανση, η άλεση, η έκθλιψη, η απολύμανση, καθώς επίσης και η συσκευασία, αλλά και η αποθήκευση.
- Η χρησιμοποίηση αρδευτικών, αποξηραντικών μέσων, η υλοτομία, η κοπή ξύλων, καθώς επίσης και οι υπόλοιπες δασοκομικές υπηρεσίες.

Ως κατά κύριο επάγγελμα αγρότης θεωρείται το ενήλικο φυσικό πρόσωπο, το οποίο διαθέτει το δικαίωμα εγγραφής στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων, εφόσον πληροί όλες τις ακόλουθες προϋποθέσεις (Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2014).

- Είναι κάτοχος αγροτικής εκμετάλλευσης.
- Για την ενασχόλησή του με την αγροτική δραστηριότητα στην αγροτική του εκμετάλλευση, δαπανά τουλάχιστον το 30% του συνολικού ετήσιου χρόνου εργασίας του.
- Από την απασχόληση στην αγροτική δραστηριότητά του, λαμβάνει τουλάχιστον το 50% του συνολικού εισοδήματός του.
- Είναι ασφαλισμένος ο αγρότης, καθώς και η γεωργική του εκμετάλλευση, σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, εφόσον κάτι τέτοιο απαιτείται.
- Τηρεί λογιστικά βιβλία, σύμφωνα με τη νομοθεσία που βρίσκεται σε ισχύ.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στους αγρότες ειδικού καθεστώτος, όπου πρόκειται για μια ρύθμιση του νομοθέτη και αφορά τους αγρότες οι οποίοι κατά τη προηγούμενη λογιστική περίοδο πραγματοποίησαν ακαθάριστα έσοδα από την πώληση αγροτικών προϊόντων παραγωγής τους, καθώς και από την παροχή αγροτικών υπηρεσιών, έσοδα τα οποία δεν ξεπερνούν τις 15.000 ευρώ, ενώ παράλληλα θα πρέπει να δικαιούνται να λάβουν δικαιώματα ενιαίας ενίσχυσης

χαμηλότερα από 5.000 ευρώ. Κανονικά, οι αγρότες έπρεπε να υπάγονται στο καθεστώς ΦΠΑ, λόγω της φύσης της οικονομικής δραστηριότητας που επιτελούν. Ωστόσο, για τη συγκεκριμένη κατηγορία αγροτών, το γεγονός αυτό θα δημιουργούσε ζητήματα όπως είναι η αναγκαία η λογιστηριακή οργάνωση, καθώς επίσης και η εφαρμογή εξειδικευμένου λογιστικού συστήματος (Τσιατούρας,2014).

Περαιτέρω, φορολογικά ενδιαφέρον παρουσιάζει το εισόδημα που αποκτάται από τους αγρότες μέσω γεωργικών επιδοτήσεων και αποζημιώσεων. Ειδικότερα, το εισόδημα αυτό διαχωρίζεται σε δύο κατηγορίες που είναι οι εξής:

- Λοιπές επιδοτήσεις πέρα από το εισόδημα (εισοδηματική βοήθεια).
- Επιδοτήσεις που αφορούν τη κάλυψη των εξόδων και των επιχορηγήσεων παγίων.

Σύμφωνα με τον Ν. 4328/2015, κατά τον προσδιορισμό του κέρδους που προκύπτει από αγροτικές δραστηριότητες, εφόσον οι αγροτικές επιδοτήσεις ξεπερνούν τις 12.000 ευρώ, λαμβάνεται υπόψη μόνο το τμήμα της επιδότησης/ενίσχυσης άνω των 12.000 ευρώ. Αναφορικά με την πληρωμή δαπανών-αγορά παγίων, το ποσό που προέρχεται από επιδοτήσεις για την πληρωμή επενδυτικών δαπανών, καθώς επίσης και το ποσό των παγίων που αγοράστηκαν δεν αποτελούν πρόσθετο στοιχείο του συνολικού εισοδήματος. Ουσιαστικά, στην περίπτωση αυτή οι αποσβέσεις υπολογίζονται αφαιρώντας τις επιδοτήσεις με βάση την αξία κτήσης των περιουσιακών στοιχείων (Omadesparaggon,2022).

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στις δαπάνες που εκπίπτουν στα πλαίσια λειτουργίας της αγροτικής επιχείρησης.. Ειδικότερα, στα πλαίσια λειτουργίας των αγροτικών επιχειρήσεων εκπίπτουν οι δαπάνες που πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της επιχείρησης ή κατά τις συνήθειες εμπορικές συναλλαγές της. Ειδικότερα, για τους ασκούντες αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, από τα ακαθάριστα έσοδα εκπίπτουν οι ακόλουθες κατηγορίες δαπανών, εφόσον υπάρχουν και αντίστοιχα παραστατικά που αποδεικνύουν την πραγματοποίηση της συναλλαγής (Omadesparaggon,2022).

- Αγορές σπόρων ή νεογνών, λιπασμάτων και φαρμάκων.
- Καλλιεργητικές δαπάνες.
- Δαπάνες άρδευσης.

- Δαπάνες που αφορούν τα ημερομίσθια των εργατών.
- Κόστος καυσίμων, καθώς και κόστος συντήρησης αγροτικών μηχανημάτων.
- Τόκοι, όπως επίσης και έξοδα δανείων, τα οποία συνδέονται με την αγροτική εκμετάλλευση.
- Αποσβέσεις παγίων εξοπλισμού.
- Ασφαλιστικές εισφορές.

Ωστόσο, προκειμένου να μπορεί να αναγνωρισθεί το κόστος των εργατικών ως δαπάνη που εκπίπτει, είναι αναγκαίο να λαμβάνονται και να τηρούνται οι διατάξεις της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας. Συνεπώς, θα πρέπει να υπάρχουν εργόσημα, τα οποία αναγνωρίζουν τη δαπάνη των εργατικών. Ουσιαστικά, οι ασκούντες αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να προσδιορίζουν με λογιστικό τρόπο τα αποτελέσματα και διαθέτουν δικαίωμα έκπτωσης δαπανών, ακόμη και στην περίπτωση που δεν τηρούνται βιβλία. Εφόσον κάποιο πάγιο δεν μπορεί να ενταχθεί στην κατηγορία των φορολογικών αποσβέσεων, τότε ο συντελεστής απόσβεσης που λαμβάνεται υπόψη είναι αυτός των λοιπών παγίων στοιχείων, δηλαδή 10% και όχι αυτός που πιθανώς προκύπτει από την ωφέλιμη διάρκεια ζωής του εν λόγω παγίου (Omadesparagou,2022).

Ακόμη, υπάρχει ένα εύρος δαπανών, οι οποίες δεν εκπίπτουν κατά τον υπολογισμό του καθαρού εισοδήματος των αγροτών. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι πλέον σημαντικές κατηγορίες των δαπανών αυτών (Omadesparagou,2022).

- Οι τόκοι από δάνεια που λαμβάνει η επιχείρηση από τρίτους, πέρα των τραπεζικών και διατραπεζικών δανείων, όπως επίσης και τα ομολογιακά δάνεια που εκδίδονται από Ανώνυμες Εταιρείες, κατά το μέτρο που ξεπερνούν τους τόκους που θα προέκυπταν εφόσον το επιτόκιο των δανείων αλληλόχρεων λογαριασμών προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, όπως αυτό αποτυπώνεται στο στατιστικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος για την πλησιέστερη χρονική περίοδο πριν την ημερομηνία του δανεισμού αυτού.

- Κάθε είδους δαπάνη που σχετίζεται με την αγορά αγαθών ή με τη λήψη υπηρεσιών, άνω των 500 ευρώ, εφόσον η τμηματική ή ολική εξόφληση δεν έγινε με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής.
- Οι ασφαλιστικές εισφορές που δεν έχουν καταβληθεί.
- Οι κάθε είδους προβλέψεις, με εξαίρεση να αποτελούν αυτές που αφορούν την πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων.
- Τα πρόστιμα και οι ποινές, όπου μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνονται και οι προσαυξήσεις.
- Η παροχή, είτε η λήψη αμοιβών σε χρήμα ή είδος, τα οποία συνιστούν ποινικό αδίκημα.
- Οι δαπάνες που αφορούν την οργάνωση, αλλά και την διεξαγωγή ενημερωτικών ημερίδων και συναντήσεων που αφορούν τη σίτιση και διαμονή πελατών ή εργαζομένων, εφόσον ξεπερνούν τα 300 ευρώ ανά συμμετέχοντα, όπως επίσης και εφόσον οι εν λόγω δαπάνες ξεπερνούν το 0,5% επί του ακαθάριστου εισοδήματος της επιχείρησης.
- Οι προσωπικές καταναλωτικές δαπάνες.
- Οι δαπάνες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο εργασιακής σχέσης, εφόσον η τμηματική ή ολική εξόφληση δεν έχει πραγματοποιηθεί με τη χρήση ηλεκτρονικού μέσου πληρωμής, ή μέσω παρόχου υπηρεσιών πληρωμών (Omadesparagogon,2022).

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει επίσης να γίνει στην φορολογία των μελών των αγροτικών συνεταιρισμών. Ο Ν. 4935/2022 που αφορά τα «Κίνητρα ανάπτυξης επιχειρήσεων, μέσω συνεργασιών και εταιρικών μετασχηματισμών και άλλες διατάξεις», προβλέπει 50% έκπτωση στον φόρο εισοδήματος σε περίπτωση της συνεργασίας φυσικών προσώπων και κατά κύριο επάγγελμα αγροτών. Προκειμένου κάποιο φυσικό πρόσωπο να μπορέσει να λάβει τη σχετική ωφέλεια, θα πρέπει να υπάρχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις (Omadesparagogon,2022):

- Να είναι αγρότες, μέλη νομικών προσώπων και ενώσεων προσώπων, τα οποία είναι εγγεγραμμένα στο Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και άλλων συλλογικών φορέων, όπως προβλέπεται στο άρθρο 22 του Ν. 4673/2020.

- Να προμηθεύουν το νομικό πρόσωπο ή τη νομική οντότητα με ποσότητες προϊόντων ίσες με το εβδομήντα πέντε (75%) τουλάχιστον της συνολικής ποσότητας όμοιων ή παρεμφερών προϊόντων παραγωγής τους.

Τα φυσικά πρόσωπα που αναφέρονται παραπάνω, είναι αναγκαίο να είναι εγγεγραμμένα στο ΜΑΑΕ (Μητρώο Αγροτών & Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων), καθώς επίσης και να είναι κάτοχοι αγροτικής εκμετάλλευσης, όπως επίσης και να ασχολούνται τουλάχιστον το 30% του συνολικού χρόνου εργασίας τους με αγροτική δραστηριότητα στην εκμετάλλευσή τους. Ακόμη, το εισόδημά τους θα πρέπει να είναι τουλάχιστον κατά 50% αγροτικό, ενώ θα πρέπει τόσο το ίδιο το άτομο, όσο και η αγροτική εκμετάλλευση να είναι ασφαλισμένοι, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Τέλος, θα πρέπει το φυσικό πρόσωπο να τηρεί λογιστικά βιβλία, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (Ν. 4935/2022).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η φορολογία ως κίνητρο για την ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό μελετάται η φορολογία ως κίνητρο για την ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Ουσιαστικά, λαμβάνει χώρα βιβλιογραφική επισκόπηση στη διεθνή, αλλά και στην ελληνική βιβλιογραφία, επιδιώκοντας να προσεγγιστεί το υπό εξέταση ζήτημα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

4.2 Βιβλιογραφική επισκόπηση

Είναι γεγονός, σε διεθνές επίπεδο, αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και στην Ελλάδα, ο τομέας της αγροδιατροφής διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο. Επομένως, επιδιώκεται να δοθεί από τα επιμέρους κράτη και δέουσα σημασία, έτσι ώστε να μπορεί ο τομέας αυτός να αναπτύσσεται, να συνεισφέρει στο ΑΕΠ, στη δημιουργία και διατήρηση θέσεων απασχόλησης, στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, όπως επίσης και στην ενίσχυση της επισιτιστικής ασφάλειας, η οποία θεωρείται ιδιαίτερα κρίσιμη, ιδίως σε περιόδους όπως είναι η παρούσα όπου λαμβάνει χώρα ο πόλεμος μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας και έχει επηρεαστεί η εφοδιαστική αλυσίδα διεθνώς (Guth et al.,2020).

Η υποστήριξη του γεωργικού τομέα μέσω της φορολογικής πολιτικής, διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των κρατών, λαμβάνοντας υπόψη παραμέτρους όπως είναι το ισχύον φορολογικό σύστημα, η έκταση του αγροτικού τομέα, καθώς επίσης και γενικότερα ο τρόπος λειτουργίας των επιμέρους οικονομιών. Γενικότερα, κυριαρχεί μια τάση σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες να υπάρχει μια βοήθεια προς επιλεγμένες ομάδες αγροτών, όπως για παράδειγμα είναι οι νέοι αγρότες, είτε ακόμη και οι αγρότες μεγαλύτερης ηλικίας. Ταυτόχρονα, αρκετές χώρες έχουν θεσπίσει αφορολόγητο όριο, το οποίο συνάδει γενικότερα με την φορολογική πολιτική που επικρατεί στην κάθε χώρα, ενώ ορισμένες άλλες χώρες έχουν περιορίσει τις έμμεσες επιβαρύνσεις του αγροτικού εισοδήματος, όπως είναι για παράδειγμα οι φόροι στο πετρέλαιο, είτε οι φόροι που αφορούν άλλα αγαθά, σπόρους, γεωργικά μηχανήματα κτλ. (Guth et al.,2020).

Περαιτέρω, ορισμένα κράτη, έχουν επιλέξει ως κίνητρο να μην φορολογούν τις γεωργικές επιδοτήσεις, είτε να τις φορολογούν με μικρότερους συντελεστές, όπως επίσης έχουν επιλέξει να μην είναι υποχρεωτική η τήρηση βιβλίων εσόδων-εξόδων για μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Με τον τρόπο αυτό περιορίζεται σημαντικά το λειτουργικό-διοικητικό κόστος, το οποίο καλούνται να καταβάλλουν οι αγρότες, προκειμένου να μπορέσουν να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά (Baldwin & Krugman,2004).

Σε κάθε περίπτωση, στα πλαίσια άσκησης της φορολογικής πολιτικής, είναι αναγκαίο τα κράτη, αφενός να μπορούν να έχουν κάποια έσοδα από την αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, αφετέρου δε, θα πρέπει τα έσοδα αυτά να μην πιέζουν τους αγρότες σε υπέρογκο βαθμό, έτσι ώστε αυτοί να μπορούν να αναπτύσσονται, λαμβάνοντας υπόψη και τις ιδιαιτερότητες που υπάρχουν στο συγκεκριμένο κλάδο, όπως επίσης και τις διαρκείς μεταβολές του εξωτερικού περιβάλλοντος (Barry & Ellinger,2012).

Αξιολογώντας κριτικά τη βιβλιογραφία από τον αναπτυγμένο κόσμο, διαπιστώνεται ότι φορολογικά κίνητρα προς τους αγρότες διαθέτουν οι χώρες όπου το φορολογικό σύστημα είναι σταθερό, καθώς επίσης και έχουν σχετικά χαμηλά επίπεδα διαφθοράς και παραοικονομίας. Στις υπόλοιπες χώρες, τα κίνητρα αυτά δεν είναι και τόσο αποτελεσματικά, σε σημείο να ενισχύσουν την ενδυνάμωση του αγροτικού τομέα. Ταυτόχρονα, πολλά κίνητρα που έχουν θεσπιστεί τουλάχιστον στην Ευρώπη προάγουν την ενίσχυση και το «μεγάλωμα» των αγροτικών επιχειρήσεων, είτε άμεσα, είτε συμμετέχοντας σε συνεργατικά σχήματα, έτσι ώστε οι εν λόγω αγροτικές επιχειρήσεις να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν με τρόπο αποτελεσματικότερο τις ποικίλες προκλήσεις, αλλά και να ανταπεξέλθουν στις διαρκείς μεταβολές του εξωτερικού περιβάλλοντος (Doluschitz et al.,2011).

Περαιτέρω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διαδικασία επίτευξης της φορολογικής βάσης στον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι χαρακτηριστική για πολλές χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης. Καθώς υπάρχει πολυπλοκότητα του φορολογικού δικαίου, αλλά και του φορολογικού συστήματος, όπως επίσης και αυστηρότητα των κυρώσεων, οι αγρότες και ιδίως αυτοί των μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, απολαμβάνουν ειδικά κίνητρα, καθώς και

συγκεκριμένες ωφέλειες. Επίσης, για τους αγρότες χρησιμοποιούνται ορισμένα νομικά εργαλεία, τα οποία συμβάλλουν στη μείωση της συνολικής επιβάρυνσης αυτών (Institute of Agricultural and Food Economics National Research Institute,2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Εμπειρική διερεύνηση του ζητήματος

5.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στην εμπειρική διερεύνηση του υπό εξέταση ζητήματος. Ειδικότερα, προσδιορίζεται ο σκοπός της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα, όπως επίσης και η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για τη προσέγγιση του ζητήματος, όπου πρόκειται για ποιοτική έρευνα που λαμβάνει χώρα μέσω των ημιδομημένων συνεντεύξεων. Στη συνέχεια γίνεται ανάλυση των αποτελεσμάτων, όπως αυτά προέκυψαν από τις συνεντεύξεις που έλαβαν χώρα, ενώ τέλος γίνεται συζήτηση των αποτελεσμάτων, όπου τα αποτελέσματα που προέκυψαν συγκρίνονται με αντίστοιχα αποτελέσματα που υπάρχουν σε σχετικές με το αντικείμενο έρευνες.

5.2 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Αρχικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τη σχέση της φορολογίας με την αγροτική επιχειρηματικότητα. Πιο συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία και τίθενται προς διερεύνηση στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, είναι τα ακόλουθα:

- Ποια είναι η επίδραση της φορολογικής πολιτικής που εφαρμόζεται στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας;
- Παρέχονται ελκυστικά κίνητρα προς τους αγρότες για την περαιτέρω ενδυνάμωση των δραστηριοτήτων τους;
- Με ποιο τρόπο επιδρά η φορολογική πολιτική που εφαρμόζει το Κράτος στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων;
- Τα φορολογικά κίνητρα ή οι άμεσες ενισχύσεις, είναι περισσότερο ελκυστικά για την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα;
- Είναι αναγκαίο να υπάρξει εκπαίδευση των εμπλεκόμενων με τον πρωτογενή τομέα, πάνω σε ζητήματα φορολογικής πολιτικής;

5.3 Μεθοδολογία

Αρχικά θα πρέπει να γίνει αναφορά στην καταλληλότητα της μεθόδου που επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί, με την ημιδομημένη συνέντευξη να συνιστά τη πλέον διαδεδομένη μέθοδο συλλογής δεδομένων, κατά την εφαρμογή της ποιοτικής έρευνας. Η εν λόγω μέθοδος επιλέγεται καθώς επιτρέπει στους ερευνητές, αλλά και ευρύτερα στους ενδιαφερόμενους να διερευνήσουν εις βάθος τις απόψεις, τις στάσεις, όπως επίσης και τις αξίες των συμμετεχόντων σ' αυτή. Ταυτόχρονα, η μέθοδος αυτή επιτρέπει να υπάρξει κατανόηση της πολυπλοκότητας της ανθρώπινης εμπειρίας, καθώς επίσης και εις βάθος κατανόηση των συμπεριφορών που αναπτύσσονται από τους ανθρώπους. Εξίσου σημαντικό και κρίσιμο θεωρείται το γεγονός ότι αναπτύσσεται διαδραστική επικοινωνία μεταξύ του ερευνητή και των συμμετεχόντων, ενώ προσδιορίζονται αναλυτικά πολλά από τα θέματα, τα οποία δεν είχαν προσδιοριστεί σε προγενέστερο χρόνο (Ισαρη & Πουρκός,2015).

Εφαρμόζοντας ποιοτική έρευνα, διαμορφώνεται μια ολιστική προσέγγιση του κεντρικού φαινομένου που μελετάται, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την απρόσωπη μελέτη που λαμβάνει χώρα κατά τη χρήση των στατιστικών μεθόδων. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στο γεγονός ότι μέσω της ποιοτικής έρευνας προσδιορίζονται με λεπτομέρειες οι πληροφορίες που μεταφέρονται, σε αντίθεση με τις ποσοτικές μεθόδους, όπου οι απαντήσεις που δίνονται από τους συμμετέχοντες είναι τυποποιημένες, ενώ ένα ακόμη ενδιαφέρον και χρήσιμο στοιχείο της ποιοτικής έρευνας είναι η υψηλή ευελιξία (McLeod,2001).

Μεθοδολογικό Εργαλείο

Σχετικά με το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιείται στα πλαίσια της παρούσας έρευνας είναι η ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία λαμβάνει χώρα μέσω της χρήσης του ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο αυτό αποτελείται από εννιά ερωτήσεις που είναι οι ακόλουθες:

- 1) Ποια θεωρείτε ότι είναι η επίδραση της φορολογικής πολιτικής που ακολουθείται στην περαιτέρω ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας;

Μέσω της ερώτησης αυτής, οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν σχετικά με την επίδραση της φορολογικής πολιτικής στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Ουσιαστικά, οι απαντήσεις που καλούνται να δώσουν αφορούν τόσο τους ίδιους και τις επιχειρήσεις τους, όσο και ευρύτερα την αντίληψη που διαθέτουν.

2) Πιστεύετε ότι παρέχονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα στους αγρότες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους;

Η εν λόγω ερώτηση διερευνά αν παρέχονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα στους αγρότες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων τους και ουσιαστικά επιδιώκεται να αξιολογηθούν τα παρεχόμενα κίνητρα από τους ίδιους τους αγρότες ως προς την αποτελεσματικότητά τους.

3) Πώς θεωρείται ότι επηρεάζει την αγροτική επιχειρηματικότητα η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος;

Η τρίτη ερώτηση επικεντρώνεται στη σταθερότητα του φορολογικού συστήματος και στην επίδραση αυτής στην περαιτέρω ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας.

4) Λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο αγροτικός τομέας, καθώς και τη σημαντικότητά του, πιστεύετε ότι θα πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα φορολογικής πολιτικής για την διευκόλυνση του εν λόγω τομέα;

Στην ερώτηση αυτή, οι συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία, αφού λάβουν υπόψη την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο αγροτικός τομέας, αλλά και τη σημαντικότητα αυτού, καλούνται να απαντήσουν στο αν είναι αναγκαίο να ληφθούν ειδικά μέτρα φορολογικής πολιτικής, έτσι ώστε να υπάρξει σχετική διευκόλυνση του τομέα αυτού.

5) Ποια η επίδραση της φορολογικής πολιτικής στην ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων;

Μέσω της ερώτησης αυτής, οι συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία καλούνται να απαντήσουν αναφορικά με την επίδραση που ασκεί η φορολογική πολιτική στην ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων.

6) Πιστεύετε ότι η φορολογία που καλείστε να καταβάλλετε είναι ανταποδοτική;

Στην ερώτηση έξι, οι συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία καλούνται να απαντήσουν στο αν η φορολογία που καταβάλλουν είναι ανταποδοτική. Η ανταποδοτικότητα της φορολογίας θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική καθώς από αυτή εξαρτάται ο βαθμός στον οποίο οι φορολογούμενοι θα είναι πρόθυμοι να καταβάλλουν τους αντίστοιχους φόρους.

7) Εκτιμάτε ότι τα φορολογικά κίνητρα θα ήταν πιο αποτελεσματικά για την ενίσχυση του κλάδου, σε σχέση με τις άμεσες επιδοτήσεις;

Η εν λόγω ερώτηση αφορά το αν τα φορολογικά κίνητρα θα μπορούσαν να ήταν πιο αποτελεσματικά για την ενίσχυση του κλάδου της αγροτικής επιχειρηματικότητας, σε σχέση με τις άμεσες επιδοτήσεις.

8) Πιστεύετε ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει εκπαίδευση των εμπλεκόμενων με τον αγροτικό τομέα για ζητήματα φορολογικής πολιτικής;

Στην όγδοη ερώτηση, οι συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία καλούνται να απαντήσουν αναφορικά με το αν είναι αναγκαίο να υπάρξει εκπαίδευση των εμπλεκόμενων με τον αγροτικό τομέα για ζητήματα που αφορούν τη φορολογική πολιτική.

9) Θεωρείτε ότι η φορολογική πολιτική θα πρέπει να ενισχύσει τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών;

Στην ένατη και τελευταία ερώτηση εξετάζεται αν η φορολογική πολιτική θα πρέπει να ενισχύσει τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών, όπου διερευνώνται οι σχετικές απόψεις των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία.

Επιλογή του δείγματος της παρούσας έρευνας

Προκειμένου η έρευνα να είναι αξιόπιστη και να στεφθεί με επιτυχία, θα πρέπει να επιλεγεί το κατάλληλο δείγμα, το οποίο και θα συμμετέχει στη διαδικασία της ημιδομημένης συνέντευξης. Μέσω της δειγματοληψίας, ο ερευνητής-τρια επιλέγει τον αριθμό ατόμων, είτε τον αναγκαίο αριθμό πραγμάτων από κάποιον πληθυσμό μελέτης. Ουσιαστικά, ο πληθυσμός αφορά το σύνολο των περιπτώσεων, οι οποίες και παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τον ερευνητή και μπορεί να αποτελείται από άτομα, είτε από ομάδες, είτε ακόμη και από οργανισμούς. Θα πρέπει να τονισθεί ότι το δείγμα που επιλέγεται να συμμετέχει σε μια έρευνα συνδέεται άμεσα με την ποιότητα της έρευνας, αλλά και με τα συμπεράσματα, τα οποία και πρόκειται να προκύψουν από αυτή (Ισαρη & Πουρκός,2015).

Η διαδικασία της δειγματοληψίας παρουσιάζει διαφορές μεταξύ της ποιοτικής και της ποσοτικής έρευνας, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι διαφορετικοί τύποι της έρευνας παρουσιάζουν διαφορές ως προς τους σκοπούς που επιδιώκουν να εκπληρώσουν. Στην παρούσα περίπτωση, όπου πρόκειται για ποιοτική έρευνα με ημιδομημένη συνέντευξη, επιλέγεται η τυπική δειγματοληψία τυπικής περίπτωσης (typical case sampling), όπου οι περιπτώσεις που επιλέγεται να συμμετέχουν στην ερευνητική αυτή διαδικασία θεωρούνται «τυπικές» και ουσιαστικά ανήκουν στον μέσο του θέματος που εξετάζεται. Στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, προσδιορίζονται αναλυτικά τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, για τα οποία ενδιαφέρεται ο ερευνητής-τρια, συνεκτιμώντας τους σκοπούς της έρευνας, ενώ ακολούθως επιλέγεται το δείγμα, σύμφωνα με τις «τυπικές περιπτώσεις». Επομένως, με τον τρόπο αυτό μπορεί να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες που συλλέγονται δεν μπορούν να απορριφθούν με ευκολία, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν αποτελούν αποκλίνουσες περιπτώσεις. Παρ' όλα αυτά, στα πλαίσια της παρούσας

έρευνας θα πρέπει να τονισθεί ότι υπήρξαν ορισμένα προβλήματα, τα οποία συνδέονται με την πανδημία, ιδίως στα πρώτα στάδια περάτωσης της έρευνας (Ισαρη & Πουρκός,2015).

Μέθοδος Ανάλυσης Δεδομένων

Για να μπορεί να υπάρξει αξιοπιστία στην παρούσα έρευνα, πραγματοποιήθηκε πιλοτική συνέντευξη, η οποία ήταν προσωπική και μέσω αυτής διαπιστώθηκε ο βαθμός αποτελεσματικότητας του ερευνητικού εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε.

Στη συνέχεια, στα πλαίσια διεξαγωγής της έρευνας, ο ερευνητής άκουσε προσεκτικά το σύνολο των απαντήσεων που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες, επιδιώκοντας να εφαρμόσει στο βαθμό που αυτό ήταν εφικτό ενεργητική ακρόαση, ενώ συνάμα, σε καμία περίπτωση κατά τη διαδικασία της έρευνας δεν εκφράστηκαν προσωπικές απόψεις, αλλά ούτε και εμπειρίες, προκειμένου να μην επηρεαστούν οι απαντήσεις που θα έδιναν οι συμμετέχοντες. Ακόμη, δόθηκε έμφαση στο να υπάρξει θετικό κλίμα, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία να είναι χαλαροί και να μπορέσουν να εκφράσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις σκέψεις τους. Περαιτέρω, στα πλαίσια της έρευνας έγινε μαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, προκειμένου να υπάρχει ως αρχείο το σύνολο του υλικού που αφορούσε την έρευνα και έτσι να γίνει η κατάλληλη επεξεργασία αυτού με τον καλύτερο δυνατό τρόπο (McLeod,2001).

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι για την ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τη διαδικασία των συνεντεύξεων εφαρμόστηκε η θεματική ανάλυση, καθώς και η ανάλυση περιεχομένου, ενώ συνεκτιμήθηκαν και οι σχετικές κατευθύνσεις που είχαν διαμορφωθεί στο σχετικό ερευνητικό πρωτόκολλο, το οποίο και συντάχθηκε για τις ανάγκες εκπόνησης της παρούσας εργασίας. Αναφορικά με την θεματική ανάλυση συνιστά μια μέθοδο ανάλυσης, η οποία χαρακτηρίζεται από ευελιξία, καθώς μπορεί ο ερευνητής να κατανοήσει τα μοτίβα ανάλυσης, τα οποία και επαναλαμβάνονται στα λεκτικά δεδομένα, τα οποία και συγκεντρώνονται στα πλαίσια των ημιδομημένων συνεντεύξεων. Επίσης, κατά τη διαδικασία της θεματικής ανάλυσης, αξιοποιούνται με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί προς εξέταση. Από την άλλη, μέσω της

κωδικοποίησης, περιορίζονται τα δεδομένα της θεματικής ανάλυσης και περιγράφονται τα πιο σημαντικά στοιχεία, τα οποία απαντώνται στα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί από τους συνεντευξιζόμενους. Οι κωδικοί που προκύπτουν στα πλαίσια της κωδικοποίησης αυτής μπορεί να είναι περιγραφικού, είτε ερμηνευτικού χαρακτήρα, ενώ λαμβάνονται υπόψη οι πληροφορίες που έχουν προκύψει από τη διαδικασία της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, η οποία έγινε εκτενώς και νωρίτερα. Ο ερευνητής, στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής της έρευνας έχει ρόλο ερμηνευτικό και αναστοχαστικό, λαμβάνοντας υπόψη ότι μέσω των πρωτογενών δεδομένων που έχει συγκεντρώσει από τη διαδικασία της συνέντευξης, επιδιώκει να παράγει έναν σημαντικό αριθμό χρήσιμων πληροφοριών και κατ' επέκταση επιδιώκει να δημιουργηθεί νέα γνώση. Στην έρευνα αυτή, η θεματική ανάλυση εστίασε στα λεγόμενα των συμμετεχόντων, όπως επίσης και στο περιεχόμενο που προέκυψε από την έρευνα αυτή (McLeod,2001).

Ηθική και δεοντολογία της έρευνας

Αναφορικά με την ηθική και δεοντολογία της παρούσας έρευνας, επιδιώχθηκε να διαφυλαχθεί σε όλα τα επιμέρους στάδια αυτής. Περαιτέρω, οι συμμετέχοντες στην έρευνα ενημερώθηκαν αναλυτικά σχετικά με το αντικείμενο της έρευνας, όπως επίσης και για τους σκοπούς που αυτή υπηρετεί. Έμφαση δόθηκε επίσης στην ενημέρωση των συμμετεχόντων στην έρευνα για τα αποτελέσματα αυτής, καθώς και για το γεγονός ότι αυτά πρόκειται να αξιοποιηθούν για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς. Παράλληλα, διαφυλάχθηκε η δεοντολογία της έρευνας, έπειτα από την ολοκλήρωση αυτής και την μετεγγραφή των δεδομένων και δόθηκαν τα αντίστοιχα αποσπάσματα στους συμμετέχοντες, προκειμένου αυτοί να διαπιστώσουν ότι μεταφέρθηκαν αυτά που ειπώθηκαν από τους ίδιους.

Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι για τη διαφύλαξη της εγκυρότητας της ερευνητικής διαδικασίας επιδιώχθηκε να υπάρχει αναλογικότητα, ισοτιμία και διακριτικότητα, ενώ υπήρξε και προστασία των ανωνυμίας των συμμετεχόντων. Για το λόγο αυτό υπήρξαν και σχετικοί κωδικοί που αφορούσαν τους συμμετέχοντες κατά τη θεματική ανάλυση των δεδομένων. Η κωδικοποίηση διατηρήθηκε σε όλα

τα στάδια στα οποία προβλέπονταν αναλυτική διαδικασία, σύμφωνα και με τη σχετική βιβλιογραφία (Ισαρη & Πουρκός,2015).

5.4 Ανάλυση αποτελεσμάτων

Αρχικά θα πρέπει να γίνει αναφορά στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία. Ειδικότερα, η έρευνα έλαβε χώρα στην περιοχή της Χαλάστρας Θεσσαλονίκης και της Κασσάνδρας Χαλκιδικής. Όπως διαπιστώνεται και από τον παρακάτω πίνακα, από τους δώδεκα συμμετέχοντες οι δέκα είναι άνδρες, ενώ οι δύο είναι μόνο γυναίκες. Οι συμμετέχοντες ως προς την ηλικία τους κατηγοριοποιούνται στις ακόλουθες ηλικιακές κατηγορίες:

- 20-29 ετών.
- 30-39 ετών.
- 40-49 ετών.
- 50-59 ετών.
- 60-67 ετών.

Σχετικά με το επίπεδο σπουδών, οι συμμετέχοντες στην έρευνα είχαν τη δυνατότητα να απαντήσουν μεταξύ των ακόλουθων επιλογών:

- Απόφοιτος/η βασική εκπαίδευση.
- Απόφοιτος/η Γυμνασίου.
- Απόφοιτος/η Λυκείου.
- Απόφοιτος Πανεπιστημίου/ΤΕΙ.
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών.
- Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών.

Όπως διαπιστώνεται τα άτομα μικρότερης ηλικίας είναι κατά κύριο λόγο απόφοιτοι Πανεπιστημίου/ΤΕΙ. Ωστόσο, υπάρχουν και αρκετοί που είναι απόφοιτοι Λυκείου.

Αναφορικά με τα έτη προϋπηρεσίας στον αγροτικό τομέα, στη παρούσα έρευνα θεωρείται το σύνολο των ετών που απασχολούνται οι συμμετέχοντες στην

ερευνητική διαδικασία στον αγροτικό τομέα. Οι κατηγορίες που μπορούσαν να διαλέξουν ως απαντήσεις ήταν οι ακόλουθες:

- 0-5 έτη.
- 5-10 έτη.
- 10-20 έτη.
- 20-30 έτη.
- Άνω των 30 ετών.

Τέλος, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν αναφορικά με το αν έχουν λάβει κάποια επιμόρφωση κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών σε ζητήματα που αφορούν τη διοίκηση και τις νέες τεχνολογίες. Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι οι μισοί από τους συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα (6 άτομα) απάντησαν θετικά στην απάντηση αν έχουν επιμορφωθεί σε θέματα διοίκησης και νέων τεχνολογιών.

Ο αριθμός των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι δώδεκα, ενώ στη συνέχεια στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά αυτών.

Πίνακας 6: Δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα

Κωδικός συνεντευξιαζόμενου	Φύλο	Ηλικία	Επίπεδο σπουδών	Έτη προϋπηρεσίας στον αγροτικό τομέα	Επιμόρφωση σε θέματα διοίκησης & νέων τεχνολογιών
ΣΥΝ1	Άνδρας	40-49	Απόφοιτος Λυκείου	5-10 έτη	ΌΧΙ
ΣΥΝ2	Άνδρας	50-59	Απόφοιτος βασικής εκπαίδευσης	20-30 έτη	ΟΧΙ
ΣΥΝ3	Άνδρας	60-67	Απόφοιτος Λυκείου	Άνω των 30 ετών	ΟΧΙ
ΣΥΝ4	Άνδρας	60-67	Απόφοιτος Πανεπιστημίου/ΤΕΙ	Άνω των 30 ετών	ΟΧΙ
ΣΥΝ5	Άνδρας	30-39	Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών	5-10 έτη	ΝΑΙ
ΣΥΝ6	Γυναίκα	40-49	Απόφοιτη Λυκείου	10-20 έτη	ΝΑΙ
ΣΥΝ7	Άνδρας	30-39	Απόφοιτος Πανεπιστημίου/ΤΕΙ	5-10 έτη	ΝΑΙ

ΣΥΝ8	Άνδρας	20-29	Απόφοιτος Πανεπιστημίου/ΤΕΙ	5-10 έτη	ΝΑΙ
ΣΥΝ9	Άνδρας	40-49	Απόφοιτος Λυκείου	10-20 έτη	ΟΧΙ
ΣΥΝ10	Άνδρας	30-39	Απόφοιτος Πανεπιστημίου/ΤΕΙ	5-10 έτη	ΝΑΙ
ΣΥΝ11	Γυναίκα	30-39	Απόφοιτη Πανεπιστημίου ΤΕΙ	5-10 έτη	ΟΧΙ
ΣΥΝ12	Άνδρας	40-49	Απόφοιτος Λυκείου	20-30 έτη	ΝΑΙ

1) Ποια θεωρείτε ότι είναι η επίδραση της φορολογικής πολιτικής που ακολουθείται στην περαιτέρω ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας;

ΣΥΝ 1

«Προσωπικά εκτιμώ ότι η φορολογική πολιτική που εφαρμόζεται από τη χώρα διαχρονικά επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας και του αγροτικού τομέα γενικότερα. Ουσιαστικά, η αρνητική επίδραση αυτή συνδέεται με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, καθώς και με τα υψηλά επίπεδα του ΦΠΑ στα γεωργικά εφόδια και μηχανήματα».

ΣΥΝ 2

«Η φορολογική πολιτική μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, παρέχοντας τα κατάλληλα κίνητρα προς τους ενδιαφερομένους, δηλαδή τους ίδιους τους παραγωγούς, όπως επίσης και τους επιχειρηματίες του συγκεκριμένου κλάδου. Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές λειτουργούν αρνητικά στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, καθώς στερούν πόρους από τους ενδιαφερόμενους, οι οποίοι και θα μπορούσαν να διοχετευθούν σε νέες επενδύσεις, καθώς επίσης και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας».

ΣΥΝ 3

«Στην Ελλάδα, έως και σήμερα θεωρώ ότι η φορολογική πολιτική δεν βοηθάει στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Για παράδειγμα, η

ύπαρξη προκαταβολής φόρου εισοδήματος, ακόμη και αν έχει θεσπιστεί το αφορολόγητο όριο συνιστά πρόβλημα για τους αγρότες, καθώς δεσμεύει ρευστότητα, η οποία θα μπορούσε να επενδυθεί στην ανάπτυξη των αγροτικών επιχειρήσεων, όπως επίσης και στη διατήρηση των υφιστάμενων σε βιώσιμους ρυθμούς ανάπτυξης. Επιπλέον, σημαντική επιβάρυνση για τις αγροτικές επιχειρήσεις, συνιστά η πληρωμή του ΦΠΑ (24%), σε εφόδια και άλλα υλικά που απαιτούνται, καθώς και η μη επιστροφή αυτού από ορισμένες κατηγορίες εμπορών».

ΣΥΝ 4

«Η φορολογική πολιτική επηρεάζει άμεσα την αγροτική επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη, καθώς η ύπαρξη υψηλών φορολογικών συντελεστών και επιβαρύνσεων, επιδρά στο κέρδος των επιχειρήσεων αυτών, όπως επίσης και στη βιωσιμότητά τους. Πέρα από τους άμεσους φόρους, σημαντική είναι η επίδραση των έμμεσων φόρων στη λειτουργία των αγροτικών επιχειρήσεων, όπως είναι ο φόρος πετρελαίου, καθώς επίσης και ο ΦΠΑ στα εφόδια, ο οποίος δεν επιστρέφεται πίσω, αρκετές φορές, όπως συμβαίνει με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις».

ΣΥΝ 5

«Κανονικά η φορολογική πολιτική θα έπρεπε να επιδρά θετικά στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, δημιουργώντας τα αντίστοιχα κίνητρα και σε κάθε περίπτωση, περιορίζοντας τα αντικίνητρα, δηλαδή τις επιβαρύνσεις που λειτουργούν εις βάρος των αγροτικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, κάτι τέτοιο στην Ελλάδα δε συμβαίνει, καθώς υπάρχουν υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις, τόσο άμεσες, όσο και έμμεσες. Οι έμμεσες επιβαρύνσεις μάλιστα δημιουργούν πρόβλημα και στους φτωχότερους αγρότες, καθώς δεν συνδέονται με το εισόδημα που αποκομίζει κάποιος».

ΣΥΝ 6

«Η φορολογική πολιτική επηρεάζει την αγροτική παραγωγή, καθώς πιέζει οικονομικά τις αγροτικές επιχειρήσεις, περιορίζοντας έτσι τη δυναμική τους, όπως και τις προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη. Στην Ελλάδα, αφενός η αστάθεια της φορολογικής πολιτικής, αφετέρου δε, οι υψηλοί φόροι, περιορίζουν την ανάπτυξη των

αγροτικών επιχειρήσεων και μάλιστα θέτουν σε κίνδυνο ακόμη και τη λειτουργία αυτών».

ΣΥΝ 7

«Η φορολογική πολιτική της χώρας επηρεάζει την ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, καθώς συνδέεται με το κόστος παραγωγής των αγροτικών προϊόντων, όσο και με τη συνολική καθαρή κερδοφορία που μπορεί να πετύχει κάποιος που δραστηριοποιείται στον χώρο της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Εφόσον υπάρχει μια φιλική φορολογική πολιτική προς την αγροτική επιχειρηματικότητα, εκτιμώ ότι μπορεί να αναπτυχθεί σημαντικά».

ΣΥΝ 8

«Η φορολογική πολιτική μπορεί να επιδράσει είτε θετικά, είτε αρνητικά στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Στην περίπτωση της Ελλάδος, θεωρώ ότι έως και σήμερα, η επίδραση αυτή είναι αρνητική, καθώς δημιουργεί περισσότερα προβλήματα στον αγροτικό κόσμο, αντί να δημιουργεί οφέλη και έτσι περιορίζονται οι αναπτυξιακές προοπτικές του κλάδου».

ΣΥΝ 9

«Η φορολογική πολιτική επηρεάζει άμεσα την αγροτική επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη αυτής. Εφόσον, οι φορολογικοί συντελεστές της άμεσης, αλλά και της έμμεσης φορολογίας βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα όπως είναι σήμερα, περιορίζεται η αναπτυξιακή δυναμική του κλάδου, ενώ τίθενται οι επιχειρήσεις κίνδυνο ακόμη και για τη βιωσιμότητά τους».

ΣΥΝ 10

«Η φορολογική πολιτική που ισχύει στην Ελλάδα επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, καθώς υπάρχει υψηλή φορολογική επιβάρυνση, η οποία αποτυπώνεται και στο κόστος λειτουργίας των αγροτικών επιχειρήσεων, όπως επίσης και στο κόστος παραγωγής των σχετικών αγροτικών προϊόντων».

ΣΥΝ 11

«Η φορολογική πολιτική επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, ιδίως κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, όπου οι αγρότες καλούνται να πληρώσουν υψηλούς φόρους, αφενός για το εισόδημα που παράγουν, αφετέρου δε καλούνται να πληρώσουν έμμεσους φόρους στα διάφορα μηχανήματα και εφόδια που απαιτούνται για την παραγωγή των αγροτικών προϊόντων, καθώς και για τις επιμέρους λειτουργίες των αγροτικών επιχειρήσεων».

ΣΥΝ 12

«Η φορολογική πολιτική στην Ελλάδα επιδρά άμεσα στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, υπονομεύοντας ουσιαστικά αυτή. Οι εμπλεκόμενοι με την αγροτική επιχειρηματικότητα καλούνται να πληρώσουν υψηλούς φόρους, οι οποίοι επιβραδύνουν την οικονομική ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους, ενώ ορισμένες φορές θέτουν σε κίνδυνο και τη βιωσιμότητά αυτών, ιδίως με μέτρα όπως είναι για παράδειγμα η προκαταβολή φόρου για το επόμενο έτος».

2) Πιστεύετε ότι παρέχονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα στους αγρότες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους;

ΣΥΝ 1

«Σε καμία περίπτωση δεν παρέχονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα προς τους αγρότες, έτσι ώστε αυτοί να μπορέσουν να αναπτύξουν περαιτέρω τις επιχειρήσεις τους. Ουσιαστικά, καθώς δεν υπάρχουν κίνητρα, ένας σημαντικός αριθμός αγροτών επιλέγει να φοροδιαφύγει στο βαθμό που μπορεί, έτσι ώστε να του μείνει υψηλότερο διαθέσιμο εισόδημα, γεγονός που επιδρά αρνητικά και για το Κράτος, καθώς δεν μπορεί να εισπράξει έσοδα».

ΣΥΝ 2

«Προσωπικά εκτιμώ ότι δεν παρέχονται φορολογικά κίνητρα στους αγρότες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους και παρά τις αλλαγές που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια για την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος, δεν έχουμε φτάσει στο επιθυμητό επίπεδο. Το βασικό πρόβλημα με την απουσία κινήτρων αφορά τους

έμμεσους φόρους που καταβάλλονται, οι οποίοι και αυξάνουν το συνολικό κόστος παραγωγής».

ΣΥΝ 3

«Δεν νομίζω ότι προσφέρονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα στους αγρότες για την περαιτέρω ανάπτυξη των αγροτικών τους επιχειρήσεων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ένας αγρότης που διαθέτει ατομική επιχείρηση έχοντας κερδοφορία άνω των 30.000 ευρώ, καλείται να πληρώσει φόρο με 36% συντελεστή, καθώς επίσης και προκαταβολή φόρου για την επόμενη χρονιά, για την οποία είναι αμφίβολο το εισόδημά του, συνεκτιμώντας και το γεγονός ότι η αγροτική παραγωγή συνδέεται άμεσα με τις επικρατούσες καιρικές συνθήκες».

ΣΥΝ 4

«Σε καμία των περιπτώσεων δεν παρέχονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα προς τους αγρότες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους. Αντίθετα, θα λέγαμε ότι μάλλον προσφέρονται αντικίνητρα, όπως είναι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές για το εισόδημα άνω των 20.000 ευρώ, η προκαταβολή φόρου, αλλά και οι υψηλές επιβαρύνσεις στα αγροτικά εφόδια, στους σπόρους και στα λιπάσματα, καθώς και στα μηχανήματα που απαιτούνται για την αγροτική παραγωγή».

ΣΥΝ 5

«Σίγουρα όχι, παρά το γεγονός ότι διάφοροι ισχυρίζονται ότι ο αγροτικός τομέας έχει καλύτερη φορολογική αντιμετώπιση σε σχέση με άλλους κλάδους της οικονομίας. Το μόνο που μπορεί να θεωρηθεί ως ελκυστικό φορολογικό κίνητρο είναι η θέσπιση αφορολόγητου ορίου, το οποίο όμως είναι πολύ μικρό ποσό και ουσιαστικά κάποιος που πράγματι βγάζει το συγκεκριμένο εισόδημα, οριακά είναι εκτός του ορίου της φτώχειας».

ΣΥΝ 6

«Όλα αυτά τα χρόνια που δραστηριοποιούμαι στον τομέα της αγροτικής επιχειρηματικότητας, δεν θεωρώ ότι παρέχονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα στους αγρότες, γεγονός που επιδρά αρνητικά στη βιωσιμότητά των επιχειρήσεών μας.

Αντιθέτως, υπάρχουν συνέχεια αλλαγές του φορολογικού πλαισίου και μεγάλη έμμεση φορολογική επιβάρυνση, η οποία πλήττει το σύνολο των αγροτών».

ΣΥΝ 7

«Δεν θεωρώ, παρά τα όσα λέγονται ότι παρέχονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα προς τους αγρότες για την ανάπτυξη των αγροτικών τους επιχειρήσεων. Ίσα ίσα καλούνται να πληρώσουν υψηλούς έμμεσους φόρους, όπως είναι για παράδειγμα ο φόρος στο πετρέλαιο, το οποίο αποτελεί βασικό στοιχείο για να καλλιεργήσει κάποιος. Ακόμη, οι φορολογικοί συντελεστές θεωρούνται κάπως ανεκτοί αν διαθέτει κάποιος καθαρό εισόδημα 20.000 ευρώ, ενώ από εκεί και πάνω, τα επίπεδα των φορολογικών συντελεστών θεωρούνται απαγορευτικά».

ΣΥΝ 8

«Εκτιμώ ότι δεν υπάρχουν φορολογικά κίνητρα για τους αγρότες, όπου μέσω αυτών θα μπορούσαν να αναπτύξουν τις επιχειρήσεις τους. Το μόνο κίνητρο όπως το αξιολογώ εγώ αφορά πολύ μικρές οικονομικές εκμεταλλεύσεις και είναι το αφορολόγητο το οποίο έχει θεσπιστεί. Ωστόσο και αυτό δεν συνάδει με την αναπτυξιακή δυναμική του κλάδου, δηλαδή, δεν είναι επιτυχία για έναν κατ' επάγγελμα αγρότη να έχει εισόδημα 8.000 ευρώ για να μη πληρώσει φόρο εισοδήματος.

ΣΥΝ 9

«Έως και σήμερα δεν θεωρώ ότι παρέχονται ουσιαστικά φορολογικά κίνητρα προς τους αγρότες για την ανάπτυξη των αγροτικών επιχειρήσεων. Μάλιστα θα έλεγα ότι η εκάστοτε Κυβερνητική πολιτική περιορίζεται σε ημίμετρα και όχι σε μέτρα ουσίας, τα οποία θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην πραγματική αύξηση του εισοδήματος των αγροτών».

ΣΥΝ 10

«Δεν θεωρώ ότι παρέχονται ελκυστικά κίνητρα για τους αγρότες, τόσο φορολογικά, όσο και κάθε είδους, τα οποία και θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη των αγροτικών τους επιχειρήσεων. Εκτός του ότι δεν υπάρχουν

κίνητρα, μέσω της φορολογικής πολιτικής και των αντίστοιχων επιβαρύνσεων, θεωρώ ότι υπάρχουν πολλά εμπόδια τα οποία περιορίζουν την αναπτυξιακή δυναμική των αγροτικών επιχειρήσεων».

ΣΥΝ 11

«Σε καμία περίπτωση δεν πιστεύω ότι υπάρχουν φορολογικά κίνητρα στην Ελλάδα που αφορούν τους αγρότες και τις αγροτικές επιχειρήσεις. Αυτό είναι προφανές αν λάβει κανείς υπόψη του τις υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις, οι οποίες αφορούν τόσο τη φορολογία εισοδήματος, όσο και φόρους όπως είναι ο ΦΠΑ και ο ειδικός φόρος πετρελαίου που διατηρείται ακόμη και σήμερα σε πολύ υψηλά επίπεδα».

ΣΥΝ 12

«Δεν νομίζω ότι παρέχονται φορολογικά κίνητρα προς τους αγρότες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους, καθώς οι έμμεσοι φόροι είναι σε υψηλά επίπεδα και επιβαρύνουν έτσι το συνολικό κόστος παραγωγής των προϊόντων αγροδιατροφής και λειτουργίας των αγροτικών επιχειρήσεων. Ακόμη, ως αντικίνητρο μπορεί να θεωρηθεί και η υψηλή φορολογία του αγροτικού εισοδήματος, εφόσον αυτό ξεπεράσει τις 20.000 ευρώ».

3) Πως θεωρείτε ότι επηρεάζει την αγροτική επιχειρηματικότητα η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος;

ΣΥΝ 1

«Η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος επιδρά άμεσα στην αγροτική επιχειρηματικότητα, καθώς όταν προσπαθείς να σχεδιάσεις σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, οι μεταβολές στη φορολογία ανατρέπουν τον σχεδιασμό αυτό. Μάλιστα, η κατάσταση επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο όταν οι εν λόγω μεταβολές συνοδεύονται από ανατιμήσεις, καθώς και γενικότερες αυξήσεις στον κλάδο. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι πολλές αγροτικές καλλιέργειες, όπως για παράδειγμα είναι τα δέντρα απαιτούν αρκετά χρόνια για να αποδώσουν, η σταθερότητα των φορολογικών συντελεστών είναι αναγκαία».

ΣΥΝ 2

«Εκτιμώ ότι ένα σταθερό φορολογικό σύστημα ακόμη και με υψηλούς συντελεστές, μπορεί να επηρεάσει την αγροτική επιχειρηματικότητα, γιατί ο σχεδιασμός που γίνεται στα πλαίσια ανάπτυξης της αγροτικής επιχειρηματικότητας δεν μεταβάλλεται, τουλάχιστον για φορολογικούς σκοπούς. Ουσιαστικά, έχοντας ένα σταθερό φορολογικό σύστημα, μπορεί να προσδιοριστεί το σημείο όπου η επιχείρηση μπορεί να καταστεί κερδοφόρα».

ΣΥΝ 3

«Η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος εκτιμώ ότι είναι πολύ σημαντική, καθώς επιτρέπει να γίνει ένας σωστός σχεδιασμός κατά την ανάπτυξη της αγροτικής επιχείρησης, καθώς και κατά τη φύτευση των καλλιεργειών. Μάλιστα, πολλές φορές είναι σημαντικότερο να υπάρχει σταθερότητα, παρά χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές, οι οποίοι μεταβάλλονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα».

ΣΥΝ 4

«Η αγροτική επιχειρηματικότητα επηρεάζεται άμεσα από τη σταθερότητα του φορολογικού συστήματος, καθώς οι φόροι, άμεσοι και έμμεσοι επιδρούν στο τελικό κέρδος που μπορεί να αποκομίσει ο αγρότης. Σε σχέση και με άλλους κλάδους της οικονομίας, η σταθερότητα είναι σημαντική ιδίως για ορισμένες καλλιέργειες, καθώς μπορεί κατά τη φύτευση αυτών να επικρατούν κάποιοι φορολογικοί συντελεστές, οι οποίοι έως ότου μπουν στη παραγωγή οι καλλιέργειες αυτές να έχουν μεταβληθεί».

ΣΥΝ 5

«Η αγροτική επιχειρηματικότητα συνδέεται άμεσα με τη σταθερότητα του φορολογικού συστήματος, καθώς οι όποιες μεταβολές συμβαίνουν σ' αυτό επηρεάζουν άμεσα τόσο το κόστος παραγωγής, όσο και γενικότερα τη λειτουργία των αγροτικών επιχειρήσεων, θέτοντας σε κίνδυνο τη κερδοφορία και τη βιωσιμότητα αυτών».

ΣΥΝ 6

«Η ύπαρξη σταθερότητας στο φορολογικό σύστημα συνδέεται με την ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, ενώ αντίστοιχα, η απουσία αυτής, συνάδει με την προβληματική λειτουργία του κλάδου. Έχοντας σταθερούς φορολογικούς συντελεστές και έμμεσους φόρους, μπορεί να προσδιοριστεί σαφέστερα το κόστος λειτουργίας των αγροτικών επιχειρήσεων, όπως επίσης και τα περιθώρια κέρδους των αγροτών, αλλά και γενικότερα η βιωσιμότητα των επιχειρηματικών τους πλάνων».

ΣΥΝ 7

«Η αγροτική επιχειρηματικότητα επηρεάζεται άμεσα από τη σταθερότητα του φορολογικού συστήματος, καθώς η εν λόγω σταθερότητα επιτρέπει στους παραγωγούς να προβλέψουν τα λειτουργικά τους κόστη, όπως επίσης και τα σχετικά κέρδη που μπορούν να πετύχουν οι αγροτικές επιχειρήσεις. Η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος συνδέεται και με το γεγονός ότι πολλές καλλιέργειες απαιτούν αρκετά χρόνια από τη στιγμή που εγκαθίσταται έως ότου αρχίσουν να αποδίδουν οικονομικά».

ΣΥΝ 8

«Προσωπικά εκτιμώ ότι η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος συνδέεται άμεσα με την αγροτική επιχειρηματικότητα, καθώς μπορεί να δημιουργήσει σταθερές προβλέψεις των εξόδων και των επιβαρύνσεων για τους παραγωγούς και έτσι αυτοί να επικεντρωθούν πιο αποτελεσματικά στη διαχείριση του υπόλοιπου κόστους».

ΣΥΝ 9

«Η ύπαρξη σταθερότητας στο φορολογικό σύστημα μπορεί να επιδράσει θετικά στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και της αγροτικής επιχειρηματικότητας, καθώς μέσω της σταθερότητας αυτής, οι αγρότες έχουν τη δυνατότητα να προβλέψουν καλύτερα τα κόστη τους, καθώς και γενικότερα τα λειτουργικά τους έξοδα».

ΣΥΝ 10

«Η αγροτική επιχειρηματικότητα θεωρώ ότι επηρεάζεται έως ένα βαθμό από τη σταθερότητα του φορολογικού συστήματος. Ωστόσο, δεν θεωρώ ότι η σταθερότητα

είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα, αλλά οι ιδιαίτερα υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, οι οποίοι αφορούν τόσο το ίδιο το αγροτικό εισόδημα, όσο και τις δαπάνες που πρέπει να κάνουμε στα πλαίσια των καλλιεργειών μας (π.χ. πετρέλαιο, λιπάσματα κτλ.).

ΣΥΝ 11

«Προσωπικά πιστεύω ότι η αγροτική επιχειρηματικότητα, επηρεάζεται από τη σταθερότητα του φορολογικού συστήματος, καθώς οι διαρκείς αλλαγές των φορολογικών συντελεστών ενδέχεται να δημιουργήσουν κόστη, τα οποία δεν έχουν προβλεφθεί κατά την ανάπτυξη των καλλιεργειών, επιβαρύνοντας με τον τρόπο αυτό το συνολικό κόστος που καλούνται να πληρώσουν και οι καταναλωτές για την προμήθεια σχετικών προϊόντων αγροδιατροφής».

ΣΥΝ 12

«Παρά το γεγονός ότι η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος επηρεάζει την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, δεν θεωρώ ότι αποτελεί το μείζον ζήτημα, λαμβάνοντας υπόψη τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, οι οποίοι επηρεάζουν τόσο το άμεσο, όσο και το έμμεσο κόστος παραγωγής των αγροτικών προϊόντων».

- 4) Λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο αγροτικός τομέας, καθώς και τη σημαντικότητά του, πιστεύετε ότι θα πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα φορολογικής πολιτικής για την διευκόλυνση του εν λόγω τομέα;**

ΣΥΝ 1

«Είναι αναγκαίο επιτέλους να γίνει μια ολοκληρωμένη πολιτική που να αφορά τον αγροτικό τομέα, όπου η φορολογία του αγροτικού εισοδήματος και του συνόλου των αγροτικών δραστηριοτήτων να περιλαμβάνεται δίνοντας έμφαση στη βιωσιμότητα του εγχειρήματος. Κατά τη γνώμη μου θα πρέπει να διαμορφωθούν κίνητρα για το σύνολο των αγροτών, εστιάζοντας σε επιμέρους τομείς στους οποίους η χώρα διαθέτει πλεονέκτημα».

ΣΥΝ 2

«Σαφώς και πρέπει να ληφθούν ειδικά μόνιμα μέτρα φορολογικής πολιτικής, τα οποία θα μετριάσουν τις πιέσεις που έχουν διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, εξαιτίας των προβλημάτων που υπήρξαν στην εφοδιαστική αλυσίδα, όπως επίσης και εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης που βρίσκεται σε εξέλιξη. Τα μέτρα αυτά φορολογικής πολιτικής θα πρέπει να επικεντρώνονται στη μείωση του λειτουργικού κόστους των αγροτικών επιχειρήσεων, καθώς επίσης και στη βέλτιστη κατανομή των διαθέσιμων πόρων των αγροτών».

ΣΥΝ 3

«Φορολογικά μέτρα έπρεπε να είχαν ήδη ληφθεί, τα οποία θα διευκολύνουν την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, με τρόπο βιώσιμο, δίνοντας έμφαση στη προστιθέμενη αξία, καθώς επίσης και στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από συνέχεια και να μην αλλάζουν διαρκώς, ανάλογα με την εκάστοτε Κυβέρνηση και την κάθε συγκυρία».

ΣΥΝ 4

«Για τη διευκόλυνση του αγροτικού τομέα, εκτιμώ ότι πρέπει να ληφθεί ένα μείγμα μέτρων, τα οποία είναι τόσο σε επίπεδο φορολογικής πολιτικής, όσο και σε επίπεδο επιδοτήσεων. Μέχρι πρότινος, το βάρος δίνονταν κυρίως στις επιδοτήσεις και στις έκτακτες ενισχύσεις, ωστόσο, πλέον, η αλλαγή της τάσης αυτής, επιδιώκοντας περισσότερη βιωσιμότητα θεωρώ ότι είναι αναγκαία. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει ο αγροτικός κόσμος να μην είναι ευάλωτος και να μην εξαρτάται από επιδοτήσεις και άλλες διευκολύνσεις που παρέχονται από το κράτος».

ΣΥΝ 5

«Αξιολογώντας την κατάσταση του τομέα της αγροδιατροφικής είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα φορολογικής πολιτικής, τα οποία θα μπορέσουν να διευκολύνουν την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να υπάρξει μείωση των συντελεστών Φ.Π.Α., όπως επίσης και μείωση του φόρου στο πετρέλαιο, ακολουθώντας και τις αντίστοιχες πρακτικές άλλων χωρών».

ΣΥΝ 6

«Εκτιμώ ότι είναι αναγκαίο να δοθούν γενικά μέτρα στήριξης του αγροτικού τομέα, όπου μεταξύ άλλων θα συμπεριλαμβάνονται και τα φορολογικά κίνητρα. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να υπάρξει μείωση των φορολογικών συντελεστών στα καύσιμα και στα γεωργικά εφόδια, είτε στα γεωργικά μηχανήματα, κάτι που συμβαίνει ήδη σε άλλες χώρες».

ΣΥΝ 7

«Σε κάθε περίπτωση, στα μέτρα που προορίζονται για την περαιτέρω ενδυνάμωση του αγροτικού τομέα θα πρέπει να περιλαμβάνονται μέτρα που αφορούν τη φορολογική πολιτική. Ουσιαστικά, θα πρέπει να υπάρχουν χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές, καθώς επίσης και πρόβλεψη κατάργησης της προκαταβολής φόρου, λαμβάνοντας υπόψη το αγροτικό εισόδημα μπορεί να μεταβάλλεται ακόμη και λόγω των καιρικών συνθηκών που επικρατούν».

ΣΥΝ 8

«Καθώς ο αγροτικός τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την ανάπτυξη της χώρας, όπως επίσης και για τη σωστή διατροφή των πολιτών, θεωρώ ότι είναι αναγκαίο να δίνονται κίνητρα για την περαιτέρω ενίσχυση και ανάπτυξη αυτού. Στα πλαίσια των κινήτρων αυτών, έμφαση θα πρέπει να δοθεί και στις φοροελαφρύνσεις του αγροτικού κλάδου και ιδίως στη μείωση των έμμεσων επιβαρύνσεων».

ΣΥΝ 9

«Αξιολογώντας τη κρισιμότητα του πρωτογενούς τομέα για την ανάπτυξη της χώρας, αλλά και το γεγονός ότι η αγροτική επιχειρηματικότητα συνεισφέρει στην περιφερειακή ανάπτυξη, είναι αναγκαίο να ληφθούν ειδικά μέτρα φορολογικής πολιτικής, έτσι ώστε να υπάρξει αποδοτική λειτουργία του αγροτικού τομέα».

ΣΥΝ 10

«Αν λάβει κανείς υπόψη του το υψηλό κόστος που έχει διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών στον αγροτικό τομέα, καθώς και τη βαθιά οικονομική κρίση που αντιμετώπισαν οι αγρότες, αλλά και την υφιστάμενη ενεργειακή κρίση, είναι απαραίτητο να ληφθούν ειδικά μέτρα φορολογικής πολιτικής, έτσι ώστε να

μπορέσει να αναπτυχθεί ο αγροτικός τομέας και να μείνει ο κόσμος στην επαρχία, παράγοντας προϊόντα διατροφής».

ΣΥΝ 11

«Εκτιμώντας τις δυσκολίες με τις οποίες βρίσκεται αντιμέτωπος ο αγροτικός κόσμος, θεωρώ ότι κάποια από τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την ενίσχυση της αγροτικής πολιτικής είναι και αυτά που αφορούν τη φορολογική πολιτική. Ουσιαστικά, θα πρέπει να μειωθούν οι φόροι, οι οποίοι είναι σε πολύ υψηλά επίπεδα, κυρίως μετά την εποχή των μνημονίων».

ΣΥΝ 12

«Σύμφωνα με την επιβαρυνόμενη κατάσταση του αγροτικού τομέα, καθώς και αξιολογώντας τη σημαντικότητά του για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των πολιτών, πόσο μάλλον σε καταστάσεις όπως είναι ο πόλεμος της Ουκρανίας και η πανδημία, είναι σίγουρο ότι πρέπει να υπάρξει ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα. Σίγουρα, τα ειδικά μέτρα φορολογικής πολιτικής μπορούν να διευκολύνουν την αγροτική επιχειρηματικότητα, αλλά σε καμία των περιπτώσεων δεν επαρκούν».

5) Ποια η επίδραση της φορολογικής πολιτικής στην ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων;

ΣΥΝ 1

«Με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, αλλά και με τους άμεσους και έμμεσους φόρους, όπως συμβαίνει για παράδειγμα με τους φόρους στα καύσιμα, περιορίζεται η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεών μας, με αποτέλεσμα να είναι ελλειμματικές και να εξαρτόμαστε σε μεγαλύτερο βαθμό από τις επιδοτήσεις του Κράτους».

ΣΥΝ 2

«Καθώς υπάρχουν σημαντικά μεγάλες φορολογικές επιβαρύνσεις στις αγροτικές επιχειρήσεις, περιορίζεται η ανταγωνιστικότητα αυτών και έτσι μειώνονται και οι αγορές στις οποίες μπορούν οι επιχειρήσεις αυτές να απευθυνθούν. Η μειωμένη

ανταγωνιστικότητα καθιστά τον αγροτικό κόσμο ευάλωτο και εξαρτώμενο από τις εκάστοτε κυβερνητικές πολιτικές, όπως επίσης και μια σειρά τυχαίων γεγονότων».

ΣΥΝ 3

«Η φορολογική πολιτική και οι υπέρογκες επιβαρύνσεις αυτής, επιδρούν στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεών μας. Ουσιαστικά, εξαιτίας και της φορολογίας, έχουμε αυξημένο κόστος παραγωγής των προϊόντων μας και δεν μπορούμε να ανταγωνιστούμε τις υπόλοιπες χώρες που παράγουν αντίστοιχα ή ίδια προϊόντα».

ΣΥΝ 4

«Η φορολογική πολιτική με τις αυξημένες φορολογικές επιβαρύνσεις επιδρά καθοριστικά στη μείωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών επιχειρήσεων. Δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι σε άλλες χώρες, ο ΦΠΑ καθώς και άλλοι φόροι, όπως για παράδειγμα είναι ο φόρος πετρελαίου βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με την Ελλάδα».

ΣΥΝ 5

«Η φορολογική πολιτική επιδρά στην ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων άμεσα, καθώς οι υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις αυξάνουν τα κόστη των αγροτικών επιχειρήσεων, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται και το κόστος των προϊόντων που παράγονται».

ΣΥΝ 6

«Πιστεύω ότι η φορολογική πολιτική που περιλαμβάνει υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις περιορίζει την ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων. Η επίδραση αυτή συνδέεται με τις υψηλές έμμεσες επιβαρύνσεις, όπως επίσης και με την προκαταβολή φόρου, όπου δεσμεύει χρήματα υπέρ του δημοσίου, τα οποία θα μπορούσαμε να είχαμε αξιοποιήσει στα πλαίσια λειτουργίας των επιχειρήσεών μας».

ΣΥΝ 7

«Σίγουρα η φορολογική πολιτική αποτελεί επιβαρυντικό παράγοντα για τη λειτουργία και ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων, καθώς συνδέεται με πλήθος φόρων και εισφορών, πολλές εκ των οποίων είναι πάγιες και ουσιαστικά δεν εξαρτώνται ούτε συνδέονται με την οικονομική απόδοση που μπορούμε να έχουμε».

ΣΥΝ 8

«Η φορολογική πολιτική επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων, καθώς σχετίζεται με κόστη, τα οποία καλείται να πληρώσει ο αγρότης, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου δεν μπορεί να λάβει το αναμενόμενο εισόδημα. Για παράδειγμα, ένα τέτοιο έμμεσο κόστος είναι ο υψηλός φόρος που καταβάλλεται για το πετρέλαιο, με το οποίο λειτουργούν τα γεωργικά μηχανήματα».

ΣΥΝ 9

«Η φορολογική πολιτική επιδρά άμεσα στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεών μας. Σε άλλες χώρες όπου η φορολογική πολιτική είναι πιο ευνοϊκή, οι αγροτικές επιχειρήσεις είναι πιο ανταγωνιστικές, ακόμη και αν ορισμένα άλλα πράγματα είναι πιο ακριβά από ότι στην Ελλάδα».

ΣΥΝ 10

«Σε μεγάλο βαθμό η φορολογική πολιτική επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, δεν είναι μόνο το θέμα του τι ισχύει, αλλά και τι πραγματικά συμβαίνει. Για παράδειγμα, ακόμη και σήμερα μεγάλο μέρος των δαπανών, αλλά και των εσόδων γίνεται χωρίς παραστατικά, παράνομα, γεγονός που επιδρά στο σαφή προσδιορισμό τόσο των φορολογητέων εσόδων όσο και των φορολογητέων εξόδων».

ΣΥΝ 11

«Εκτιμώ ότι σε μεγάλο βαθμό η φορολογική πολιτική επιδρά στην ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, με τόσο υψηλούς φορολογικούς συντελεστές για εισοδήματα που ξεπερνούν τις 20.000 ευρώ, αλλά ακόμη περισσότερο τις 30.000 ευρώ, δημιουργείται πρόβλημα στην περαιτέρω

ανάπτυξη των αγροτικών επιχειρήσεων, ιδίως αν λάβει κανείς υπόψη του και την προκαταβολή φόρου που καταβάλλουμε για το επόμενο έτος».

ΣΥΝ 12

«Η φορολογική πολιτική πιστεύω συνδέεται άμεσα με την ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων και στην περίπτωση της Ελλάδας, η πολιτική αυτή περιορίζει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, θέτοντας μάλιστα σε κίνδυνο ακόμη και τη βιωσιμότητά τους».

6) Πιστεύετε ότι η φορολογία που καλείστε να καταβάλλετε είναι ανταποδοτική;

ΣΥΝ 1

«Σε καμία περίπτωση η φορολογία που καταβάλλουμε δεν είναι ανταποδοτική, καθώς υπάρχουν τρομερά προβλήματα εγκατάλειψης, σε επίπεδο υποδομών, αλλά και υπηρεσιών. Η εγκατάλειψη αυτή επηρεάζει τόσο τις ίδιες τις επιχειρήσεις μας, όσο και την ίδια μας τη ζωή. Για παράδειγμα, εδώ και πολλά χρόνια έχουν να κατασκευαστούν αρδευτικά έργα, γεγονός που μειώνει την αποδοτικότητα των καλλιεργειών μας και περιορίζει το πιθανό κέρδος μας».

ΣΥΝ 2

«Σίγουρα, η φορολογία αυτή που καταβάλλουμε δεν είναι ανταποδοτική, τόσο για το ίδιο το επάγγελμα που προσπαθούμε να κάνουμε, όσο και για τη ζωή μας συνολικά. Παρά το γεγονός ότι καταβάλλουμε τους φόρους που μας αναλογούν, στην περιοχή μας τουλάχιστον δεν πραγματοποιούνται δημόσιες επενδύσεις που να αφορούν τον πρωτογενή τομέα, αλλά ούτε και υποστηρικτικές υποδομές, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται και η ποιότητα ζωής μας, πέρα από το ότι δεν μπορούμε να αναπτυχθούμε οικονομικά».

ΣΥΝ 3

«Μόνο ανταποδοτική δεν την λες, τόσο στην ίδια τη δουλειά, όσο και στις άλλες υπηρεσίες-παροχές από το κράτος. Ιδίως από την εποχή των μνημονίων και

πέρα έχει περιοριστεί κάθε δράση του Κράτους, αλλά και των Δήμων και έτσι η ζωής μας και η δουλειά μας υποβαθμίζονται διαρκώς».

ΣΥΝ 4

«Η φορολογία που καταβάλλουμε από την αγροτική δραστηριότητα δεν είναι ανταποδοτική, καθώς το κράτος επιστρέφει πολύ λίγα πράγματα πίσω, σε σχέση με άλλους κλάδους, αλλά και σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας, όπως για παράδειγμα είναι οι τουριστικές περιοχές. Ωστόσο, η απουσία αυτή της ανταποδοτικότητας μας δημιουργεί μια θέληση να μην πληρώνουμε φόρους, καθώς αισθανόμαστε ότι μας κοροϊδεύουνε».

ΣΥΝ 5

«Σίγουρα, η φορολογία που καταβάλλουμε δεν θεωρώ ότι είναι ανταποδοτική, καθώς δεν υπάρχει καμία σοβαρή και σταθερή στήριξη του αγροτικού κόσμου, τόσο σε επίπεδο υποδομών, όσο και σε επίπεδο διαχείρισης των καθημερινών ζητημάτων. Μάλιστα, η μη ανταποδοτικότητα της φορολογίας αφορά το σύνολο των δράσεών μας και δεν περιορίζεται μόνο στην επαγγελματική μας ιδιότητα».

ΣΥΝ 6

«Παρά το γεγονός ότι υπάρχει κάποια βοήθεια προς τον αγροτικό κόσμο, δεν θεωρώ ότι η φορολογία που καλούμαστε να καταβάλλουμε είναι ανταποδοτική. Η μη ανταποδοτικότητα αυτή μπορεί να διαπιστωθεί από τις προβληματικές υποδομές, όπως επίσης και από το γεγονός ότι είμαστε διαρκώς εκτεθειμένοι σε κινδύνους, τους οποίους καλούμαστε να διαχειριστούμε μόνοι μας».

ΣΥΝ 7

«Δεν νομίζω ότι η φορολογία που καταβάλλεται από τον αγροτικό κόσμο, η άμεση, αλλά και η έμμεση είναι ανταποδοτικές, καθώς η ποιότητα ζωής μας θεωρώ ότι είναι πολύ υποβαθμισμένη, σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας, γεγονός που επιδρά και στην απόδοση των αγροτικών μας επιχειρήσεων».

ΣΥΝ 8

«Εκτιμώ ότι σε πολύ μικρό βαθμό η φορολογία που καταβάλλεται από τον αγροτικό κόσμο είναι ανταποδοτική. Σίγουρα, υπάρχουν προσπάθειες για την ενίσχυση του εισοδήματος και για τη βιώσιμη λειτουργία των επιχειρήσεών μας, αλλά ακόμη και σήμερα υπάρχουν πολλά προβλήματα, καθώς και αδικίες ως προς την ανταποδοτικότητα των φόρων που καταβάλλουμε».

ΣΥΝ 9

«Εγώ δεν θεωρώ ότι η φορολογία που καταβάλλουμε είναι ανταποδοτική. Θα έπρεπε με τους φόρους που καταβάλλουμε να υπάρχει η κατάλληλη υποδομή που να υποστηρίζει τόσο τη δουλειά μας, όσο και την ίδια μας τη ζωή. Αντ' αυτού, λαμβάνουμε ενισχύσεις με μεγάλη τυχειότητα, ενώ η κάθε είδους υποδομή, εδώ και δέκα και πλέον χρόνια έχει αφεθεί στη τύχη της και δεν γίνεται καν συντήρηση».

ΣΥΝ 10

«Η φορολογία που καταβάλλουμε, τόσο μέσω της φορολογίας εισοδήματος, όσο και κατά την αγορά των εφοδίων και των υπολοίπων προϊόντων που χρειαζόμαστε δεν είναι ανταποδοτική σε καμία περίπτωση. Αντιθέτως, καταβάλλουμε φόρους οι οποίοι καλύπτουν διαρκώς άλλες ανάγκες του κράτους, καθώς επίσης και ανάγκες άλλων επαγγελματικών ομάδων. Για παράδειγμα, λαμβάνουμε τις πιο χαμηλές συντάξεις από όλους τους άλλους κλάδους, ενώ σε μια νύχτα εμείς αποφασίστηκε να λαμβάνουμε σύνταξη στα 67, όταν άλλοι κλάδοι ακόμη και σήμερα λαμβάνουν πολύ νωρίτερα».

ΣΥΝ 11

«Δεν νομίζω ότι η φορολογία που καταβάλλουμε είναι ανταποδοτική, αν σκεφτούμε τις παροχές του κράτους προς τις αγροτικές επιχειρήσεις και γενικότερα προς τις οικογένειές μας. Για παράδειγμα, τα αρδευτικά δίκτυα είναι σε άθλια κατάσταση και έχουν να συντηρηθούν πολλά χρόνια».

ΣΥΝ 12

«Οι φόροι που καταβάλλουμε δεν είναι ανταποδοτικοί. Εδώ δεν υπάρχει ανταποδοτικότητα στις ασφαλιστικές καλύψεις που πληρώνουμε κάθε χρόνο για να

μπορούμε να αντιμετωπίσουμε υποτίθεται έκτακτες καταστάσεις και ακραίες καιρικές συνθήκες, θα υπάρχει στους φόρους;».

7) Εκτιμάται ότι τα φορολογικά κίνητρα θα ήταν πιο αποτελεσματικά για την ενίσχυση του κλάδου, σε σχέση με τις άμεσες επιδοτήσεις;

ΣΥΝ 1

«Στη παρούσα φάση της οικονομίας και του αγροτικού κόσμου, εκτιμώ ότι δεν θα ήταν περισσότερο αποδοτικά τα φορολογικά μέτρα σε σχέση με τις άμεσες επιδοτήσεις, καθώς ο αγροτικός τομέας παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα ρευστότητας. Ωστόσο, εφόσον αλλάξει η παρούσα κατάσταση, τα φορολογικά μέτρα είναι πιο αποτελεσματικά, καθώς προωθούν ένα μοντέλο ανάπτυξης περισσότερο υγιές, σε σχέση με τη διαρκή επιδότηση».

ΣΥΝ 2

«Προσωπικά πιστεύω ότι οι άμεσες επιδοτήσεις συμβάλουν στην ενίσχυση του αγροτικού τομέα, ωστόσο, με έναν χαρακτήρα περισσότερο πρόσκαιρο. Από την άλλη, τα φορολογικά κίνητρα μπορούν να έχουν έναν περισσότερο μόνιμο χαρακτήρα και να λειτουργήσουν με πιο αποτελεσματικό τρόπο, καθώς θα περιορίσουν το λειτουργικό κόστος των αγροτικών επιχειρήσεων, καθώς επίσης και το κόστος παραγωγής των σχετικών προϊόντων».

ΣΥΝ 3

«Πιστεύω ότι θα πρέπει να υπάρξει συνδυασμός και των δύο, δηλαδή τόσο άμεσες επιδοτήσεις, όπως αυτές που παίρνουμε κάθε χρόνο, όσο και φορολογικά κίνητρα, έτσι ώστε μέσω αυτών να μπορέσει να υπάρξει περαιτέρω ανάπτυξη των αγροτικών επιχειρήσεων και ουσιαστικά να μην τιμωρείται ο παραγωγός που θέλει να αυξήσει το εισόδημά του».

ΣΥΝ 4

«Πιστεύω ότι θα πρέπει να συνδυάζονται και τα δύο, τουλάχιστον για κάποια χρόνια, έτσι ώστε να μπορέσει να βελτιωθεί η κατάσταση στον κλάδο. Πάντως γενικά,

τα κίνητρα φορολογικής πολιτικής είναι περισσότερο βιώσιμα και για τους ίδιους τους αγρότες, αλλά και για το κράτος, το οποίο καλείται ανά τακτά διαστήματα με την υφιστάμενη κατάσταση να παρέχει βοήθεια προς τον κλάδο αυτό».

ΣΥΝ 5

«Θεωρητικά τα φορολογικά κίνητρα θα ήταν πιο αποτελεσματικά για την ενίσχυση του αγροτικού τομέα. Ωστόσο, αυτό απαιτεί η οικονομία να λειτουργεί αποτελεσματικά στο σύνολό της και να μην υπάρχουν οι χρόνιες παθολογίες που αντιμετωπίζει ο πρωτογενής τομέας. Συνεπώς, προς ώρας θα πρέπει να συνεχίσουν οι άμεσες επιδοτήσεις-ενισχύσεις και σταδιακά να διαμορφωθούν φορολογικά κίνητρα».

ΣΥΝ 6

«Νομίζω γενικά ότι τα φορολογικά κίνητρα θα μπορέσουν να προάγουν την υγιή επιχειρηματικότητα, έναντι των επιδοτήσεων, όπου διαρκώς κερδοσκόποι επιδιώκουν να τις αποκτήσουν. Επομένως, ο σχεδιασμός ενίσχυσης του κλάδου θα πρέπει να στηρίζεται σε φορολογικά κίνητρα».

ΣΥΝ 7

«Νομίζω στη παρούσα φάση που βρίσκεται ο αγροτικός κλάδος ότι τα φορολογικά κίνητρα δεν θα είχαν άμεσο αποτέλεσμα στην ενίσχυση αυτού, αλλά θα είχαν περισσότερο μακροπρόθεσμο όφελος για τους αγρότες».

ΣΥΝ 8

«Δεν είμαι σίγουρος ότι τα φορολογικά κίνητρα θα ήταν αποτελεσματικότερα από τις επιδοτήσεις για την ενίσχυση του κλάδου, ιδίως αν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός ότι κάποιο μέρος των εσόδων και εξόδων γίνεται χωρίς τιμολόγια και παραστατικά».

ΣΥΝ 9

«Θεωρητικά θα μπορούσαν τα φορολογικά κίνητρα να είναι πιο αποτελεσματικά από τις άμεσες και έμμεσες επιδοτήσεις. Ωστόσο, κάτι τέτοιο κατά τη

γνώμη μου απαιτεί ισχυρότερο αγροτικό τομέα. Όταν μιλάμε για εισοδήματα πέντε και δέκα χιλιάδων, τι είδους φορολογικά κίνητρα να θεσπίσεις και τι αποτελέσματα μπορούν να έχουν;».

ΣΥΝ 10

«Παρόλο που κάτι τέτοιο σε άλλες χώρες του εξωτερικού ισχύει, δεν νομίζω ότι στην ελληνική πραγματικότητα θα μπορούσαν τα φορολογικά κίνητρα να είναι αποτελεσματικά για την ενίσχυση του αγροτικού τομέα. Αυτό οφείλεται κατά τη γνώμη μου στην διάρθρωση της αγροτικής παραγωγής, καθώς και στη νοοτροπία που επικρατεί».

ΣΥΝ 11

«Δεν είμαι σίγουρος ότι τα φορολογικά κίνητρα θα μπορούσαν να ενισχύσουν τον αγροτικό τομέα στην παρούσα συγκυρία. Παρόλα αυτά θα πρέπει να διαμορφωθεί το κατάλληλο μίγμα μέτρων, έτσι ώστε σε δεύτερο χρόνο να θεσπιστούν και φορολογικά κίνητρα προς την κατεύθυνση αυτή».

ΣΥΝ 12

«Πιστεύω ότι τα φορολογικά κίνητρα θα μπορούσαν να ήταν αποτελεσματικά για την ενίσχυση του αγροτικού κλάδου, αλλά όχι μόνο τους, δηλαδή θα πρέπει να υπάρχει για αρκετά ακόμη χρόνια συνδυασμός με τις επιδοτήσεις».

8) Πιστεύετε ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει εκπαίδευση των εμπλεκόμενων με τον αγροτικό τομέα για ζητήματα φορολογικής πολιτικής;

ΣΥΝ 1

«Σίγουρα θα πρέπει να εκπαιδευτεί ο αγροτικός κόσμος τόσο για θέματα φορολογικής πολιτικής, όσο και για ζητήματα που αφορούν τη διοίκηση και τις νέες τεχνολογίες. Πλέον, η εκπαίδευση αυτή είναι πιο εύκολο να γίνει και μέσω του ίντερνετ, ενώ υπάρχουν και πολλά προγράμματα, τα οποία από όσο γνωρίζω μπορούν να καλύψουν αντίστοιχες δαπάνες για εκπαίδευση του αγροτικού κόσμου».

ΣΥΝ 2

«Πριν γίνει εκπαίδευση του αγροτικού κόσμου για θέματα φορολογικής πολιτικής, καλό θα ήταν πρώτα να απλοποιηθεί το φορολογικό σύστημα και να μην χρειάζεται ουσιαστικά τόσος χρόνος από τους ίδιους τους αγρότες, αλλά και από τους λογιστές τους για απλά ζητήματα, τα οποία στερούν πόρους από το βασικό αντικείμενο της αγροτικής επιχειρηματικότητας».

ΣΥΝ 3

«Δεν νομίζω ότι χρειάζεται εκπαίδευση ο αγροτικός κόσμος για φορολογικά ζητήματα, αλλά χρειάζεται μια γενική εκπαίδευση για θέματα διοίκησης και οικονομικών, έτσι ώστε οι αγρότες να μπορούν να διαχειριστούν πιο αποτελεσματικά τις επιχειρήσεις τους. Όσον αφορά το φορολογικό σύστημα και πάλι, θα πρέπει αυτό να απλοποιηθεί, έτσι ώστε να μη χάνεται χρόνος με διαχειριστικά ζητήματα».

ΣΥΝ 4

«Προσωπικά θεωρώ ότι απαιτείται εκπαίδευση και σε ζητήματα φορολογικής πολιτικής, όπως επίσης και σε θέματα διοίκησης, μάρκετινγκ και νέων τεχνολογιών. Βέβαια ευχής έργον είναι να απλοποιηθεί περαιτέρω η φορολογική πολιτική, έτσι ώστε οι αγρότες και αυτοί που έχουν αγροτικές επιχειρήσεις να αναλώνουν όσο το δυνατόν λιγότερο χρόνο για φορολογικά ζητήματα».

ΣΥΝ 5

«Δεν νομίζω ότι απαιτείται εκτενής εκπαίδευση του αγροτικού κόσμου για θέματα φορολογικής πολιτικής. Περισσότερο θα πρέπει να υπάρξει εκπαίδευση για θέματα διοίκησης και βασικών οικονομικών, όπως και μάρκετινγκ, έτσι ώστε η αξία που παράγεται να μένει στους ίδιους τους παραγωγούς και όχι στους μεσάζοντες».

ΣΥΝ 6

«Εκτιμώ ότι θα βοηθούσε και η εκπαίδευση του αγροτικού κόσμου σε θέματα φορολογικής πολιτικής, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι το μείζον ζήτημα.

Περισσότερη εκπαίδευση κατά τη γνώμη μου θα πρέπει να γίνει στους τομείς της υγείας και ασφάλειας στην εργασία».

ΣΥΝ 7

«Εκτιμώ ότι αντίστοιχες εκπαιδεύσεις για ζητήματα φορολογικής πολιτικής μπορούν να γίνουν από τους συνεταιρισμούς, όπως και από τις ομάδες παραγωγών. Ωστόσο, η εκπαίδευση αυτή θα μπορούσε να γίνει και σε ευρύτερο τοπικό επίπεδο, χωρίς να απαιτείται ιδιαίτερος χρόνος όμως».

ΣΥΝ 8

«Δεν θεωρώ ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση του αγροτικού κόσμου για ζητήματα φορολογικής πολιτικής. Ωστόσο, αυτά θα μπορούσαν να ενταχθούν σε ευρύτερες ενότητες διοίκησης και οικονομικών, έτσι ώστε οι αγρότες να αποκτήσουν τις βασικές αναγκαίες γνώσεις, περισσότερο για να κατανοούν ορισμένα από τα φορολογικά ζητήματα, τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν».

ΣΥΝ 9

«Δεν νομίζω ότι είναι τόσο αναγκαία η εκπαίδευση του αγροτικού πληθυσμού για ζητήματα φορολογικής πολιτικής, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι αγρότες υστερούν σε άλλους τομείς, όπου θα μπορούσαν να ενισχυθούν, έτσι ώστε να διαχειρίζονται με τρόπο αποτελεσματικότερο τις αγροτικές επιχειρήσεις που διαθέτουν».

ΣΥΝ 10

«Θεωρώ προσωπικά ότι θα ήταν ωφέλιμο να υπάρξει εκπαίδευση των εμπλεκόμενων με τον αγροτικό τομέα σε ζητήματα που αφορούν τη φορολογική πολιτική. Ωστόσο, καλύτερο θα ήταν να υπάρξει απλοποίηση του φορολογικού συστήματος, έτσι ώστε να μην απαιτούνται τόσες χαμένες ανθρωπόωρες για διαδικαστικά θέματα και ζητήματα φορολογίας».

ΣΥΝ 11

«Καλό θα ήταν να γίνει εκπαίδευση του αγροτικού κόσμου σε ζητήματα που αφορούν τη φορολογική πολιτική, έτσι ώστε ορισμένες έννοιες να γίνουν περισσότερο κατανοητές. Ταυτόχρονα, μέσω της εκπαίδευσης αυτής, οι αγρότες θα διευκολυνθούν στη διαχείριση των επιχειρήσεών τους».

ΣΥΝ 12

«Εκτιμώ ότι θα μπορούσε να γίνει εκπαίδευση των αγροτών σε ζητήματα φορολογικής πολιτικής, τα οποία όμως θα συνδυαστούν με μαθήματα διοίκησης και μάρκετινγκ. Έτσι, θα μπορέσουν οι αγρότες να αντιμετωπίσουν πιο εύκολα τις προκλήσεις που προκύπτουν στα πλαίσια της εργασίας τους».

9) Θεωρείται ότι η φορολογική πολιτική θα πρέπει να ενισχύει τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών;

ΣΥΝ 1

«Νομίζω ότι αυτό γίνεται ήδη σε ένα βαθμό, αν και ο ίδιος δεν είμαι μέλος συνεταιρισμού. Εκτιμώ ότι μέσω των συνεταιριστικών σχημάτων, μπορεί να υπάρξει καλύτερη διαπραγμάτευση με τους εμπόρους που προμηθεύονται τα προϊόντα μας, όπως επίσης και με τους προμηθευτές. Ακόμη, εφόσον είμαστε οργανωμένοι σε επίπεδο συνεταιρισμού είναι πιο εύκολο να λάβουμε και σχετικά δάνεια, καθώς και να οργανωθούμε καλύτερα για να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε τον ανταγωνισμό».

ΣΥΝ 2

«Καθώς ο αγροτικός κλήρος στην Ελλάδα είναι μικρός, εκτιμώ ότι μέσω της φορολογικής πολιτικής, μπορεί να ενισχυθεί η δημιουργία συμπράξεων, έτσι ώστε οι αγρότες να μπορέσουν να εκμεταλλευτούν καλύτερα τους πόρους που διαθέτουν, μεγιστοποιώντας τα κέρδη τους και περιορίζοντας το κόστος λειτουργίας των αγροτικών τους επιχειρήσεων. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, έχουν γίνει ενέργειες προς την κατεύθυνση αυτή».

ΣΥΝ 3

«Νομίζω οι ενέργειες που γίνονται προς την κατεύθυνση αυτή και αφορούν την ενίσχυση της λειτουργίας αγροτικών συνεταιρισμών και ομάδων παραγωγών μέσω της φορολογικής πολιτικής είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Μέσω των ενεργειών αυτών, πιστεύω ότι ενισχύεται η θέση των αγροτών, καθώς μεγαλώνουν οι οργανισμοί που συμμετέχουν και έτσι μπορούν να διαπραγματευτούν περισσότερο αποτελεσματικά, τόσο με τους πελάτες τους, όσο και με τους προμηθευτές τους».

ΣΥΝ 4

«Εκτιμώ ότι τα φορολογικά κίνητρα, καθώς και η φορολογική πολιτική θα πρέπει να εστιάζει στη διαμόρφωση οικονομικών κλίμακας, κάτι που μπορεί να γίνει μέσω της ενίσχυσης των αγροτικών συνεταιρισμών, καθώς και των αντίστοιχων ομάδων παραγωγών. Μέσω της πολιτικής αυτής, θα υπάρξει τόσο μείωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων, όσο και καλύτερη διαπραγμάτευση με τους πελάτες-εμπόρους, οι οποίοι και απορροφούν τα αγροτικά προϊόντα που παράγουμε».

ΣΥΝ 5

«Καθώς, ο κάθε αγρότης μόνος του είναι πολύ αδύναμος και ευάλωτος, εκτιμώ ότι η φορολογική πολιτική που ενισχύει τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών και των αντίστοιχων ομάδων παραγωγών μπορεί να είναι πολύ ωφέλιμη για τους ίδιους τους παραγωγούς, όπως και για το κράτος, τόσο φορολογικά, όσο και οικονομικά».

ΣΥΝ 6

«Εγώ πιστεύω ότι είναι αναγκαίο να δοθούν κίνητρα για την ενίσχυση των συνεταιρισμών και των αντίστοιχων ομάδων παραγωγών. Επομένως, μια δέσμη των κινήτρων αυτών θα μπορούσαν να αφορούν τη φορολογική πολιτική. Για παράδειγμα, προς την κατεύθυνση αυτή είναι και το μέτρο που έχει εφαρμοστεί ήδη και αφορά την παροχή χαμηλότερων φορολογικών συντελεστών προς τα μέλη των συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ύπαρξη αφορολόγητου ορίου, μειώνει σε μεγάλο βαθμό τη φορολογική επιβάρυνση στο καθαρό αγροτικό εισόδημα».

ΣΥΝ 7

«Σίγουρα, αν κρίνουμε και την κατάσταση στην Ελλάδα που επικρατεί με τον μικρό κλήρο, είναι αναγκαίο να υπάρξει ενίσχυση των συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών γενικότερα. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει και μέσω της φορολογικής πολιτικής, το οποίο εφαρμόζεται σε μεγάλο βαθμό ήδη, καθώς δίνει τη δυνατότητα στα μέλη των συνεταιρισμών ή των ομάδων παραγωγών να απολαμβάνουν χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, σε σχέση με τους μεμονωμένους αγρότες».

ΣΥΝ 8

«Καθώς οι αγρότες μόνοι τους είναι ιδιαίτερα αδύναμοι, πιστεύω ότι θα ήταν χρήσιμο η φορολογική πολιτική να ενισχύσει τους συνεταιρισμούς, καθώς και τις οργανωμένες ομάδες παραγωγών. Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα ακόμη κίνητρο συνεργασίας μεταξύ των μεμονωμένων αγροτών, έτσι ώστε να διαθέτουν περισσότερη δύναμη, στα πλαίσια αντιμετώπισης των κοινών ζητημάτων τους».

ΣΥΝ 9

«Εκτιμώ ότι είναι καλή κίνηση η φορολογική πολιτική να επικεντρώνεται στην ενδυνάμωση της λειτουργίας των αγροτικών συνεταιρισμών, όπως επίσης και των ομάδων παραγωγών. Μέσω της κίνησης αυτής αντιμετωπίζεται το πρόβλημα του μικρού και διασκορπισμένου κλήρου, καθώς επίσης και η χαμηλή διαπραγματευτική δύναμη που διαθέτουν ως παραγωγοί, όταν ο καθένας δραστηριοποιείται ανεξάρτητα».

ΣΥΝ 10

«Εκτιμώ ότι θα πρέπει να υπάρξει ενίσχυση της λειτουργίας των αγροτικών συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών, μέσω της φορολογικής πολιτικής, καθώς έτσι μπορούν να δημιουργηθούν μεγαλύτερα «σχήματα» και οι αγρότες θα έχουν μεγαλύτερη δύναμη να διαπραγματευτούν με τους εμπόρους, αλλά και με τους προμηθευτές, καθώς και με το ίδιο το Κράτος».

ΣΥΝ 11

«Προσωπικά πιστεύω ότι θα πρέπει να υπάρξει συνολική ενίσχυση της λειτουργίας των συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών με ένα πλήθος μέτρων και τρόπων. Στα πλαίσια αυτά, μπορεί να υπάρξει ειδική φορολογική πολιτική, αν και νομίζω κάτι τέτοιο έχει ξεκινήσει ήδη δειλά δειλά. Ωστόσο, πέρα από τους φόρους εισοδήματος, θα πρέπει να δοθεί έμφαση και στους έμμεσους φόρους, οι οποίοι μειώνουν το περιθώριο κέρδους μας και δυσκολεύουν την παραγωγή συνολικά».

ΣΥΝ 12

«Πιστεύω ότι θα μπορούσε η φορολογική πολιτική να ενισχύσει τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών. Παρόλα αυτά, δεν θεωρώ ότι αποτελεί το βασικό κίνητρο, ιδίως αν λάβει κανείς υπόψη του τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούσαν έως τώρα οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, όπου επικρατούσε η αδιαφάνεια και διάφορες άλλες προβληματικές καταστάσεις».

5.5 Συζήτηση αποτελεσμάτων

Στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, αποτυπώθηκαν οι απόψεις των συμμετεχόντων, από τις οποίες προκύπτουν ενδιαφέροντα και συνάμα χρήσιμα συμπεράσματα. Πιο αναλυτικά, οι συμμετέχοντες σε μεγάλο βαθμό εξέφρασαν την άποψη ότι η επικρατούσα φορολογική πολιτική επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, εστιάζοντας τόσο στους άμεσους, όσο και στους έμμεσους φόρους που έχουν θεσπιστεί. Παράλληλα, η πλειοψηφία αυτών, μέσα από τα λεγόμενά τους, εξέφρασαν σαφέστατα την άποψη ότι τα κίνητρα προς τους αγρότες, σε φορολογικό επίπεδο είναι ελάχιστα, συναρτήσεως των καταστάσεων της πραγματικότητας, παρά το γεγονός ότι φαίνονται περισσότερο ελκυστικά, σε σχέση με άλλους κλάδους της οικονομίας.

Περαιτέρω, από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, πολλοί θεώρησαν ότι η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος επιδρά στην ανάπτυξη και αντίστοιχα στη μη ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας, ενώ ορισμένοι εστίασαν στις υψηλές επιβαρύνσεις που υπάρχουν συνολικά και λιγότερο στη σταθερότητα αυτή. Σε κάθε περίπτωση, οι συμμετέχοντες διατύπωσαν την άποψη ότι είναι αναγκαίο να

ληφθούν ειδικά μέτρα ενίσχυσης του αγροτικού τομέα, τα οποία μεταξύ άλλων θα περιλαμβάνουν και φορολογικά κίνητρα, χωρίς ωστόσο να περιορίζεται η ενίσχυση στα εν λόγω κίνητρα. Ακόμη, διαπιστώθηκε ότι το φορολογικό σύστημα επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών επιχειρήσεων και ιδίως οι έμμεσοι φόροι, οι οποίοι εκτός του ότι περιορίζουν τα επίπεδα κερδοφορίας των αγροτικών επιχειρήσεων, έχουν ως αποτέλεσμα να επιβαρύνουν τις τιμές πώλησης των προϊόντων και αγαθών, δημιουργώντας σημαντικά προβλήματα και στους ίδιους τους καταναλωτές, οι οποίοι είναι εύλογο να αναζητήσουν και λύσεις εκτός χώρας για την προμήθεια των αναγκαίων τροφίμων και αγαθών.

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα εξέφρασαν την άποψη ότι η φορολογία που καταβάλλουν δεν είναι ανταποδοτική, λαμβάνοντας υπόψη τόσο την κατάσταση του ίδιου του κλάδου, όσο και την κατάσταση της ευρύτερης περιοχής όπου διαμένουν, αλλά και τις κοινωνικές και άλλου είδους παροχές που λαμβάνουν. Όσον αφορά τη σύγκριση των φορολογικών κινήτρων, σε σχέση με τις άμεσες επιδοτήσεις, μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων εξέφρασε την άποψη ότι θα πρέπει να υπάρξει συνδυασμός αυτών, καθώς ο τρόπος λειτουργίας του αγροτικού τομέα δεν φαίνεται να ευνοεί άμεσα τη θέσπιση μόνο φορολογικών μέτρων. Περαιτέρω, σχετικά με την ανάγκη εκπαίδευσης του αγροτικού κόσμου σε ζητήματα φορολογικής πολιτικής, η πλειοψηφία δεν θεωρεί ότι πρέπει να δοθεί και τόση έμφαση, παρόλα αυτά, θα ήταν ωφέλιμο να ενταχθούν σε ένα ευρύτερο πεδίο εκπαίδευσης και ενίσχυσης των δεξιοτήτων των αγροτών, όπου περιλαμβάνεται το μάρκετινγκ, το μάνατζμεντ κτλ. Τέλος, διατυπώθηκε η άποψη ότι η φορολογική πολιτική θα πρέπει να ενισχύσει τη λειτουργία των συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών, όπως ήδη έχει ξεκινήσει να γίνεται, έτσι ώστε να μπορέσουν να δημιουργηθούν οικονομίες κλίμακας, καθώς και να υπάρξει βελτίωση των επιπέδων ανταγωνιστικότητας των αγροτικών επιχειρήσεων, αλλά και για να μπορέσει να αυξηθεί η διαπραγματευτική δύναμη των αγροτών, τόσο με τους προμηθευτές τους, όσο και με τους αγοραστές των προϊόντων τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπερασματικά διαπιστώνεται ότι ο πρωτογενής τομέας διαχρονικά στην Ελλάδα κατέχει εξέχουσα σημασία, καθώς ενισχύει το εθνικό εισόδημα, δημιουργεί θέσεις εργασίας, ενώ κρίσιμη είναι και η συμβολή του στην περιφερειακή ανάπτυξη και στη διατήρηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Ωστόσο, ο πρωτογενής τομέας στην Ελλάδα παρουσιάζει ορισμένες δομικές αδυναμίες, οι οποίες δεν έχουν αντιμετωπιστεί στο πέρασμα του χρόνου. Πιο συγκεκριμένα, ένα πρόβλημα αποτελεί ο πολύ μεγάλος μέσος όρος ηλικίας των εργαζομένων στο κλάδο, ενώ ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα το οποίο περιορίζει τα επίπεδα παραγωγικότητας του κλάδου είναι ο μικρός και κατακερματισμένος κλήρος.

Παράλληλα, ο κλάδος αντιμετωπίζει έντονες πιέσεις από το εξωτερικό περιβάλλον, καθώς δεν αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά διάφορες καταστάσεις στο πέρασμα του χρόνου και έτσι υπάρχουν υψηλά επίπεδα ευαλωτότητας, τα οποία επιδρούν συνολικά στην αποτελεσματικότητα και την παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα και των αγροτικών επιχειρήσεων. Όσον αφορά τη φορολογία του αγροτικού εισοδήματος, κοινή παραδοχή αποτελεί το γεγονός ότι υπάρχουν υψηλές επιβαρύνσεις έμμεσες, οι οποίες επιδρούν στην ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων, ενώ συνάμα οδηγούν σε αυξήσεις των παραγόμενων προϊόντων για τους ίδιους τους καταναλωτές, υποβαθμίζοντας έτσι τα ίδια τα ελληνικά προϊόντα. Από την άλλη, υπάρχει ένα σχετικά ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς για αγρότες και αγροτικές εκμεταλλεύσεις που δεν παρουσιάζουν υψηλή κερδοφορία, ωστόσο ούτε αυτό βοηθάει στη μεγέθυνση των ελληνικών αγροτικών επιχειρήσεων και στην προσαρμογή αυτών στο σύγχρονο και διαρκώς μεταβαλλόμενο εξωτερικό περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι σε άλλες ανταγωνίστριες χώρες, το αγροτικό εισόδημα είναι σημαντικά μεγαλύτερο από ότι στην Ελλάδα.

Από την παρούσα ποιοτική έρευνα που έλαβε χώρα μέσω των ημιδομημένων συνεντεύξεων προέκυψαν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα, τα οποία αντικατοπτρίζουν την κατάσταση που αφορά τον μέσο αγρότη, όπως επίσης και την κατάσταση όπου επικρατεί στην περιοχή που έλαβε χώρα η εν λόγω έρευνα. Ειδικότερα, η πλειοψηφία θεωρεί ότι η επικρατούσα φορολογική πολιτική δεν

συμβάλλει στην ενίσχυση της αγροτικής επιχειρηματικότητας και αντιθέτως μάλιστα την επιβαρύνει. Ακόμη, η έρευνα ανέδειξε το γεγονός ότι φορολογικά κίνητρα προς τους αγρότες είναι ελάχιστα, ενώ διαπιστώθηκε ότι η έλλειψη σταθερότητας στο φορολογικό σύστημα επιδρά με τρόπο αρνητικό στην ανάπτυξη του τομέα της αγροδιατροφής.

Επιπρόσθετα, η έρευνα ανάδειξε την ανάγκη λήψης μέτρων ενίσχυσης του αγροτικού τομέα, έτσι ώστε να μπορέσει να επιβιώσει, αλλά και να αναπτυχθεί περαιτέρω, όπου μεταξύ άλλων στα κίνητρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνονται και φορολογικά κίνητρα. Έμφαση δόθηκε επίσης στην αρνητική επίδραση των έμμεσων φόρων που επιβαρύνουν την αγροτική δραστηριότητα, περιορίζοντας την κερδοφορία των επιχειρήσεων, όπως επίσης και αυξάνοντας τις τιμές των αγροτικών προϊόντων για τους ίδιους τους καταναλωτές. Επιπλέον, από την έρευνα διαπιστώθηκε, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, ότι η φορολογία που καταβάλλουν δεν είναι ανταποδοτική και μάλιστα αναδείχθηκε ένα αίσθημα εγκατάλειψης αυτών, γεγονός που συνδέεται με την προβληματική περιφερειακή ανάπτυξη, όπως επίσης και με την μεγάλη περίοδο κατά την οποία η Ελλάδα βρέθηκε σε καθεστώς δημοσιονομικής προσαρμογής, όπου οι επενδύσεις ήταν περιορισμένες.

Επιπρόσθετα, διαπιστώθηκε ότι παρά το γεγονός ότι τα φορολογικά κίνητρα για την ενίσχυση του τομέα της αγροδιατροφής είναι χρήσιμα, σήμερα, λαμβάνοντας υπόψη την επικρατούσα κατάσταση δεν θα ήταν το πλέον ενδεδειγμένο μέτρο, για αυτό απαιτείται συνδυασμός αυτών με αγροτικές επιδοτήσεις και ενισχύσεις, οι οποίες άλλωστε καταβάλλονται έως και σήμερα. Ακόμη, από την έρευνα προέκυψε ότι δεν απαιτείται η εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού σε φορολογικά ζητήματα, παρά μόνο η γενική εκπαίδευση, όπου περιλαμβάνει ζητήματα διοίκησης και μάρκετινγκ, με την αναγκαιότητα αυτή να διαπιστώνεται και από τη βιβλιογραφία, ενώ πολλοί ήταν αυτοί που ανάδειξαν την ανάγκη μείωσης της γραφειοκρατίας και του σχετικού φόρτου που αφορά τα φορολογικά ζητήματα. Τέλος, η έρευνα ανάδειξε και την ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης της λειτουργίας των αγροτικών συνεταιρισμών και των αντίστοιχων ομάδων παραγωγών, όπου στα πλαίσια της ενίσχυσης αυτής μπορούν να θεσπιστούν και αποτελεσματικά φορολογικά κίνητρα.

Εν κατακλείδι, από την μελέτη της βιβλιογραφίας, αλλά και από την παρούσα έρευνα, διαπιστώθηκε η τεράστια σημασία του τομέα της αγροδιατροφής, καθώς επίσης και η ανάγκη διαμόρφωσης ενός ολιστικού σχεδίου, το οποίο θα χαρακτηρίζεται από συνέχεια. Ο σχεδιασμός αυτός μεταξύ άλλων, θα πρέπει να περιλαμβάνει και την κατάλληλη φορολογική πολιτική, η οποία θα προάγει την περαιτέρω ενδυνάμωση και βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα. Τα φορολογικά αυτά κίνητρα, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση και στην περαιτέρω ενίσχυση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και στην αποτελεσματική προσέλκυση νέων παραγωγών. Ακόμη, θα πρέπει να διευκολυνθεί η ανάπτυξη συνεργειών, συνεργασιών, όπως επίσης και εν γένει του συνεργατικού πνεύματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Baldwin, R. & Krugman, P. (2004). Agglomeration, integration and tax harmonization. *European Economic Review*, vol. 48.

Barry, P.J. & Ellinger, P.N. (2012). *Financial Management in Agriculture*. Prentice Hall, Upper Saddle River 2012.

Doluschitz, R., Morath, C., Pape, J. (2011). *Agrarmanagement*. UTB, Stuttgart (Hohenheim).

Guth, M., Smedzik-Ambrozy, K., Cyzewski, B., Stepień, S. (2020). The Economic Sustainability of Farms under Common Agricultural Policy in the European Union Countries. *Agriculture*, 10,34.

Institute of Agricultural and Food Economics National Research Institute (2014). *Agricultural Farm Income and competitiveness of the tax and insurance system*. Warsaw: Multi-Annual Programme 2011-2014-Competitiveness of the Polish Food Economy Under the Conditions of Globalization and European Integration.

McLeod, J. (2001). *Qualitative research in counselling and psychotherapy*. London: SAGE.

Omadeparaggon (2022). Δημοσιεύθηκε ο Νόμος 4935/2022 για τη μείωση κατά 50% στη φορολογία συνεταιρισμών αγροτών. Διαθέσιμο στο: <https://omadeparaggon.gr/2022/06/02/dimosieuthke-o-nomos-4935-2022-gia-to-meivsh-kata-50-sth-forologia-sunetairismenvn-agrotvn/> [Πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2022].

Oviatt, B.M. & McDougall, P.P. (2005). Defining international entrepreneurship and modeling the speed of internationalization. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(5), 537-54.

Statista (2022). *Distribution of the environmental impacts of food production worldwide*. Statista.

Αναστασόπουλος, Ι. Δ. & Φορτσάκης, Θ. Π. (2003). *Φορολογικό Δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Βασιλειάδης, Α. Β. (2009). *Διδακτορική Διατριβή: Η συμβολή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην επιχειρηματικότητα. Προσδιοριστικοί παράγοντες και διαφορές φύλου*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου-Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών-Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού.

διαΝΕΟσις-IOBE (2018). *Η φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα-Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης*. Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης-Ίδρυμα Οικονομικών Βιομηχανικών Ερευνών.

Ένωση-Αγροτικός Συνεταιρισμός Χαλκιδικής (2016). *Η φορολόγηση των αγροτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Διαθέσιμο στο:

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012). *Support for Farmers' Cooperatives*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019). *Study of the best ways for producer organizations to be formed, carry out their activities and be supported*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς (2020). *Πώς μπορεί ο Αγροδιατροφικός τομέας να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του αύριο, σήμερα; Αθήνα: ΕΥ-Τράπεζα Πειραιώς*. Διαθέσιμο στο: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/el_gr/topics/agribusiness/agribusiness_survey_final.pdf [Πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2022].
- Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μέθοδος Έρευνας-Εφαρμογές στη Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- Καδίτη, Ε. & Νίτση, Ε. (2010). *Ο Αγροτικός τομέας στην Ελλάδα*. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.
- Καλογήρου, Γ. (2014). *Τεχνολογία, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο-Τμήμα Χημικών Μηχανικών.
- Καραγιάννης, Α., Κορρές, Γ., Ζαρίφης, Α. (2001). *Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων-ΟΕΔΒ.
- Καραγιάννης, Η.Γ. & Μπακούριος, Ι.Α. (2010). *Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα. Θεωρία-Πράξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σοφία.
- Μουρδουκούτας, Π., Παπαδημητρίου, Σ., Ιωαννίδης, Α. (2004). *Επιχειρηματικότητα: Θεσμοί και Πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
- Ν. 4935/2022. *Κίνητρα ανάπτυξης επιχειρήσεων, μέσω συνεργασιών και εταιρικών μετασχηματισμών και άλλες διατάξεις*. Διαθέσιμο στο: https://omadesparagogon.gr/wp-content/uploads/2022/06/Nomos-4935_2022.pdf [Πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2022].
- Νιφορόπουλος, Κ. & Παπαδημητρίου, Γ. (2017). *Φορολογικός και Λογιστικός Σύμβουλος του Αγρότη*. Αθήνα: Εκδόσεις ΡΙΟΛΟΣ.
- Παπαγιάννης, Γ.Δ. (2014). *Διδακτορική Διατριβή: Επιχειρηματικότητα και Εκπαίδευση. Η συμβολή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων επιχειρηματικότητα στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος των νέων στην Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας-Σχολή Κοινωνικών Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών-Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής.
- Πετράκης, Π.Ε. (2012). *Επιχειρηματικότητα και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ευρασία.
- Σαλαβού, Ε.Ε. (2013). *Καινοτομία και Αλλαγή στο «Επιχειρείν»*. Αθήνα: Εκδόσεις Rosili.
- Σαπουνάς, Γ. & Μηλιάκος, Δ. (1996). *Η Ελληνική γεωργία στη μεταπολεμική περίοδο: Επιπτώσεις από την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και διδάγματα για το μέλλον*. Αθήνα: Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος.
- Σαρρή, Κ., & Τριχοπούλου, Α. (2012). *Γυναικεία επιχειρηματικότητα. Προσέγγιση της Ελληνικής πραγματικότητας*. Αθήνα: Εκδόσεις Rosilli.
- Σέμος, Α. (2011). *Ευρωπαϊκή Ένωση & Κοινή Αγροτική Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις ΖΗΤΗ.

- Σταματόπουλος, Δ. & Καραβοκύρης, Α. (2009). *Φορολογία Εισοδήματος φυσικών & νομικών προσώπων. Ανάλυση-Ερμηνεία*. Αθήνα: Εκδόσεις ELFORIN-«Φορολογικό Ινστιτούτο».
- Τάτσος, Ν. (2001). *Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*. Αθήνα: IOBE-Εκδόσεις Παπαζήση.
- Τότσης, Χ. (2017). *Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος-Νόμος 4172/2013*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΜΙΣΟΣ.
- Τότσης, Ν. & Τότσης, Χ. (1984). *Η φορολογία του εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων*. Αθήνα: ΠΑΜΙΣΟΣ.
- Τσιάτουρας, Φ. (2014). *Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.)*. Αθήνα: Έκδοση ΠΑΠΠΑΣ ΦΩΤΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.
- Φινοκαλιώτης, Κ. Δ. (2014). *Φορολογικό Δίκαιο*. Αθήνα : Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Χαρουτουνιάν, Σ. (2021). *Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα: 200 χρόνια ιστορίας-προκλήσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Τράπεζα Πειραιώς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ερωτήσεις Συνέντευξης

- 1) Ποια θεωρείται ότι είναι η επίδραση της φορολογικής πολιτικής που ακολουθείται στην περαιτέρω ανάπτυξη της αγροτικής επιχειρηματικότητας;
- 2) Πιστεύετε ότι η παρέχονται ελκυστικά φορολογικά κίνητρα στους αγρότες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους;
- 3) Πως θεωρείται ότι επηρεάζει την αγροτική επιχειρηματικότητα η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος;
- 4) Λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο αγροτικός τομέας, καθώς και την σημαντικότητά του, πιστεύετε ότι θα πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα φορολογικής πολιτικής για την διευκόλυνση του εν λόγω τομέα;
- 5) Ποια η επίδραση της φορολογικής πολιτικής στην ανταγωνιστικότητα των αγροτικών επιχειρήσεων;
- 6) Πιστεύετε ότι η φορολογία που καλείστε να καταβάλλετε είναι ανταποδοτική;
- 7) Εκτιμάται ότι τα φορολογικά κίνητρα θα ήταν πιο αποτελεσματικά για την ενίσχυση του κλάδου, σε σχέση με τις άμεσες επιδοτήσεις;
- 8) Πιστεύετε ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει εκπαίδευση των εμπλεκομένων με τον αγροτικό τομέα για ζητήματα φορολογικής πολιτικής;
- 9) Θεωρείται ότι η φορολογική πολιτική θα πρέπει να ενισχύει τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών;